

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

10. IV 1987. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLIX • 200 ДИН • БРОЈ 1841

ДА ЛИ ЈЕ
ПУШКИН
МОРАО ДА
УМРЕ БАШ
ПРЕ 150
ГОДИНА?

ЗАГРИЗИ
МЕТАК И
ВИДИ ШТА
ТО СВЕТА
НА 46.
СТРА-
НИ!

1947-1987
JAT
1927-1987
400

ЛУЦИФЕ-
РОВА
ДЕЦА!

ВИКТОРИЈА ХОТЕЛ

У АМСТЕРДАМУ ПРИВЛАЧИ ГОСТЕ ИЗ ВОДОМ СИРО-МАШНИХ АРАПСКИХ ЗЕМАЉА ТАКО ШТО РЕКЛАМИРА МНОГО КИШНИХ ДАНА. ЗА СВАКИ ДАН КАД НЕ ПАДНЕ НИ КАП КИШЕ, ГОСТ ДОБИЈА ПОПУСТ ОД 25%.

КУКЕ - БРОДОВИ

ИЗ ТАРАЦАЛАНДА НА ОСТРВУ СУЛАВЕЗИ У ИНДОНЕЗИЈИ, САГРАЂЕНЕ СУ ОД БАМБУСА, ПАЛМОВОГ ЛИШКА И ДРВЕТА. КУКЕ СТОЈЕ НА СТУБОВИМА И ДЕЛУЈУ КАО ДА ПЛОВЕ ПО ПИРИНЧАНИМ ПОЉИМА.

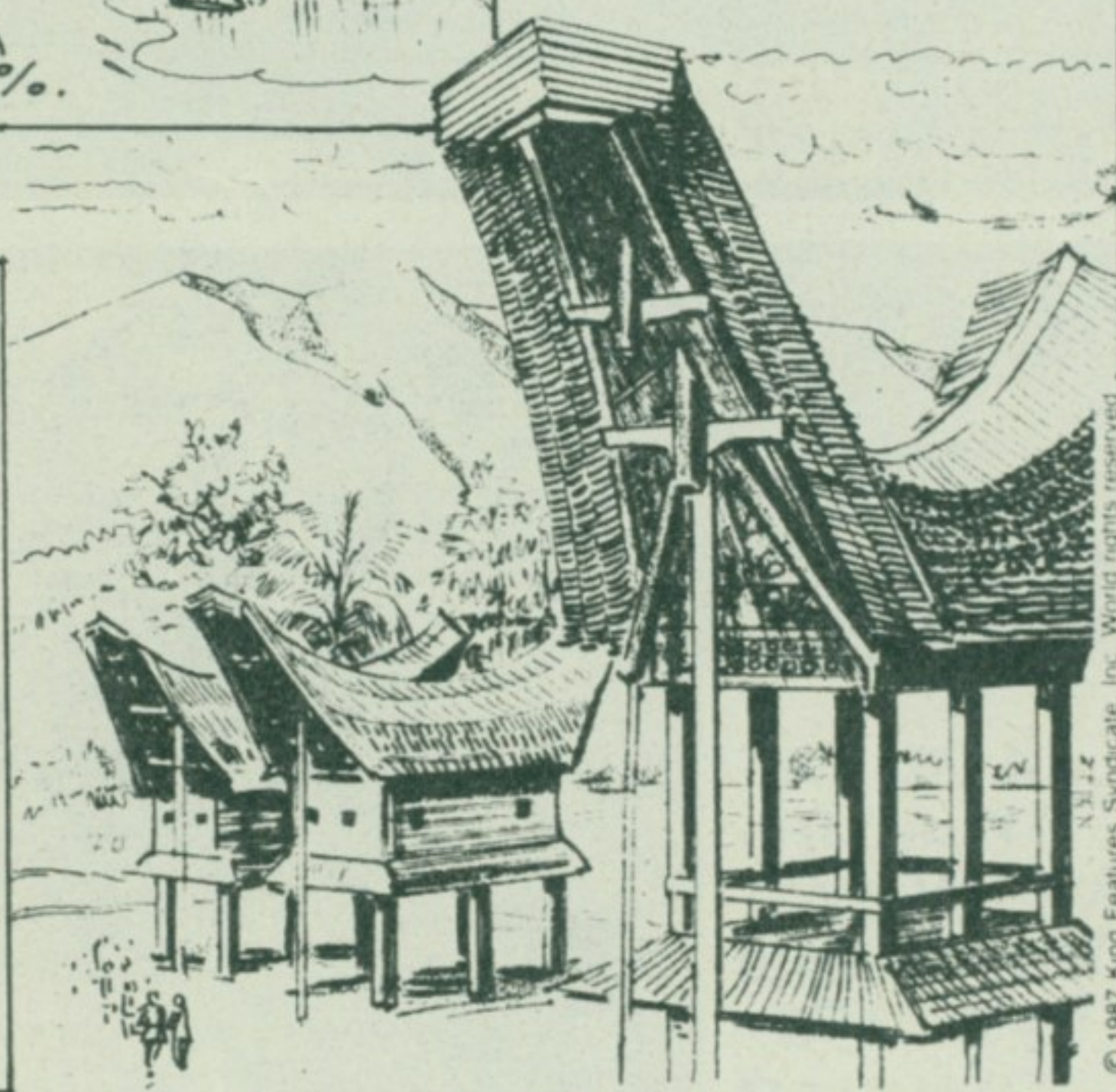
ДЕЧАЦИ СА ФИЛИПИНА

ОД 7 ДО 15 ГОДИНА РОНЕ НА ДУВИНУ ОД 24 МЕТРА БЕЗ РОНИЛАЧКЕ ОПРЕМЕ (ИМАЈУ САМО НАОЧАРИ), ДА БИ РИБУ УТЕРАЛИ У РИБАРСКЕ МРЕЖЕ. ЗА ОВАЈ ТЕЖАК ПОСАО ГОДИШЊЕ ЗАРАДЕ ОКО 160000 ДИНАРА.

ЛАНГУРИ

ДУГОРЕПИ АЗИЈСКИ МАЈМУНИ, НАЈРАДИЈЕ СЕ КРАНЕ ПЛОДОВИМА ИЗ РОДА СТРИХНОЗА КОЈИ САДРЖЕ СМРТОНОСНИ ОТРОВ СТРИХНИН.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

● ● ● Јапанци ће ускоро пустити у продају нови ангиоскоп, апарат који снима унутрашњост крвних судова и слику пројектује на екрану телевизора. Творци овог уређаја тврде да се ради о првом ефикасном инструменту те врсте који може да пренесе

слику унутрашњости крвних судова пречника 3 милиметара. Цена овог апарата биће негде око 122 000 долара.

● ● ● педесетогодишњи пластичар Рудолф Нехберг из Хамбурга спрема се да идуће јесени пређе Атлантук својим бродом који се покреће на педала. Кренуо би са афричке обале и пристао би уз бразилску. Рудолфова намера је да

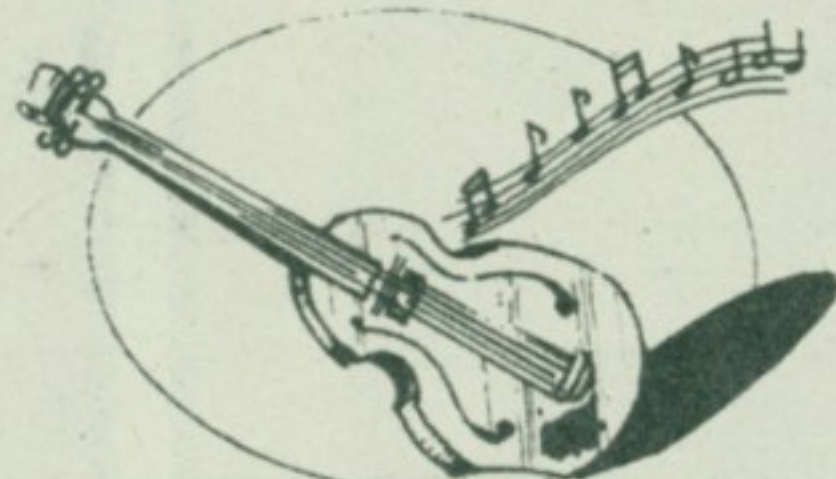
привуче пажњу јавности на бразилско индијанско племе Јаномани, последње које још слободно живи.

● ● ● у градићу у америчкој држави Тенеси, на главном градском тргу недавно се окупило осам хиљада особа, сви оденути у пиџаме и спаваћнице. Целе ноћи веселили су се и за-

бављали у част „Бала пиџама“ који је приредила једна фабрика.

● ● ● више од хиљаду сати утрошили су Француз Кристијан Урбита и његов помоћник да би направили највеће виолончело на свету. Овај музички инструмент дугачак 7,44 метра тежак 800 килограма одликује једин-

ствен звук. Израђен је од дрвета јавора, букве и платана, док су му жице од синтетичког материјала.

● ● ● у цунгли југоисточно од Екватора, близу границе Перуа, рудари су недавно открили рушевине града Ваљадолид, који су пре више од четири века овде подигли шпански освајачи док су трагали за легендарним златом Елдорада. Зидови, улице, канализација, све је добро очувано. Град је напуштен после једне побуне Индијанаца.

● ● ● највиши људи на свету живе на Аландским острвима, крај источне обале Шведске: они су просечно високи 178 центиметара. Анализирајући њихов начин исхране научници су утврдили да они заузимају још једно прво место у свету – по потрошњи харинге. Да ли је у томе тајна њихове висине – то тек треба доказати.

● ● ● украсну биљку далију открили су шпански ботаничари у другој половини 18. века на песковитим висоравнима Мек-

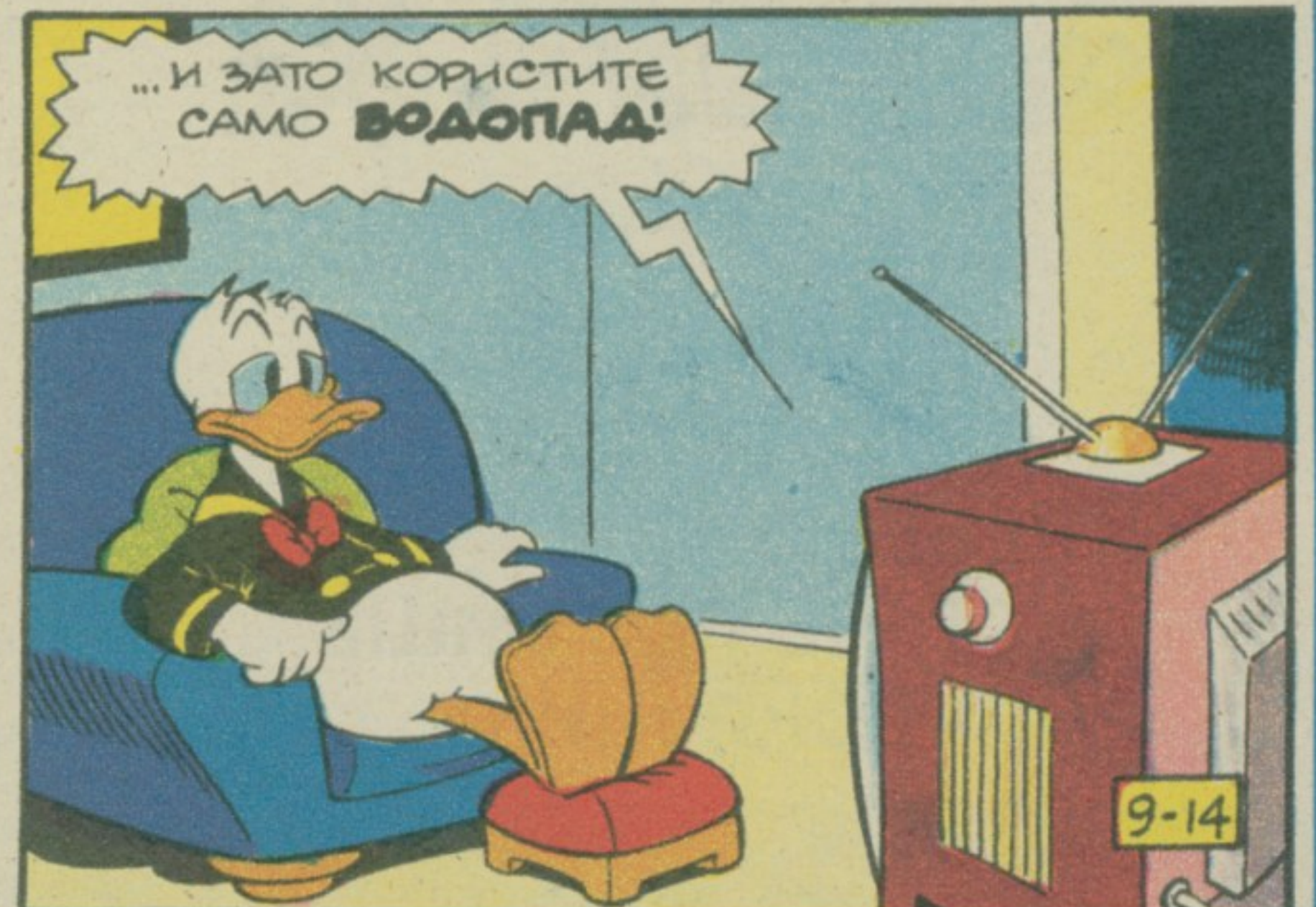
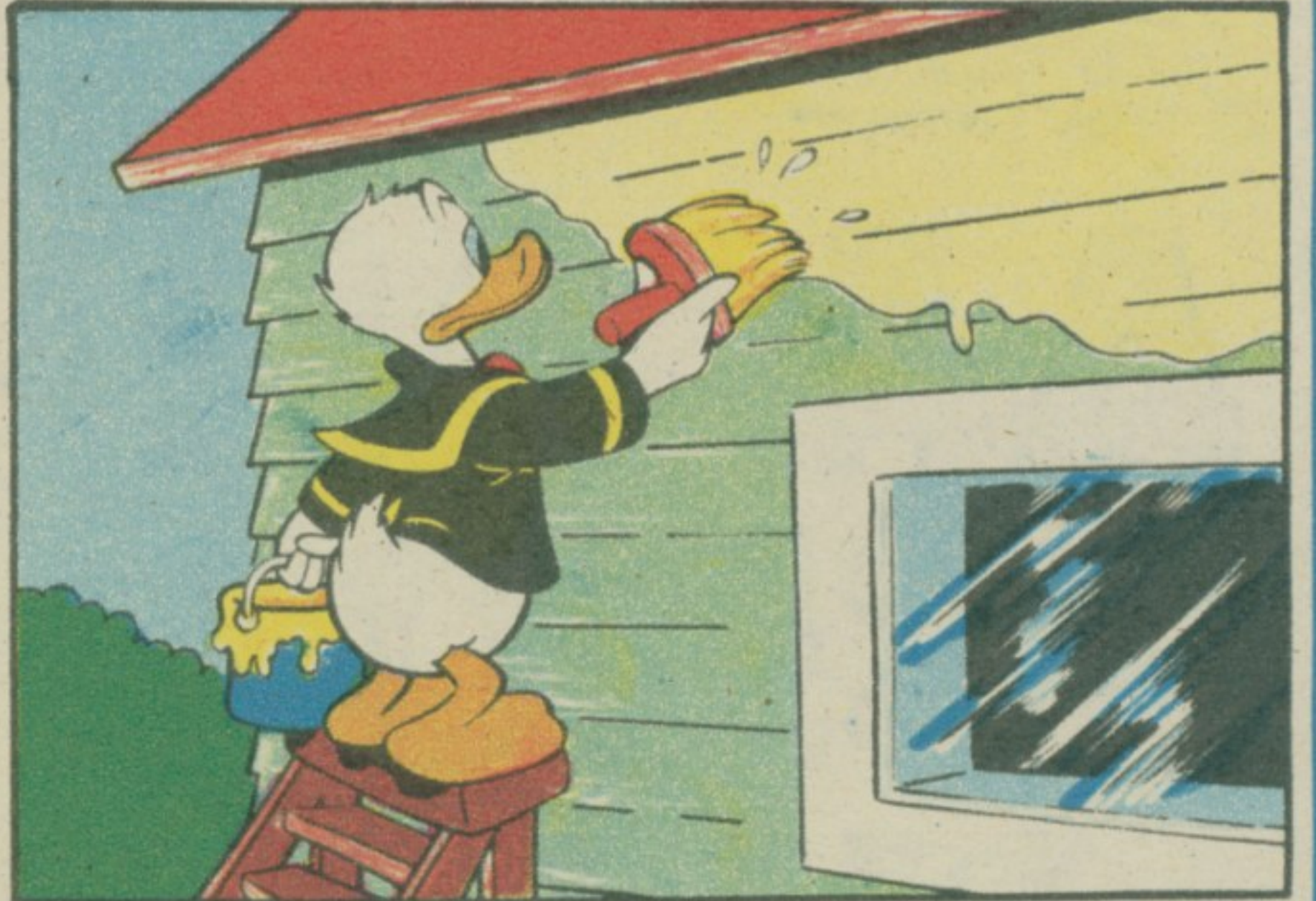
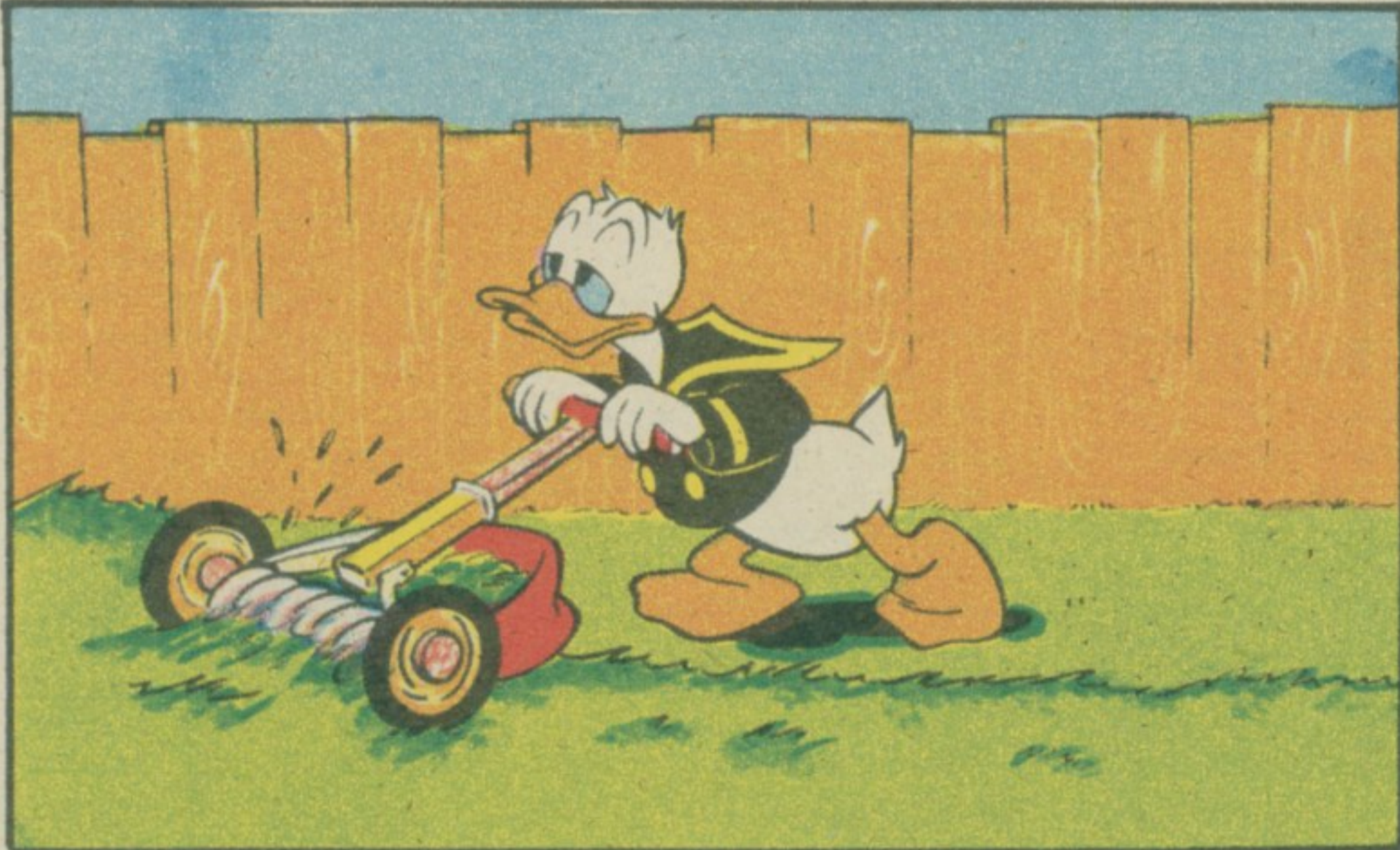
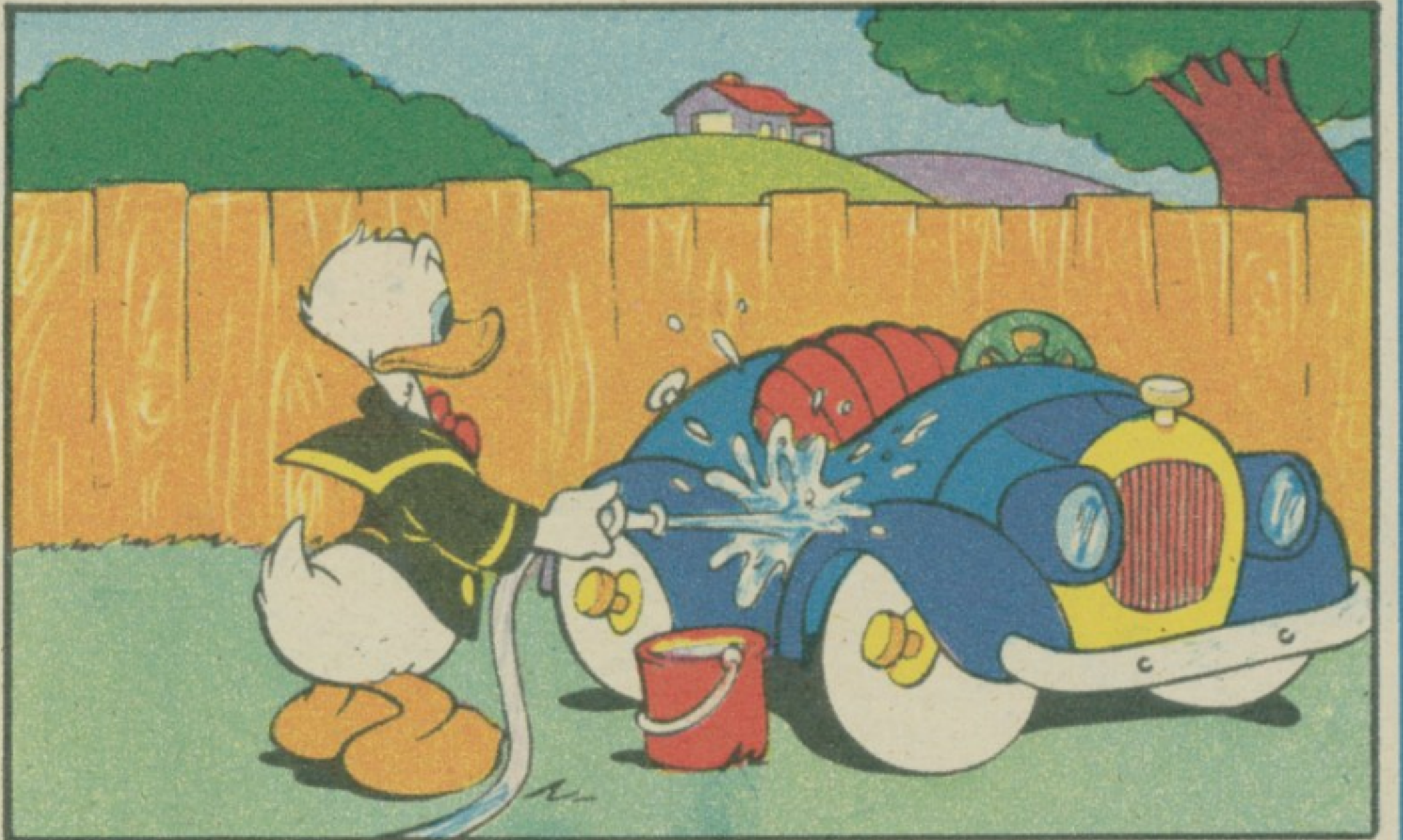

сика. Име је добила по шведском ботаничару Андреасу Далу који ју је 1789. године пренео у Европу.

WALT
DISNEY

ПАПА ПАТАК

ЧАРОЛИЈА ЗВАНА СТРИП

Жељко Владетић и Дарко Живко: „Нико као ја“

Ненад Вукмировић и Браћа Станишић: стрип са конкурса „НОН-а“ и „Стрипотеке“.

Радован
Девлић:
„Мачу
Пичу“

ДА ЛИ СМО СИЛА

ЈЕДНИ ГА КУДЕ,
ДРУГИ ГА ХВАЛЕ, А
ОН, БЕЗ ОБЗИРА НА ТО,
СТИЧЕ СВЕ ВИШЕ
ПОКЛОНИКА

М^ада, можда, претенциозно названа „Стрип чаролијама“, недавна изложба домаћих остварења одржана у оквиру традиционалних „Зимских чаролија“ на Београдском сајму показала је неколико ствари. Девета, често и много оспоравана уметност, има своје поклонице и међу „потрошачима“ и међу ствараоцима у далеко већем броју него што се то обично мисли. Амбициозно замишљене „Стрип чаролије“ окупиле су око 180 аутора: очигледно, бављење стрипом не своди се само на појединачне покушаје. Нити су они, како смо видели, обавезно и неуспешни. Истину за вољу, и обичном посматрачу пада у очи да многи аутори раде по узору у свету чувених цртача као што су Прат, Рејмонд, Жиро, Ромита али да има и стваралаца који негују сопствени ликовни и сценаристички израз. Зато можда и није неумесно питање где се

налази југословенски стрип данас.

По мишљењу Жике Богдановића, једног од наших најбољих познавалаца ове врсте медија, стрип који се данас ствара дело је углавном младих људи, припадника нове генерације која се афирмише последњих пет-шест година. Дакле, та генерација ослања се на искуства стрипа ствараног протекле две деценије у Европи и уклапа се у слику данашњег европског стрипа. Међутим, тај узлет у европске врхове нипошто не може да се сматра и пионирским, пре свега због чињенице да код нас већ пола века постоји снажна традиција у стрип стваралаштву и да су се њени представници још тридесетих година уз помоћ својих најбољих остварења успијали на исте врхове. Између тих далеких почетака и савремених трагања ипак постоји – веза. Оно што је посебно вредно пажње је да се савремени млади аутори сусрећу с истим тешкоћама с којима

су се пре пет деценија сусретали и њихови претходници. То су најпре невоље самог стваралаштва почев од тога како конципирати причу и како је реализовати, па до тога како је пласирати. С друге стране ту су и тешкоће психолошке и социјалне природе: да ли стрип стваралаштво може да стекне признање друштва за које су се давно избориле друге уметничке дисциплине.

Као и европско, и наше стрип стваралаштво се грана у већи број жанрова с тим што, како изгледа, преовлађује научна фантастика. Видљива је и јасна подела на стрип за одрасле и стрип за децу: но без обзира коме се обраћају наши млади ствараоци настоје да кроз своја остварења проговоре властитим језиком. На жалост, он је понекад потпуно неинвентиван.

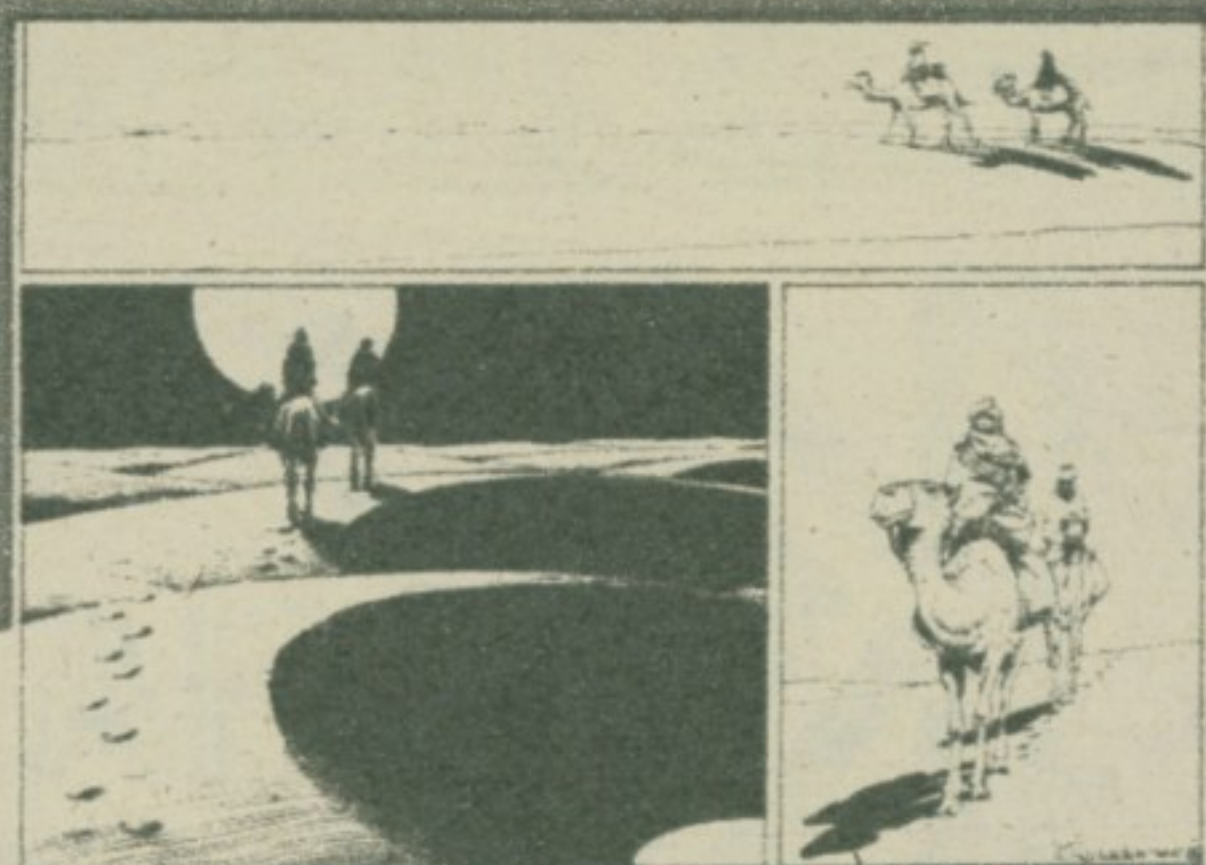
И остали наши саговорници, Саша Хабул, Зоран Ђукановић, Бојан Ђукић, сматрају да се за знатан број аутора који су се појавили на „Стрип чаролија-

Јулија Радиловић и Звонимир Фуртингер: „Афричке пустоловине“

Јован Николић и Војислав Псончан: „Васка Канака“

Дејан Ненадов: „Лавиринт“

Игор Кордеј: „Звездана прашина“

ма“ може рећи да раде на европском нивоу. Упркос томе, споро се пробијају на страно тржиште: квалитет није довољан да би се неко нашао у најпознатијим европским стрип издањима. Треба бити продоран, имати способног менаџера или ефикасног издавача. Да је пласман и питање нашег „приказивања“ свету показује и изложба „Југословенски стрип 1935–1985“ која је прошле године одржана у Салону Музеја савремене уметности у Београду а затим, у нешто смањеном обиму, пренета и у наш Културни центар у Паризу. Резултат је био понуда неких француских издавача тројници наших аутора да раде за њих.

Мада оваквих понуда нема баш често, оне ипак стижу. Тако „Ерро“, најтиражнији стрип недељник у Холандији, већ годинама објављује серијал „Партизани“ Јулија Радиловића Јулеса. Поједине сторије овог серијала су штампане чак у засебним албумима који имају занимљиво гра-

фичко решење задње корице: на њој се налази југословенска тробојка са петокраком. Овај Јулесов серијал није и једини с којим се овај врсни цртач појавио на међународном тржишту: половина његове продукције објављена је у иностранству. На добар пријем наишли су и „Херлок Шолмс“ и „Афричке пустоловине“. Да је овај изванредни документариста стекао и међународно име показује и чињеница да му је сценарио за „Трублада“ радио чувени енглески сценариста Лес Лили.

Међународну афирмацију стекао је и Бранислав Керац, аутор „Поручника Таре“, „Кобре“, „Кет Клу“, цртач који ради на нивоу светског комерцијалног стрипа и који се уклопио у актуелне жанровске трендове. Његов најпопуларнији серијал „Кобра“ редовно се објављује у Шведској, Данској и Норвешкој.

Игора Кордеја, некадашњег члана загребачке групе „Нови квадрат“, неки

познаваоци стрипа сматрају нашим најперспективнијим цртачем. Његови „Момент“, „Метро“ и „Полицијаци и лопови“ објављени су у водећем шпанском часопису за стрип заједно са Европи много познатијим Ричардом Корбеном, Фернандом Фернандезом, Хосе Ортисом. Кордијева метафорична прича у стриповима за које је сценарио радио Милан Илић могу се поредити са најбољим светским стриповима ослоњеним на визуелни контакт. Реч је, разуме се, о стрипу без речи.

Зоран Јањетов из Новог Сада такође спада у групу аутора за које је Европа показала интересовање. Он је у тој мери успео да се приближи свом цртачком идеалу Жану Мебијусу Жироу да је позван у Француску да настави његов серијал „Авантуре Џона Дифула“. И Младен Ђуровић, познат по графички врло сложено изведеним стриповима који за предложаком имају лирске текстове, објављује у Француској. Занимљиво је да је

овај аутор један од ретких који је, одредивши се за стрип, успео да оде на постдипломско усавршавање у Париз. Можда је ово прилика и да се каже да у САД, Француској, Италији, дакле земљама које су водеће стрип силе, постоје институције које се баве искључиво овом врстом медија. Будућим цртачима стоје на располагању не само курсеви већ и приватне школе које углавном воде највећа имена која су се, достигавши зенит, посветила педагошком раду.

Посредством Ервина Рустемагића, познатог као успешног издавача, међународно име почео је да стиче и Горан Делић. Његов „Смоги бој“ није редак гост у стрип издањима неколико европских земаља. Незаобилазна имена модерног југословенског стрипа су и Жељко Пахек и Саша Живковић, наше, по неким мишљењима, највеће наде. Један од оних на које се много рачуна је и Радован Девлић, аутор који је покушао да

стрип приближи роману: његов циклус „Мачу Пичу“ сматра се примером стрип романијерства.

Када се говори о нашем стрипу данас, не сме да се заобиђе ни лиценца продукција. Поменућемо две, „Тарзана“ и „Тома и Џерија“. Бироузов стрип је откупио новосадски „Форум“ и поверио га Керцу, Плавшићу, Обрадовићу, Драгинчићу и Славковићу. Квалитет ЈУ Тарзана је светски, тако да повремено надмашује чак и америчку продукцију а да и не говоримо о доскорашњој шпанској. Почетком осамдесетих година „Вјесник“ из Загреба је откупио лиценцу серијала о чувеном мишу и мачору: „Тома и Џерија“ ради група београдских сценариста и цртача међу којима су Петровић, Зупан, Ђукић, Рељић, Поповић, Ковачевић, Одановић, Анђелковић. И поред несумњивог квалитета и континуиране производње, овај серијал није успео да се пробије и на страно тржиште.

Олга Вукадиновић

Да ли је **ПУШКИН** морао да умре баш пре 150 година?

КОРАИШ

СТАЗИ СМРТИ

**ДВОБОЈ С БЕЛОСВЕТСКИМ
БОНВИВАНОМ БИО ЈЕ КОБАН ЗА
НАЈВЕЋЕГ РУСКОГ ПЕСНИКА.
ЖЕНА ЈЕ ЈОШ ЈЕДНОМ УТИЦАЛА
НА ТОК ИСТОРИЈЕ. ИСТРАЖИВАЧИ
И ДАНАС ПОКУШАВАЈУ ДА
ОДГОНЕТНУ МНОГЕ ТАЈНЕ ВЕЗАНЕ
ЗА ПОСЛЕДЊЕ ТРЕНУТКЕ ЧОВЕКА
КОЈИ ЈЕ, КАКО ЈЕ ЗАПИСАО
МАКСИМ ГОРКИ, БИО ПОЧЕТАК
СВИХ ПОЧЕТАКА У РУСКОЈ
КЊИЖЕВНОСТИ**

Лепота која је
допринела трагедији
великог песника –
Наталија Николајевна Пушкин,
акварел
Владимира Гаја, 1844.

Сплетке су трајале пуне две године. С петроградског двора шириле су се по целој губернији, стизале чак до Москве. Онда је на адресу песника, који је грцао у дуговима, и до неколицине његових пријатеља стигло писмо. Анонимно. Наталија Николајевна, прелепа и обожавана жена Александра Сергејевича Пушкина, оптужена је што је дозволила човеку по имену Дантес да је прати и удвара јој се у сваком погодном тренутку. Песник је постао „рогоња“. Увреда каква се онда није могла отрпети. Једино је двобој могао да спере љагу.

Каснија истраживања потврдила су оно што се тада само шушкало: целу игру наместио је Цар Николај I. Властодржац је временом увидео да Пушкина не може да искористи као песника, публицисту или историчара који би њему, Николају Првом, приписао владалачке и државничке одлике Петра Великог. Уз то, није могао да му опрости слободарске стихове посвећене декабристима, устаницима од 14. децембра 1825.

Свакако се не сме сметнути с ума да је у то време Пушкин уживао безграничне симпатије и љубав руског народа. Семјонов, високи функционер царске владе, причао је савременицима да је једном, за време шетње са својим рођаком, одједном чуо неку галаму с улице. Видео је повећу групу људи и био чврсто убеђен да се то цар запутио у шетњу. Касније је утврдио да је маса поздрављала Пушкина.

Пуцњава пре чаја

За своју лукаву игру цар Николај I искористио је холандског амбасадора у Русији барона Хекерна, односно његовог посника Жоржа Дантеса, официра цареве гарде. Леп и самоуверен младић, „блистав љубавник чије су брбљање и јевтине анегдоте аристократске дамице, уз смех, сатима слушале...“ фасцинирао је и Наталију Николајевну, прву лепотицу Петрограда.

Човек који је знао шеснаест језика, безгранично је веровао да му је жена одана. „Моја жена је анђео коме се нема шта пребацити“, говорио је. И она му се поверавала признајући да јој се Дантес упорно удвара. Али, Петроград је брујао а Пушкин није дозвољавао да и сенка сумње осенчи његово име. Двобој је био разумљив след ствари, посебно ако се зна да је пре тога песник већ двадесет пута излазио на мегдан разним противницима. Његов слуга је, касније, причао да је Пушкин свако јутро, кад се пробуди, остајао дуго у постељи и из пиштоља пуцао у зид. За једно јутро умео је да испуца и преко сто метака а у руци је увек носио дебео штап да би му рука очврсла и да не би задрхтала кад дође до одсудног часа...

Двадесет седмог јануара 1837. жива се спустила на петнаести подеок испод нуле. Снег нападао до колена. Двобој је био заказан за 16 часова. Место: неколико километара изван Петрограда, на пропланку поред командантове куће. О њему су, званично, знали само најближи. Ни Наталија Николајевна није имала појма да ће због ње да се зацрвени снег.

Истраживачи Пушкиновог дела – и живота, разуме се – касније су утврдили да је о двобоју био обавештен и шеф престоничке полиције али да није реаговао, и поред врло строгих одредаба, да такав начин „комуникације“ није дозвољен. Чак је полицијску патролу послао на супротну страну. Није Николај I тек тако био цар а да не зна шта му се у „кући“ дешава...

Дугме спасло Дантеса

Заогрунут бундом Александар Сергејевич је помно пратио како секунданци – његов Данзас и Дантесов Д'Аршијак – брижљиво табају снег, слични двојици дечака који праве клизалиште. Можда се у том тренутку сетио Евгенија Оњегина и његовог двобоја с песником Ленским. Своје јунаке сместио је у исти овакав зимски пејзаж а, опет, све због женских чари. Само, у „Евгенију Оњегину“, роману у стиховима, кицош Евгеније убио је песника... А сад?!

Данзас и Д'Аршијак, секунданци, крупним корацима одмерили су стазу смрти и употребили своје кабанице као меће, удаљене десет

ШТА ЈЕ БИЛО ПОСЛЕ...

После двобоја – који је у Русији био званично забрањен – Дантес је 17. марта 1837. изведен пред суд који је, по слову закона, био дужан да га осуди на смрт. Кажњен је, међутим, лишавањем чина и превођењем у обичног редова. Ипак, под притиском јавног мњења цар је наредио да се редов Дантес стражарно спроведе преко границе. За њега се после чуло да је 1851. учествовао у преврату Наполеона III и био изабран у његов сенат.

Наталија Николајевна, напустила је са четворо деце, Петроград 16. фебруара 1837. и преселила се

на братовљево имање. Удала се после седам година за генерал-мајора Ланског. Умрла је 1863, у педесет првој години. Пушкинов најстарији син Александар, генерал и херој руско-турског рата, доживео је дубоку старост. Лепота старије песникове кћери Марије инспирисала је Толстоја за лик Ане Карењине.

Недавно је обелодањен податак да Александар Сергејевич Пушкин данас има 306 потомака. И то 20 националности. Прауници и прапрауници великог песника живе у Москви, Бриселу, Лењинграду, Лондону, Паризу, Новосибирску, Архангелску и на Хавајима.

корака. Мегданције су стале пет корака даље и после знака шеширом кренули један према другом. Дантес је опалио први, корак пре међе. Песник је пао.

Чини ми се да ми је раздробљено бедро – успео је да каже.

Секунданци су полетели према њему. Кренуо је и Дантес. Пушкин га је задржао речима:

– Чекајте! Осећам се толико добро да могу да завршим двобој.

Дантес се врати на своје место, окренуо грудима према њему и ставио десну руку на груди како би заштитио предео око срца. Одјекнуо је пуцањ и Дантес се повио.

– Јесам ли га убио? – питао је песник.

– Не – чуо је одговор Дантесовог секунданта. – Само сте га ранили.

Дантеса је метак погодио у десну руку, разнео месо, зауставио се на бакарном дугмету и преполовио га. Лака рана.

Снег испод Пушкина претворио се у црвену локву, био је рањен у трбух. Пре него што су га унели у кочије два пута се онесвестио...

Имао је 38 година

Кочије су морале неколико пута да се заустављају пре него што је, око 18 часова, стигао до куће обилно крварећи. Кад га је видела, Наталија Николајевна се обезнанила. Послуга је имала велике муке да је поврати.

Убрзо су стигли лекари: Спаски, Задлер и Саломон. Нешто доцније и Николај Арент, дворски лекар. Савременици су забележили следећи дијалог између песника и лекара:

– Реците ми отворено како стоји ствар с мојом раном? Ма какав био ваш одговор, не бојте се да ће ме уплашити. Потребно ми је да знам ситуацију због неких својих обавеза.

– Ако је тако – одговорио му је доктор Арент – дужан сам да вам кажем истину: ваша рана је опасна и за оздрављење има веома мало наде...

Наредног дана песнику је, међутим, било боље. Закратко. Надљудске болове морао је да гуши криковима. Често и дуго је разговарао с пријатељима, а Наталији је на крају рекао и ово:

– Не прекореваш себе за моју смрт: то је ствар која се тичала само мене. Пређи у село и носи црнину две године. Учини све да би те заборавили. После тога можеш да се удаш, али не за неког празноглавца...

Замолио је да га окрену на десни бок и – умро. Био је 29. јануар, 2 часа и 45 минута по подне... Имао је 38 година.

На Тверском булевару, пред спомеником

Поштоваоци Пушкиновог дела никако нису могли да преболе прерану смрт песника. Уплетеност цара Николаја I у злочин против човечанства обелодањена је тек после протеривања династије Романових из Русије 1917. Свој допринос дала је и Николајева кћи Олга чији је дневник објављен у Паризу.

У разјашњење Пушкинове смрти умешали су се и лекари. Неки су, после дужег истраживања, изјавили да велики песник није морао да умре, да рана није била смртоносна, и да су и ти његови последњи тренуци живота били режирани из двора. Прст оптужбе управили су на Николаја Арента, дворског лекара.

Децембра 1936. појавио се текст угледног професора Казанског, лекара, и узнемирио јавност. У њему је писало следеће: „Пушкина су рђаво лечили. Није било никакве иницијативе, никаквог ангажовања да се спасе живот песника. То је посебно чудно јер Пушкиново стање није било безнадежно... Можемо слободно рећи: да Пушкина уопште нису лечили, имао би двоструко веће шансе да преживи... У овом случају доктор Арент се није понео као познати хирург већ као царска удворица.”

Јавност је песника поново оплакивала. Зар је могуће да су га тако подло пустили да умре? Казанском се прикључио и лекар Сергеј Јудин тврдећи да би 50–60 одсто људи с таквим ранама, стотинак година после песникове смрти, преживело. Овакве тврдње натерале су писца Андреја Собоља да целу ствар провери на себи.

На Тверском булевару у Москви, пред спомеником Пушкину, извукао је „наган” и направио себи рану сличну оној коју је Дантес нанео песнику. Већ после двадесет минута био је на операционом столу и то баш у болници у којој је главни хирург био Јудин. Умро је три сата касније.

Сергеју Јудину то, међутим, није сметало да понови своју тврдњу да је Пушкин после двобоја могао бити спасен. А лекару, тако угледном, веровало се. На то је реаговао академик Николај Бурденко, хирург. Придружио му се и неурохирург Александар Арент, прауник оклеветаног Николаја Арента: „Заборавља се да је у то време медицина била млађа сто година и да је било више него ризично примењивати неке нове методе лечења, и то под оптимистичком претпоставком да су у том тренутку уваженом колеги Николају Фјодоровичу Аренту били на располагању... Повреде трбушне дупље су увек јако опасне...”

Загонетка и даље остаје. Обдукција Пушкиновог тела после смрти није извршена па савременој медицини преостаје само да нагађа да ли је песник после хица белосветског кицоша имао шансу да и даље живи. За крај и податак да је доктор Николај Арент био лекар и другог великог руског песника Михаила Љермонтова који је такође страдао у двобоју. Прву вест о смрти свог идола Пушкина Љермонтов је чуо од Арента.

П. Милатовић

Догађај
који се
памти

БАЛСКИ СУСРЕТ ВАТРЕ

Није обичај да један водник буде и курир. Али у рату се и то догађа. И то онда када се ради о посебно важним порукама, усменим или писменим, које један штаб упућује другом. Тако нешто догодило се у Четвртој непријатељској офанзиви, на положајима Прве бригаде, „Марко Орешковић“, Шесте личке пролетерске дивизије, „Никола Тесла“. Било је то оне страшне зиме четрдесет друге на четрдесет и трећу годину.

Командир чете за везу Прве бригаде, Живко Вукмановић, дао ми је писмо Штаба бригаде да га у току ноћи, КАКО ЗНАМ И УМЕМ однесем команданту Првог батаљона. За пратњу добио сам борца Милана Никшића. Тако смо нас двојица, ноћу, газићи дубок снег и савлађујући шумске честаре, однели писмо Милану Шијану, команданту Првог батаљона који се налазио на супротној страни те лепе и сурове планине, која дели Мазинску од Лапачке котлине.

Штаб батаљона смо нашли у бившој пастирској кући, бајти, утонулој у снег и зимску ноћ, сиву и тајанствену. Није тај наш задатак прошао без борбе.

Управо када смо предали писмо, однекуд, сасвим изненада, појавили су се италијански војници, па је настала страшна пуцњава. Они се, по свему судећи, нису надали да ће наићи на наше положаје. Наш отпор их је ваљда изненадио и нагнао да се повуку. Тако је борба утихнула баш у свануће.

ЈУРЕЋИ НА ЊИХ АКТИВИРАО САМ РУЧНУ БОМБУ, БАЦИО ЈЕ НЕ МИСЛЕЋИ ДА И САМ МОГУ ДА ПОГИНЕМ... ДОДУШЕ, ЧОВЕК ПОНЕКАД СТВАРНО ИМА СРЕЋУ

Нас двојица смо се срећно вратили са одговором из Штаба Првог батаљона. Био је то исцрпљујући пут. Због важности ратних порука на том врућем фронту, на коме и није било затишја, морали смо да журимо. Водиле су се непрекидне борбе с Италијанима и четницима Момчила Дујића.

Кандидат партије

Тек што је прочитао писмо Милан Шијан, командант Прве бригаде, Лазо Радаковић дао је свој одговор командиру чете за везу да се однесе опет Шијану. Напоменуо је да је ствар ХИТНА. Ратна ситуација се мењала на положајима, и у вези с тим Први батаљон је морао да прими ново наређење.

Командир Живко Вукмановић опет је одредио мене и Никшића да обавимо тај задатак. Али Никшић, исцрпљен и гладан, није могао још једном да крене курирском стазом.

— Милоше — обрати се командир мени — ти си још при снази... јеси ли? Пут знаш, малочас си га превалио. А батаљон није још променио положај...

— Па, јесам друже командире. Биће толико снаге...

Узео сам писмо. А кроз

Водник Милош Почуча

главу ми је севнула мисао да сам ја, Милош Почуча, водник у чети за везу, кандидат Партије и да ће извршење и овога задатка свакако бити још један од мојих борбених испита, односно „сазревања“ да ме већ једном приме у Партију. То сам толико желео. Просто сам завидео оним мојим друговима, којих није било пуно у чети, па ни у бригади, који су већ били у Партији. Част је бити кандидат, рекли су ми када су ми то саопштавали. Али, тек ће бити посебна част када се тај стаж оконча.

С тим мислима прихватио сам оно писмо од командира Живка и запутио

се снежном планином, у ствари снежном неизвесношћу, правцем ка Првом батаљону.

Дуго, дуго сам ишао. Чудно је било што је сада, тога дана после подне, барем ту, владало затишје. То ме је малчице збуњивало. Падао је сув снег, али сам још разазнавао пртину у њему. Изнад Зулешевце нису брујали ни авиони који су иначе свакодневно надлетали наше положаје, бомбардовали их и митраљирали... Шта је то?

Страх нисам осећао, али је у мени расла нека врста напетости и узбуђења. Била је то, заправо, посебна врста опрезности која у неким тренуцима обузима ратника на сложеном задатку, какав је у том случају био мој, курирски. Наравно, пушка ми је била спремна за сваки случај, као и једна од две бомбе. Ону са десне стране на опасачу носио сам готово потпуно одшрафљену, тако да сам у трену могао да је активирам.

Необични домаћини

Преда мном се изненада појавише доста свежи трагови коња по снегу. Били су дубоки, што ме је навело на мисао да ће то, вероватно, бити комораша који су с храном стигли на

фронт. Помисао на њих пробуди у мени с муком пригушивану глад и као да ми вода пође на уста. Ваљда ће нешто остати и за мене. Неће ваљда све смазати и полизати казане.

Значи, судећи по тим траговима, близу сам циљу...

И заиста, испред мене појавише се провизорна и на брзу руку направљена склоништа од грања које је прекрио снег. Мало сам се зачудио! Личило је то на склониште Ескимима. Шта је-да је, помислио сам. Важно је да глава није изложена небесима с којих сила редак снег и хладноћа „Кртијаша“ су се сналазили. (М. Орешковић, шпански борац и један од организатора устанка у Лици имао је надимак „Кртија“.)

Обрадовао сам се када сам спазио да из тих купастих снежних заклона излази дим. Унутра, војници ложе ватру и греју се... О, боже, да ли је то могуће? Да, да... Добро видим. Заиста из њих излази дим. Ући ћу у ону која ми се учини најближа. Ту ће ми неко од „Кртијаша“ рећи где им је штаб...

Улазећи, мало погнут, у то необично војничко здање, згрануо сам се пред сликом која ми се указала пред очима. Па, то су Италијани! Видим јасно њихове униформе, њих окупљене око ватре на средини тог склоништа са испруженим рукама ка ужареној пањини. На главама су им шлемови. Стао сам као укопан. Нити сам се уплашио, нити згрозио. Мојим понашањем сада је

командовала нека виша сила. Италијан који је кренуо ка излазу није опазио мене, партизана, залуталу будалу у непријатељске положаје. Откуд и њему да падне на памет да би ту тако изненада дошао неки партизан. Мислим, пак, да он мене није ни могао добро да разазна. Сметао му је дим. Но, у магновењу, уместо да се склоним, ударио сам га ногом у груди. Скљокао се и пао на знак у једну рупу. Тако ми се бар учинило. Ја сам, као јелен, одскочио натраг с тог улаза и дао се у бег. Човек у тренуцима, када му је живот у питању, добија чудесну, надљудску, снагу које ни сам није свестан. Колико сам био одмакао од тог склоништа, не знам тачно, али, свакако, једно педесетак корака. Тек, ту ме пресретеше двојица Италијана! Ни они нису били спремни да ме ухвате или да пуцају у мене. Не! Нису ни они знали шта се збива.

Јурећи на њих активирао сам ручну бомбу, бацрио је и не мислећи да и сам од ње могу да погинем. Али, кад је срећа с човеком, онда он нема чега да се боји. Бомба је експлодирала у тренутку када се моје тело нашло у заклону иза једне букве. Тога и нисам био свестан. Оба Италијана, видео сам, пала су у снег. Променио сам правац и скренуо улево, правцем који ми се чинио најповољнијим. Јурећи између оних стабала, букава и јела, бежао сам и кроз кишу куршума који су ме пратили...

Италијани су схватили да је у њихов логор упао неки партизан и по обичају отворили су стравичну ватру. Та војска није штедела муницију. Чуо сам и неку галаму иза себе. Срећа ме послужила да ме ниједно непријатељско зрно није погодило. Како је то било

могуће, и данас се питам и чудим. Али то није једино ратно чудо. Италијани су вероватно помислили да нисам сам па ме нису гонили. То ми је омогућило да се нађем на сигурнијем терену.

Несрећа у срећи

Најзад, застао сам. Заклонио се иза две букве које као да су расле из једног корена, образујући раклу. Зауставио сам дах да боље ослушнем ситуацију и закључио да могу и да одахнем.

Где ли је тај наш Први батаљон? То ме је сада мучило.

Често сам застајкивао да бих ослушнуо шуму и ситуацију око себе, најзад сам чуо гласове људи и разазнао наш језик. Али, да ли су то, не дај боже, четници?...

Опрезно, попут мачке, приближавао сам се снежном низбрдицом тим гласовима. И онда сам спазио партизана. Препознао сам њихове капе, оне са три рога, какве смо ми лички партизани носили. Спуштао сам се к њима. Спазили су и они мене. Да се нисам огласио на време, могли су и да припуцају. Један ме „Кртијаш“ и препознао.

— Откуд одозго, забога?!... Ми смо се отуд повукли и иза себе нисмо никог оставили. Чудили смо се на кога то тамо за брдом тако жестоко пуцају Италијани. Нас петорицу послали су да извидимо у чему је ствар.

Заједно смо кренули ка штабу Милана Шијана.

Таман када је требало да кувари отворе казане и да поделе вечеру, у ствари ручак и вечеру, јер смо то обично састављали... појавише се италијански авиони и осуше ватру по нама. Спустили су товари бомби и митраљирали велики део Зулешевце. Срећом, није било ни мртвих ни рањених бораца „Марка Орешковића“, колико знам. Али, у тој срећи, догодила се ипак несрећа...

Једна бомба погодила је интендантуру и разбила казан. Јело се просуло. Могло се нешто захватити из једног. Али, ту за курира, водника Милоша Почучу, кандидата Партије, није било следовања.

Милош Почуча

Илустровао: Слободан Стефановић

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

НИЈЕ
НЕГО

ЧУДАН НЕКИ

В
И
Р
У
С

Илустровала Босилјка Кићевац

Сестра је седела у амбуланти крај болесника, брисала му зној са чела и говорила умирујуће речи, питајући се кад ли ће већ стићи дежурни лекар. Најзад се и он појави и још с врата узвикну:

— Шта је то било, сестро?

— Врло необичан случај, докторе — одговори она. — Лежи као проштац, а чим чује реч „оболење“...

Болесник зајеча и поче да се тресе.

— Ето, видите — рече она. — На ту реч увек добије напад.

— То је очито хипохондријски синдром са соматским реперкусијама — учено рече лекар. — И сам помен оболења...

Болесников јавк спречи га да заврши реченицу.

— Ето — рече сестра. — Али чудно је што на реч „болест“ уопште не реагује. Болест! Болест!

Болесник је лежао сасвим мирно.

— Видите? — рече она. — Ни називи појединих болести уопште га не узбуђују. Туберкулоза! Шарлах! Куга! Колера!

Болесник није реаговао.

— Цистопијелонефритис! — умеша се доктор. — Бронхиектазија! Дегенера-

тивна остеоартроза! Пароксизмална хипербилирубинемија!

— Ни да трепне, докторе — рече сестра. — А само реците „оболење“, и он одмах...

Болесника протресе жестока грозница.

— Добро, а какво му је опште стање? — упита лекар.

— Пулс и температура су нормални, запалења нема...

Болесник поново зајеча.

— Гле — рече доктор — сад као да реагује и на неке друге речи!

— Онда, докторе — упита сестра — хоћете ли га примити на ваше одељење?

Болесник доби грчеве по целом телу.

— Немојте код мене — рече доктор — ми смо пред преселењем...

Болесник гласно застеза.

— Сваки час нам пресеку воду — настављао је доктор — а од јутрос немамо ни осветљење...

Болесник јавкну и поче да се бацака.

— Све чешће има нападе — примети сестра. — И више није само на реч „оболење“, него... не знам ни сама од чега.

Одједном је обузе нека дрхтавица и она погледа у доктора стаклестим очима.

— Докторе, нешто ни мени није добро... Да није ово заразно... неки вирус.

— Вирус? — понови доктор. — Чекајте, сад сте ме на нешто подсетили... Где сам то читао...

Сестра је ужаснуто шапутала:

— Јао, па како смо ми то говорили? Не каже се **оболење**, него **обољење**!

— Сад знам! — узвикну доктор! — Био је чланак у „Медицинском гласнику“! Такозвани вирус језичке правилности... изазива код пацијента преосетљивост на све језичке грешке!

— И није **одељење** — настављала је сестра, зажарених очију него **одељење**! Докторе, је ли могуће да смо ми говорили „одељење“? И „осветљење“?

Доктор се сав стресе и одговори:

— Не. Немогуће. Ја то никад не бих рекао.

— Докторе, и вас је захватило!

— Ствар је савршено јасна — шапутао је доктор, као човек који се буди из сна.

— **Осветлити, осветљен, дакле и осветљење**!

— Тако је! **Преселити, пресељен, дакле и пресељење**!

— **Запалити, запаљен, дакле и запаљење**! Никако „запаљење“... бррррр! — узвикну доктор, с гримасом гађења.

— **Определити, опредељен, дакле и опредељење**... Погледајте, докторе, њему је сад сасвим добро! — рече сестра, показујући на болесника који се срећно смешио.

Као да не чује, доктор је мрмљао:

— **Дељење, а не делење... Поколење, а не...**

Одједном се збуни и упита:

— Сестро, је л' **поколење** или **поколење**?

У том тренутку болесникове се усне покренуше и он проговори лаганим, свечаним гласом:

— **Поколење** долази од именице **колeно**. Ијекавски је **кољeно** и **покољење**, а екавски **колeно** и **поколење**. Све остале речи имају „љ“ и у екавском и у ијекавском.

— Е, сад и то знамо! — узвикнуше углас доктор и сестра, а на лицу им се појави исти блажени осмех као и код болесника.

Иван Клајн

СВИ КЕТЕ

ПОБУНА НА „ФЕДЕРИС АРКИ“

ПЛАТИТИ

ГЛАВОМ!

Осмог јуна 1864. године француски једрењак „Федерис Арка“, три јарбола, петсто тона, испловио је из луке Сет с товаром угља, вина и жестоких пића намењених француским војницима који су ратовали у Мексику. На циљ није стигао никада.

О једрењаку се није знало ништа све до 22. августа када је патролни брод „Монж“ упловио у француску луку Брест. На његовој палуби налазило се осам бродоломника са „Федерис Арке“.

— Брод је потонуо у ноћи између 30. и 31. јула — изјавио је најстарији по чину шеф посаде Ленар. — Вода је кроз рупе продрла у корито до висине од три метра. Нисмо могли да их запушимо. Капетан Алфред Ришбур је наредио евакуацију. Посада је прешла у чамац за лов китова с намирницама за десетак дана.

— А капетан?

— Он је остао на броду с првим официром, куваром и бродским малим. Лађу је напустио у последњем тренутку и укрцао се у мали чамац за спасавање. Ми смо се у китоловцу удаљили да нас не би повукао ковитлац брода који тоне. Када се разданило, „Федерис Арке“ више није било. На површини мора плутао је преврнути чамац.

— Шта се догодило с капетаном, првим официром, куваром и малим?

— Трагали смо за њима по подне. Претпостављали смо да су, када им се чамац преврнуо, покушали да нас стигну пливајући. На жалост, нисмо нашли ни њих ни њихова тела. Затим смо окренули према североистоку куда често пролазе бродови за Зеленортска острва. Петог дана приметили смо једрењак и сат касније нашли смо се на њему. То је био дански „Меркуријус“.

Искрцали су нас у Сан Венсану и тринаест дана касније преузео нас је „Монж“.

Бродоломници су испитивани одвојено и њихове изјаве су се савршено поклапале. Састављен је званичан извештај и стављен ад акта.

Крајње сумњива сведочења

Септембра исте године у Министарство морнарице стигло је писмо Жистинијена Обера, рођеног брата Теодора Обера, првог официра „Федерис Арке“. У писму је изражена сумња у веродостојност сведочења бродоломника.

Жистинијен Обер је и сам био помо- рац.

Он је, пре свега, приметио да су не- стала два официра и две особе које

нису биле морнари: кувар и бродски мали.

Што је капетан напустио брод последњи сасвим је нормално, али је просто невероватно да је први официр препустио посаду на милост и немилост мору. Затим, према поморским и људским правилима, бродски мали, дечак од једанаест година, морао је да буде евакуисан први. А он је, према сведочењу преживелих морнара, остао на броду с капетаном!

Још једна појединост чинила се Жистинијену Оберу крајње сумњивом: преживели морнари изјавили су да нису видели како „Федерис Арка“ тоне пошто је ноћ била тамна. Обер се детаљно распитао и сазнао да је ноћ између 30. и 31. јула била ведрa и обас- јана месечином.

Жистинијен Обер је тврдио да је посада намерно починила злочин препуштајући капетана, првог официра, куvara и бродског малог морским таласима.

Шико је проговорио

Министарство морнарице је наредило нови увиђај, али су преживели са „Федерис Арке“ били раштркани по бродовима широм света. Нађен је само Жилијен Шико. Разговор с њим обавио је морнарички комесар Дифрес из Нанта.

— Током пет дана проведених у ча- цу сигурно сте разговарали о удесу. Шта је говорио шеф посаде Ленар? — питао је Шикоа комесар.

— Не сећам се тачно.

— Зар није говорио о бродолому?

— Не. И он и сви ми били смо сувише заузети око спасавања сопствене коже.

— Зар ти, заиста, ниси видео како „Федерис Арка“ тоне?

— Наравно да нисам, то сам још ра- није рекао.

— Онда мора да си гледао на супрот- ну страну јер нам је познато да је ноћ била ведрa и светла.

— Може бити — мирно је одговорио Шико.

Комесар Дифрес је био убеђен да Шико лаже да би сакрио нешто важно, али је одлучио да га не притис- ка. Само му је скренуо пажњу на по- следице једног, раније откривеног, случаја лажног сведочења.

Комесарова тактика није промашила и месец дана касније Шико је своје- вољно дошао код њега. Проговорио је, прво у невезаним одломцима, а за- тим је од почетка до краја испричао шта се одиграло на једрењаку „Феде-

рис Арка“. Његове речи, испрекидане јецајима, откриле су један од нај- страшнијих злочина у историји помор- ства.

Алкохол удара у главу

Невоље су почеле од уласка у Ат- лантски океан. Ветар је одједном стао, једрењак такође. Живот на броду који данима присилно мирује прилично је безнадежан. Беспослена посада шета унаоколо, размишља о својима код ку- ће, води празне разговоре који се често завршавају бесмисленим суко- бима. Атмосфера на „Федерис Арки“ није обећавала ништа добро.

Капетан Ришбур је био одличан и ис- кусан поморац, али плах и непредвид- љив човек. Преко неких грешака пре- лазио би ћутке да би, други пут, за ис- те прекршаје изрицао тешке казне.

Први официр Теодор Обер, висок снажан младић од двадесет осам го- дина, чврсто је управљао посадом, али у тренуцима клонулости и усамље- ности није умео да приђе морнарима, мало поприча с њима и охрабри их.

Морнари на једрењаку „Федерис Арка“ нашли су себи одушка у алкохо- лу и то из товара намењеног војници- ма у Мексику. Сваки час понеко је кри- шом силазио у товарни простор и до- носио боцу вина, рума или неког дру- гог жестоког пића.

Обер је, приликом редовног обила- ка палубе, открио гомилу празних бо- цки.

и досетио се шта морнари раде. Од- мах је шефу посаде Ленару наредио да код товара постави стражу и крив- це строго казни. Ленар је доста неуч- тиво одговорио да нико није силазио у товарни простор а још мање износио алкохол. Морнари, рекао је, мало по- срћу од несносне врућине, а не од ал- кохола.

Обер је ситуацију протумачио на свој начин, појачао је стражу и завео редовне ноћне обиласке. Људи су с немоћним бесом гледали како им се залиха украденог алкохола смањује и проклињали су и првог официра, и ка- петана, и судбину.

**– БРОД СЕ НАПУНИО
ВОДОМ И ПОТОНУО,
КАПЕТАН И ПРВИ ОФИЦИР
СУ НЕСТАЛИ КАДА СЕ
ПРЕВРНУО ЊИХОВ ЧАМАЦ
ЗА СПАСАВАЊЕ, А МИ СМО
НАИШЛИ НА ДАНСКИ
ЈЕДРЕЊАК КОЈИ НАС ЈЕ
ПРИХВАТИО – УПОРНО СУ
ТВРДИЛИ ЧЛАНОВИ
ПОСАДЕ. И СЛУЧАЈ ЈЕ
ЗАБОРАВЉЕН СВЕ ДОК
БРАТ ПРВОГ ОФИЦИРА НИЈЕ
ПОСУМЊАО**

Ветар је, најзад, дунуо и једрењак је наставио пут, али се мрачно расположење није променило. Осећале су се последице пијанства и мржње. Људи су невољно извршавали наређења и кришом пили из бачве коју су успели да сакрију од будног ока Теодора Обера.

Крвопролиће на палуби

Двадесет деветог јуна поподне Жилијен Шико је видео бродског столара

Тесија како, црвен као рак, маше рукама вичући: „Треба бацити у море ону свињу капетана и ону свињу Обера!“ Остали су мрмљајући одобравали.

Четврт сата касније Обер је наредио:

– Сви на места! Да се помери ужад једара!

Нико се није помакао. Чуло се само гунђање пуно мржње.

– Наредио сам сви на места! – поновио је Обер.

Опет ништа. Само бесна лица.

Из кабине се појавио капетан Ришбур бео као креч. Усне су му подрхтавале од љутине:

– Просућу мозак сваком ко не послуша наређење! – грмнуо је.

Морнари се ни тада нису макли.

Тог поподнева скован је план: кад капетан заспи, подићи ће буку која ће привући пажњу првог официра. Чим се појави, зграбиће га и бацити у море.

У сумрак су Ришбур и Обер разговарали у официрском салону, за крмом се налазио црвенкоси цин Уалик, шеф посаде Ленар одмарао се на свом душеку.

Шико се упутио према палуби пошто је с бродским малим опрао судове. Глас из мрака му је шапнуо: „Замени Уалика за крмом!“ Шико је послушао и Уалик се удаљио. У то су се отворила врата официрског салона и појавио се Обер.

– Шта ти ту радиш? – упитао је Шикоа.

У том тренутку Обера су две руке ухватиле око паса а једна га је зграбила за гушу. Четири морнара су га напала и гурнула према огради. Обер се жестоко опирао, позвао је и Ленара, али се овај правио да га не чује. Пришао је и пети морнар и Обер се нашао у таласима.

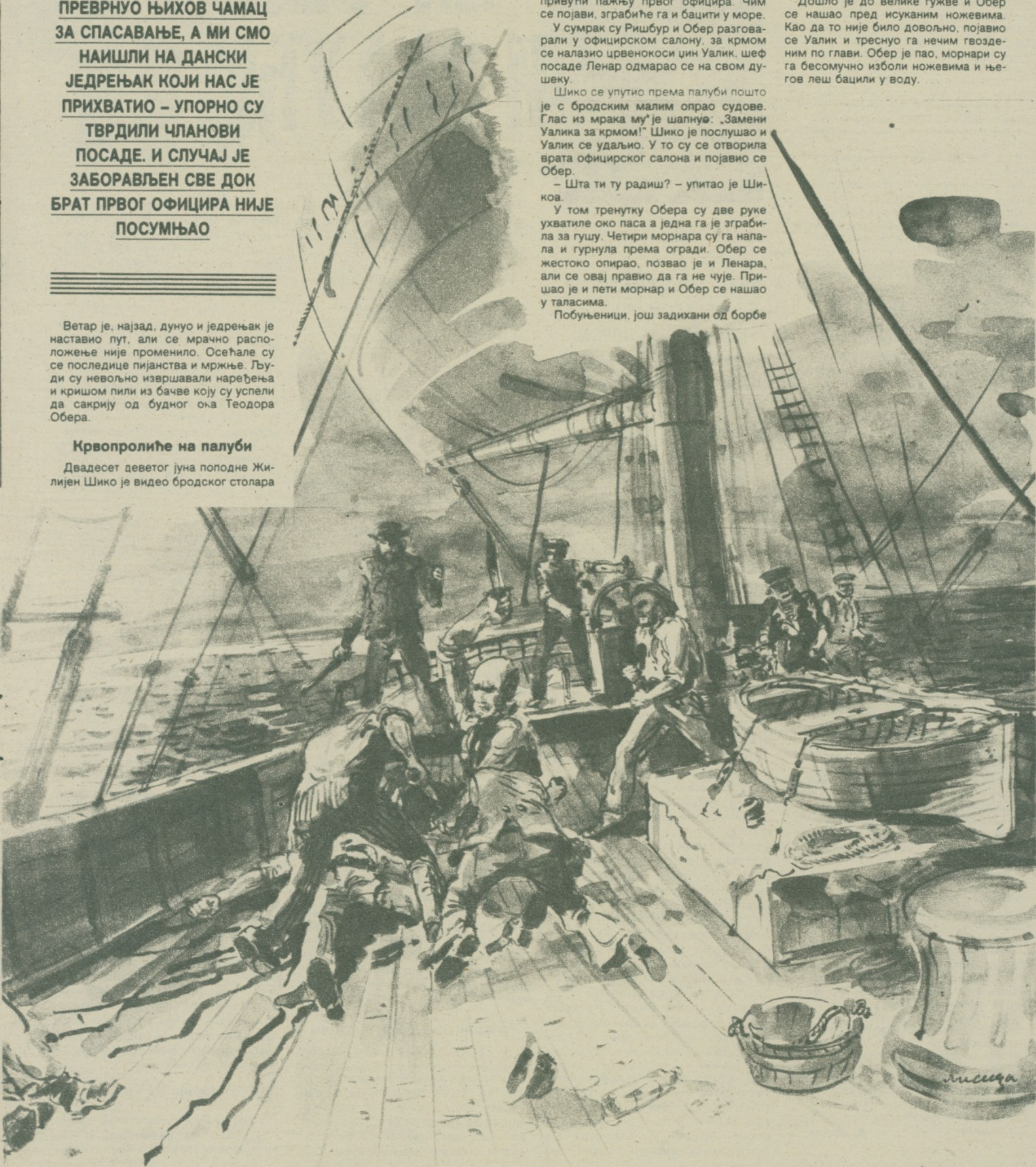
Побуњеници, још задихани од борбе

са Обером, повукли су по добар гутљај рума да би прославили победу. Иза леђа су зачули тешке кораке.

– То је Ленар – рекао је један од њих. – Ленаре, успели смо, дођи да цугнеш коју капљицу.

Како није било одговора, окренули су се и као да су угледали духа – испред њих је, сав мокар, стајао Обер који је снажно узвикнуо: „Капетане! Ленаре! Брзо овамо!“

Дошло је до велике гужве и Обер се нашао пред исуканим ножевима. Као да то није било довољно, појавио се Уалик и треснуо га нечим гвозденим по глави. Обер је пао, морнари су га бесомучно изболи ножевима и његов леш бацили у воду.

Њихови победоносни усклици пробудили су капетана Ришбура који је, након, изишао из своје кабине. У руци је држао пиштољ.

— Пазите момци, овај ће да пуца! — заорило се палубом.

Злочин за злочиним

Капетан је, да би одржао ред на броду, морао да пуца и то без оклевања. Али, он је оклевао. Било је очигледно да није дорастао ситуацији. Побуњеници су то одмах осетили. Уалик је прискочио капетану с леђа и разоружао га.

— У море с њим! — зачуо се узвик и капетан се за тили час обрео у води. Мада је био рањен, успео је неко време да плива и, пре него што је заувек потонуо, узвикнуо је: „Ово ћете сви платити главом!“

Када је свануло, на броду се указао језив приказ: По палуби крв, окрвављени ножеви, празне и разбијене боце рума...

Око подне Ленар је окупио сада већ освешћене људе да се договоре шта да раде. Неко је предложио да уплове у најближу луку и објасне да су капетан и официр умрли од заразе. Други су сматрали да је боље отићи у Африку, наћи неко лепо пусто месташце и тамо се настанити.

— Све су то глупости — изјавио је Ленар. — Ево шта ћемо: потопићемо брод, рећи ћемо да је имао рупе које нисмо могли да залушимо и да смо морали да се спасавамо. Чамац с капетаном и официром се уз пут преврнуо и нисмо успели да их нађемо. Договорено?

Нико није имао ништа против. Људима је већ све било свеједно. Ништа нису осећали, нису знали ни због чега су ту ни зашто су учинили оно што су учинили.

Столар је избушио рупе на кориту једрењака и у ноћи 3. јула „Федерис Арка“ је брзо потонула. Посада се укрцала у чамац за лов на китове и упутила према Зеленортским острвима.

Током пута непрестано су понављали шта ће казати када их буду испитивали. Ленар је био сигуран да нико неће издати јер је кривица била, мање-више, заједничка. Једино га је бринуо бродски мали који је, током крвопролића, чукао у једном куту брода и све чуо и видео.

— Дечак ће сигурно проговорити, а онда нам не гине гиљотина — тихо је рекао осталима.

Четвртог јула увече бацили су дечака у море. Окорели морнари морали су да залуше уши да не би чули очајничке крике недужног детета.

Кривци на гиљотини

У зору 5. јула појавио се дански једрењак „Меркуријус“, а сат касније „бродоломници“ су, на његовој палуби, испричали шта се догодило, онако као што су се договорили. И веома су се изненадили што су им сви одмах поверовали.

Али, то им се чинило сувише лако и лепо да би потрајало па су се касније, прећутно, разишли напустивши Француску. Пролазили су месеци, ништа се није догађало и били су уверени да су избегли казну.

Наравно, љуто су се преварили. После Шикоовог признања издат је 15. марта 1866. године налог за њихово хапшење. Похватани су, један по један, на разним крајевима света.

Сви кривци са „Федерис Арке“, осим једног коме се изгубио сваки траг, нашли су се 19. јуна 1866. пред поморским судом у Бресту.

Испречени су кривци: неки су морнари, међу њима и Шико, ослобођени су. Сви остали су платили главом под сечивом гиљотине. Баш као што им је и прорекао капетан Ришбур пре него што се удавио.

Б. Дожић

СУРОВА ЗЕМЉА – СУРОВИ РАТНИЦИ

ГУРКЕ СУ РОЂЕНИ БОРЦИ.

НЕСАЛОМИВИ И НЕУКРОТИВИ, СИЛОМ

ПРИЛИКА ПРИСТАЛИ СУ ДА СЛУЖЕ ДРУГИМА. АЛИ И ТО

БИ БИЛО НЕМОГУЋЕ ДА БРИТАНЦИ НЕ УВАЖАВАЈУ

ЊИХОВ ПОНОС И НЕ КЛАЊАЈУ СЕ ЊИХОВОЈ

ВЕШТИНИ. И ТАКО ВЕЋ 170 ГОДИНА

Године 1907. један батаљон Гурка и стрељачки пук британске пешадије били су смештени у Ранкету, у Индији. Између њих се заподенуо разговор о томе који су војници снажнији и издржљивији: плаћеници из Непала или британски стрелци? Одлучено је да од мере снаге у трци уз једну стрмину оближње планине.

Свака страна изабрала је сто својих најбољих људи. Британци су били бржи узбрдо, али кад је почело спуштање, по речима команданта јединица, британског генерала Вудјата — „непалски ратници су се сјурили као кишне капи низ прозорско стакло“. Деведесет девет такмичара од првих сто који су стигли на циљ били су Гурке.

За сто седамдесет година, колико служе у Британској армији као плаћеници, ови мајушни људи са Хималаја стекли су глас идеалних, али и сурових ратника и постали сан сваке војске. Не виши од сто шездесет центиметара, они су неуморни у пешачењу и вешти у баратању савијеним ножем званом *кукри*. — Специјалност им је и борба прса у прса. У првом светском рату борили су се од Ноу Шапела до Месопотамије, у другом су се истакли у борбама у северној Африци. У краткотрајном британско-аргентинском рату на

ЗА СЕБЕ И ЗА ТУЂЕ

Фокландима 1982. припадници чета Гурка приморали су, кажу, на предају два аргентинска батаљона.

Заробљеникова жеља

Гурке су, дакле, потомци индијског ратничког племена Раџпута. Монголи су их приликом једног од својих бројних освајачких напада на Индију натерали у бег у брда где се данас налази Непал. Раџпуди су запосели област око села Покаре и Горке, помешали се са локалним становништвом, племенима Гурунга и Магара и од њих створили јаку војску. Под вођством Раџпута, ове трупе су 1769. освојиле Непал, богато краљевство у долини око града Катмандуа.

Почетком 19. века Раџпуди (назвали себе Гурке према селу Горка где их је највише било) започели су рат против Британаца. Трајао је од 1814. до 1816. Али, без обзира на тај сукоб, између две противничке стране постојало је узјамно поштовање. Остало је забележено из тог рата да су једном рањеног и заробљеног Гурку Британци, када се сасвим опоравио и изразио жељу да се врати у своју јединицу, пустили на слободу и пожелели му да се што пре придружи својим друговима, њиховим противницима.

Сукоб између Британије и Непала завршио се поразом ових других. Склопљен је споразум по коме су Британци могли да регрутују трупе из армије Гурка. Тај споразум почео је да се примењује од средине 19. века. Од тада Британска армија није имала храбријег и оданијег војника. Немци и Јапанци су у другом светском рату заробљене Гурке покушавали да придобију даровима, али и застрашивањем како би ратовали за њих. Међутим, не памти се да је неки Гурка прекршио своје животни гесло: „Боље мртав, него жив — кукавица“.

Каменицама уместо ножем

Ко је имао прилику да види Непал, ову земљу у подножју највиших врхова Хималаја, могао је одмах да схвати откуд то да су све Гурке тако изванредни ратници. Борба за живот овде почиње тако рећи од самог рођења и траје до смрти. Свако парче земље, без

обзира на како строј страни планине се налазило, претвара се у низове тераса. Кад дође време монсонских киша, те терасе вода буквално спере. И сваке године Гурке их изнова подижу и голим рукама обрађују.

Монсонске кише 1981. биле су најстрашније за последњих сто година. Појавила су се два велика клизишта. Оно мало обрадиве површине нестало је с лица земље. Али, Гурке се нису предале. Сви, и жене, и деца и старци прионули су на посао. Доносили су камење, подизали потпорне зидове, затезали жичану мрежу — да подупру и поправе цина од планине. Било је то у исто време безнадежно и надахнуто, смешно и величанствено.

Гурке поседују готово надљудску снагу. Понеће терет од сто и више килограма уз Хималаје на висину и до четири хиљаде метара, а да им се на лицу не појави ни грашка зноја.

Жене су исто тако снажне и издржљиве као мушкарци. И оне могу да понесу невероватан терет на својим плећима и обављају тешке пољске радове. Иако веома лепе и женствене оне су, као и мушкарци, сјајни борци. У бици код Калунге 1814. жене Гурка су неустрашиво кренуле против британских трупа. У недостатку оружја, послужиле су се каменицама.

Гурки највише има у брдима северно од Покаре. У тим селима готово сваки дечак сања о каријери у британској или индијској армији, а сваки старац има неку своју причу из рата.

У време регрутације, која се сваке године обавља у Покари, млади из свих крајева Непала хрле овамо да би се два дана подвргли психофизичком тесту. Најбољи се шаљу у Хонгконг на обуку. Они који нису прошли на тесту враћају се кући и заклињу да ће следеће године сигурно успети. На ово их нагони делом жудња за славом, а делом нужда. Јер, у брдима Непала обрадивих површина је мало.

„Ви, храбрији од храбрих...“

Иако су Гурке плаћеници, однос који влада између британских војника и ових Непалаца много је та-

АДЪЕВСТВО

Између два чувара Бакингемске палате у Лондону

нанији. Британски официри морају да савладају гуркали – поједностављена верзија неколико непалских дијалеката – да би заповедали јединицама Гурка. Непалски плаћеници имају право да отпусте британског официра ако им не одговара. Том приликом ће с пуно обзира рећи: „Он је добар официр, сахибе, али не за Гурке“.

У Непалу постоји мала заједница пензионисаних британских официра који ту живе јер желе да буду у близини оних којима су нека-

да заповедали, али с којима су и друговали. Један од њих је и пуковник Ленглендс.

– Силан је то народ – каже Ленглендс за ова брдска племена. – Силни су то борци. Страшна је само чињеница да, кад одслуже војни рок и врате се у своју земљу, готово да немају од чега да живе. А није новац у питању. Сви они добијају пристојне пензије. Али, шума ту више нема. Све су искрчене. Шта им онда вреди што имају довољно пиринча за јело кад немају на чему да га скувају.

Сер Ралф Тарнер (служио војску с Гуркама) у предговору за речник непалског језика написао је:

„И сада чујем ваш звонак смех којим дочекујете сваки напор. И сада вас видим на усиљеном маршу или у рсау, на цичи зими или на сунцу које немилосрдно пржи. Стоички подносите глад, жеђ и бол. Видим вас како храбро не стајете у диму и бесу боја, ви храбрији од храбрих“.

Да ли онда све ово схватити само као судбину једног народа?!

После другог светског рата и распада британске империје, број Гурка у британској армији се драстично смањио. Од 450.000 колико их је тада било, данас их, према обавештењу које смо добили од шефа информативног одељења британске амбасаде у Београду Метјуа Керка, има око осам хиљада. Сврстани су у шест батаљона и служе британској круни петнаест година, после чега стичу право на пензију.

Светлана Ивановић

ЗАГРИЗИ

МЕТАК

ВЕСНИЦИ С НЕБА

Још од најстаријих времена голубови служе као гласници. Поморци старог Египта слали су их да најаве повратак с далеких путовања. Летећим гласницима служили су се и стари Грци и Римљани: вести с бојишта најбрже су стизале управо захваљујући њима. У ратне сврхе голубови су коришћени и у средњем веку: често су били једина веза опкољених градова са спољним светом. Као средство везе често су служили и у модерна времена: познато је да су се овим поштоношама служили и партизани.

КРОАТА ПОСТАЈЕ КРАВАТА

Коњаници Војне границе у Хрватској имали су обичај да око врата носе шарене мараме. Тај обичај допао се, ко зна због чега, и припадницима многих европских војски: кроате су, назване тако по Кроацији где су први пут и виђене, постале тражена роба. Временом, њихов облик и dezen је претрпео многе измене. Много боље није прошао ни сам назив: кроате су постале – кравате.

ШКРТИ ВАВИЛОНЦИ

Војници Вавилоније, Асирије и Египта одевали су се само у ланену или вунену кошуљу кратких рукава и дугу до колена. Да ли је овако једноставно одевање било само последица топлот поднебља или и скромних новчаних могућности, остаће тајна. У сваком случају њихова набавка падала је на терет војника: никакво чудо што су биле различите и по боји и по кроју. Насупрот толерантним или можда шкртим војсковођама ових држава, Спарта се и по овом питању држала спартански: сви њени војници носили су једнаку, строго прописану одећу. То је заправо била прва униформа у историји.

ЧИНОВИ ПО ЗАСЛУЗИ

За време револуције у француској војсци, за разлику од осталих, официјерски чин се добијао за заслуге на бојишту без обзира на социјално порекло појединца. Тако је у то време настала узречица: „Сваки војник носи у свом ранцу маршалску палицу“.

СА IRA

У доба коалиционистичких ратова које су уједињене европске државе водиле против Наполеона, у Милану је комесар Бацета ухапсио једног коса који је, њему у брк, звиждао мелодију старе француске револуционарне химне „Са ira“ која у преводу значи – Успећемо!

ПРВИ ЦРВЕНИ КРСТ КОД НАС

Хумане идеје и поруке Црвеног крста стигле су у наше крајеве још 1875. године. Тада је основан Црвени крст Црне Горе како би се што ефикасније пружила помоћ рањеницима из босанско-херцеговачког устанка који су се склонили у Црну Гору.

КАНТА КАО ГОНГ

На почетку првог светског рата пешадија је кретала у јуриш са развијеним заставама и са звуци-

ма труба. Касније, у току рововског војевања, труба је замењена ударцима о гонг који је најчешће био импровизиран на лицу места од старе канте или чаура артиљеријских метака.

ДРЖАВА РАВНОПРАВНИХ

Крушевска република је била прва на Балкану која је прокламовала равноправност свих народа који су живели у њој. Идеја је потекла од револуционарног одбора. Уз прокламацију о равноправности издат је и познати Крушевски манифест упућен турском становништву.

ПО ВОЉИ КОЦКЕ

До краја 16. века најамничке војске попуњаване су добровољцима. Најпре су врбовани странци а касније и поданици сопствене земље. Интересовање за војне

походе од којих се као крајњи исход очекивала подела плена, било је толико да је морала да се баца коцка како би се одлучило ко ће у војнике.

КАМИЛЕ У КОМОРИ

Прва војна комора помиње се још у 5. веку пре наше ере. Организовали су је 480. године Персијанци док су водили рат са Грцима: да би обезбедили довољно хране за своју многобројну војску формирали су караван од двадесет хиљада камила. Ни Грци нису мање бринули о својим војницима па су организовали две преносне пекаре. У 4. веку пре нове ере Александар Македонски није ни помишљао да крене у поход уколико се у његовој комори није налазило бар стотину кола.

ПСИ – КАМИКАЗЕ

Црвена армија је 1941. године, у борби против немачких тенкова, почела да користи посебно обучене псе који су дресирани и храњени на дрвеним тенковима са немачким ознакама. Пре акције су им кожным каишевима причвршћиване мине уз тело: при појави немачких тенкова изгладнели пси су јуришали на њих очекујући да ће наћи храну. Разуме се, том приликом мине би се активирале и од експлозија страдале су и посаде тенкова и пси.

ЕШАРПА КАО МЕТА

Крајем 19. века у Европи је владао обичај да официри носе кожом постављен свилени појас са кићанкама – ешарпу. У миру, ешарпа је ношена на парадама, забавама и дежурствима. Међутим, у рату, показало се да од ње не само што нема користи већ има много штете. Ешарпе упадљивих боја биле су више него одлична мета противничким стрелцима. Због тога су почетком првог светског рата нестале с бојног поља.

ЗАШТО СУ ХУНИ ЈАХАЛИ?

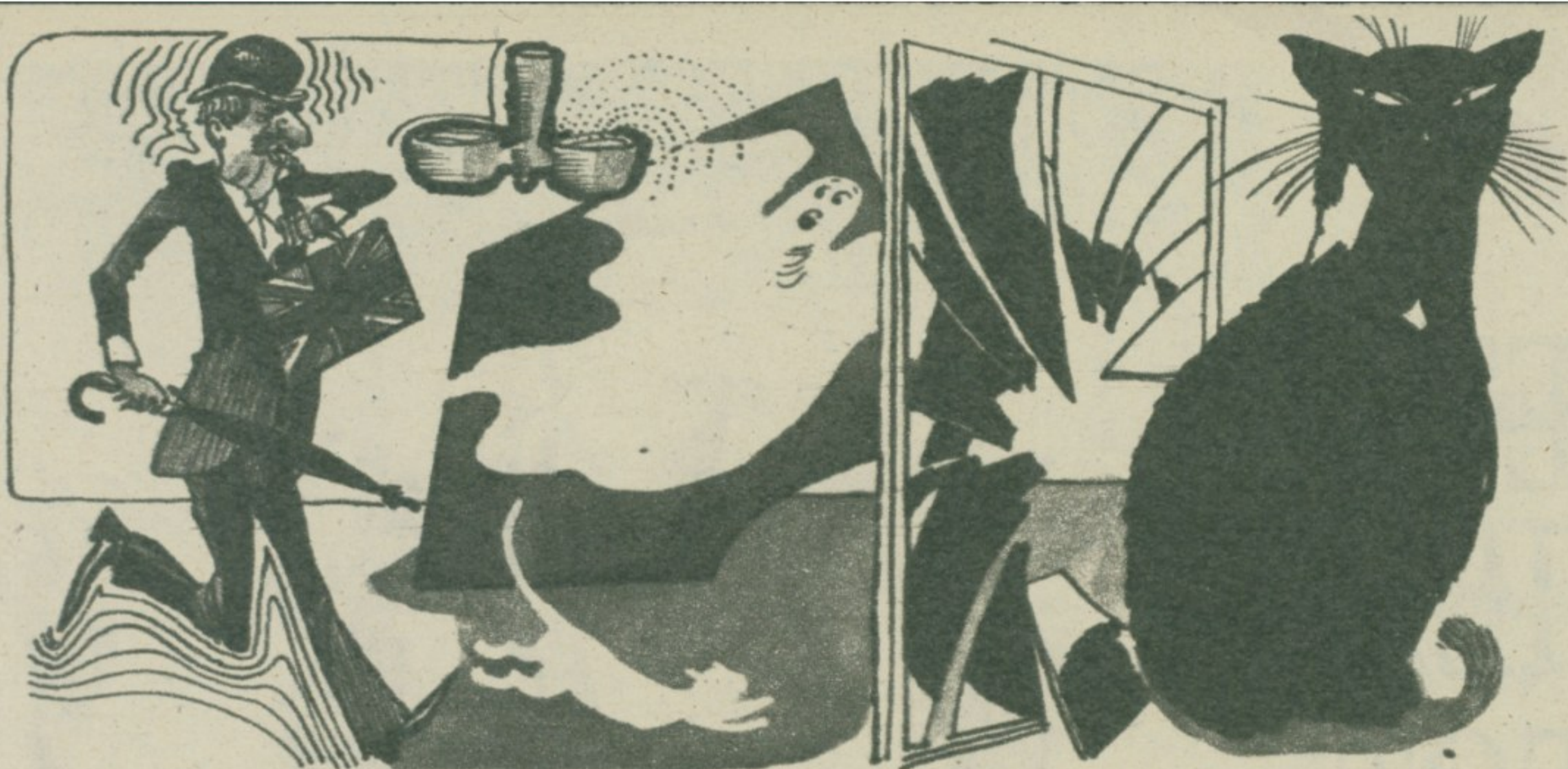
Хунски војници за време Атиле носили су вунене кошуље и преко њих разне кожне огртаче. Ноге су увијали у козје или овчје коже које су их потпуно онемогућавале да ходају. Тако Хунима није преостало ништа друго него да у рат иду на коњима.

ПРВО СЕ ЗУБИ ГЛЕДАЈУ

Приликом пријема најамника у војску у 16. веку се нарочита пажња обраћала прегледу вилица. Основни услов да се постане војник били су потпуно здрави и јаки зubi. Разлога за постављање оваквог услова је и те како било: пре пуњења пушке требало је прегристи „фишек“ у коме се налазио барут.

М. Милутиновић

Тек рођеној беби добро је, између осталог, донети и грумен соли. Човек који напушта огњиште треба, да га у будућем дому не би пратила несрећа, за собом да остави мало соли. Лоше је просути со. Ако се та „страхота“ већ догоди, зле силе треба одагнати бацањем неколико зрна соли преко левог рамена.

Од најдавнијих времена ниједан магијски обред малтене није могао да се замисли без неколико зрнаца соли. Овај зачин је некада био врло драгоцен јер је био редак. Уз то, со је, на пример, чувала месо од брзог кварења, па је код примитивних народа попримила значење непроменљивости и вечности. Њена симболика се ширила тако да је со постала средство за чување од злих духова и нечистивих сила.

ЕНГЛЕЗИ ПО ОБИЧАЈУ ПРАВЕ ЕНГЛЕЗИ

ИСТРАЖУЈЕМО

ЗА ВАС:

ПОРЕКЛО СУЈЕВЕРЈА –

ЦРНА МАЧКА, РАЗБИЈЕНО

ОГЛЕДАЛО, ПРОСУТА СО,

КУЦАЊЕ У ДРВО

Људи, то је свима јасно, не воле отворено да признају своје сујеверје. Куцање у дрво тешко је сакрити јер оно мора да се „изведе“ у тренутку кад вам неко поверава тајну коју би желео да оствари, неки свој план или ишчекивање. Зле силе „вребају“, треба их сместа одагнати не изазивајући судбину. Срећа не трпи одлагање, не може накнадно да се „призове“.

А како куцнути у дрво кад је то глупо? Значи, треба га само мало прилагодити, боље рећи – „модернизовати“. Зато ћете чешће видети да човек, уместо у дрво, куцне себи у главу. Направио је штос и скинуо са себе „одговорност“. „Очевици“ неће моћи да га прогласе празноверним јер се он само шалио, а и он је задовољан – ипак је нешто учинио да „заузда“ евентуалну несрећу.

Порекло овог сујеверја губи се у давним временима кад су многа стабла проглашавана светим и била заштитник од злих сила. Веза је и у светом крсту, симболу хришћанства.

Зашто људи стављају коњску потковицу изнад врата, или је, као златни привезак, носе на ланчићу? Јесте ли приметили да неки људи замерају ако отворите кишобран у затвореној просторији? Да ли и ви дунете у коцкице кад се играте, за срећу? Можда вам се не допада да будете трећи коме је неко запалио цигарету?

Одговор ћете наћи у следећем броју „Забавника“.

В. Софреновић

Илустровао Брана Јовановић

**ГОТОВО У СВИМ ЗЕМЉАМА
СМАТРА СЕ ДА ЈЕ ЛОШ
ЗНАК АКО ВАМ ЦРНА
МАЧКА ПРЕБЕ ПУТ, АЛИ НЕ
И У ВЕЛИКОЈ БРИТАНИЈИ...**

У старом Египту богиња Бастет, која је имала обличје мачке, била је добротворка и једна од човекових заштитница. Зато је и мачка за Египћане била света животиња. Муслиманско предање сваку мачку, сем црне, поистовећује с добрим. Код северноамеричких Индијанаца дивља мачка је симбол окретности, размишљања, оштроумности. Због тога мачка није смела да се убије сем у религиозне сврхе. У Камбоџи мачка се и данас носи у процесији ко-

ја се организује приликом „дозивања кише“. Међутим, келтска митологија с неповерењем гледа на ову животињу.

Током векова она је заузела значајно место у традицијама свих народа. Временом, црна мачка се издвојила као симбол зла. Вероватно да је том предању допринело и веровање људи у средњем веку да вештице најчешће „узимају“ обличје црних мачака. Зато се и до наших дана одржало сујеверје да ће лоше кренути човеку коме је црна мачка прешла пут.

Међутим, Британци су једини који не признају ово, ако тако можемо да кажемо, општеприхваћено сујеверје. У Енглеској је добар знак црна, а лош – бела мачка (!). Они су, највероватније, прихватили египатско веровање и преузели култ мачке која је у овој фараонској земљи увек представљана с црном длаком.

За наше далеке претке није постојала јасна граница између човековог одраза у огледалу и њега самог. Сматрали су да огледало „преузима“ део особе која се у њему огледа. Због тога је разбити

огледало био лош знак, то је значило да ће се и човек „разбити“, односно да могу да му се догоде непријатне ствари, да може да се разболи, чак и умре.

У наслеђе нам је остало празноверје да је лош знак кад човеку испадне огледало из руку и разбије се, проматрао се у њему или не. Још се каже да ће га следећих седам година пратити несрећа. Седам вероватно зато што је тај број симбол савршенства, целовитог циклуса. „Несрећник“ ваљда мора дуг период да истрпи све недаће које ће га снаћи пре него што срећа поново почне да му се „смеши“.

Постоји и веровање да није добро стати на нечију сенку јер је она, слично огледалу, део самог човека. Признаћете, није баш лепо газити „по ближњем свом“. Међутим, ово сујеверје се готово сасвим заборавило.

У многим крајевима, па и у нашој земљи, домаћин ће вам учинити велику част кад вас послужи хлебом, вином и сољу. Сматра се да су људи који поделе со доживотни пријатељи.

ЗЛАТОРОГ МАРИБОР – 100 ГОДИНА
НОВО dent-a-cola
ЗУБНА ПАСТА СА УГОДНИМ УКУСОМ COLE

ЖИВОТ
ЈЕ ПРИЧА
ПРИЧА
ЈЕ ЖИВОТ

НЕЋУ ДА БУДЕМ РОБОТ!

НА ПРВИ РОЂЕНДАН СВОГ СИНА
БАРБАРА И ЦИМ ВАН ВЕСТ
КОНАЧНО СУ ПРИЗНАЛИ СЕБИ
ОНО ШТО СУ ВЕЋ ОДАВНО
ПРИМЕЋИВАЛИ: С ПИТЕРОМ
НЕШТО НИЈЕ У РЕДУ

Мада је у почетку био живахна беба, син Барбаре и Цима Ван Веста из Провиденса у Род Ајленду из месеца у месец постајао је све повученији. Знао је да се сатима њише напред-назад или да тупо зуре у зид.

Проходао је с петнаест месеци, али ни с две године није говорио. Водили су га од лекара до лекара, али нико са сигурношћу није могао да им каже од чега болује.

Са три године делимично је изговарао свега тридесетак речи. „Та“ је на његовом језику значило та-та.

Једног јутра Барбара је из кухиње чула језиве крике. Питер! Улетела је унутра и нашла га шћућуреног у хошку како урличе од ужаса. Чврсто га је привила к себи и почела да га љубља као да је беба. Кад се коначно смирио, заклела се: „Моје дете неће про-вести живот у оваквом стању“.

Сутрадан су Ван Вестови одвели Питера у специјализовану дечију болницу „Бредли“.

– Питер је аутистичан. Треба га сместити у неку установу. Само би тамо могло нешто да се учини за њега – рекли су им.

Те вечери Ван Вестови су из енциклопедије прочитали све о аутизму. Сазнали су да је то болест од које дечаци оболевају четири пута чешће него девојчице и да за сада још није поуздано утврђено шта је изазива. Симптоми су губитак везе с реалношћу, односно способности да се разумеју други или изразе сопствена осећања, емоционални поремећаји, поремећаји говора и моторике, повремене напади хистерије. Једини охрабрујући податак: код 20 процената оболеле деце у петој или шестој години долази до наглог побољшања.

Неколико дана касније Барбара и Цим одвели су Питера у „Бредли“. Дозволили су им да га посећују једном недељно, сваке суботе послеподне али је Питер тонуо све дубље у сопствени свет.

После две године боравка у „Бредлију“ Ван Вестови су од управника болнице затражили мишљење о стању свог сина.

– Питер ће можда остати овде до своје деветнаесте године – рекао им је.

– Али, да ли ће му бити боље?

– На то не могу да вам одговорим.

Био је то најтежи тренутак у животу Ван Вестових. Новца за Питеров даљи боравак у „Бредлију“ више нису имали.

Онда се догодило чудо. Једнога дана, као ко зна колико пута пре тога, један болничар упитао је Питера:

– Питере, шта радиш?

– Разговарам са људима – одговорио му је дечак.

Била је то прва реченица коју је икада изговорио. Имао је шест и по година.

Друштво ипак прија

После толиких година безнађа, Барбара и Цим Ван Вест најзад су имали трачак наде. – Водите га одавде што пре! – рекао им је Питеров психолог.

Навикавање на живот у породици није било лако ни за Питера ни за његове родитеље. Две реченице које је за својих шест година изговорио још нису значиле како зна да говори. Питер, решимо, није био свестан сопствених осећања и није умео да их изрази. Апстрактне идеје схватао је изузетно тешко. Па ипак, показивао је зачуђујућу способност за математику и писање.

Године 1979. Ван Вестови су се преселили у Понгасет. Те године уписали су Питера у посебно одељење тамошње средње школе. У почетку је било тешкоћа. Остала деца стално су га задиркивала. Хо-дао је гетајући се. Једном речју, Питер Ван Вест био је далеко најчудније дете у школи.

Прво су учитељи почели да му посвећују неупоредиво више времена него осталој деци. Онда је, полако, почела да расте група „нормалних“ ученика који су добровољно преузели на себе бригу о Питеру. Видело се да му њихово друштво прија: из дана у дан видно је напредовао.

На почетку нове школске године, Питер је уписан у „нормалан“ други разред.

Једног поподнева Ван Вестови су одлучили да се прошетају плажом. У сумрак се спустила магла. На тренутак се чинило као да се налазе на пустом острву, одсечени од света. Ћутали су, а онда је Питер проговорио:

– Нећу да будем робот.

Цим и Барбара погледали су у сина. Плакао је. Плакали су и они.

Овде нико не сме да га такне!

У четрнаестој години Питер се уписао у гимназију. Није био усамљен, многи његови другови из

средње школе прешли су у исту гимназију. У почетку се још и дешавало да га неко задиркује или узнемирава, али су сви убрзо схватили да Питер има заштитнике. Једног дана Питеров друг Кен Шо затекао је неког дечака како га исмева. Кен је насртљивца притерао уза зид и претећим гласом му рекао: „Питера овде нико не сме ни да такне! Јеси ли разумео?“

На другој години Питеров успех више није био само задовољавајући: сада је имао и врло високе оцене. У трећем и четвртном разреду више није морао да размишља о томе како ће положити разред, али је последње године почео да га мучи проблем који му се одједном чинио већим од свих дотадашњих: матурско вече. Неколико недеља пред крај школске године имао је „наслепо“ заказан састанак, али се девојка у последњем тренутку предомислила.

– Не знам шта да радим. Резервисао сам такси, изнајмио одело и купио карте за матурски бал – рекао је очајан Роланду Рабитору, професору кога је највише волео.

– Не брини. Смислићемо већ нешто – одговорио му је овај.

Тог послеподнева Рабитор је Питеру заказао састанак с деветнаестогодишњом Брендом Маркс која такође није имала партнера:

– Питер веома жели да иде на матурско вече, али нема с ким. Како би било да вас двоје пођете заједно? Шта ти мислиш Бренда?

– Мислим да је дивно.

– А ти Питере?

– И ја мислим да би то било дивно.

И било је. Дванаестог априла 1985. године отмени клуб „Квиднесет“ на обали Атлантика изгледао је као брод чија се светла огледају у води залива. Од тренутка када су ушли у огромну, свечано украшену дворану, Бренда и Питеру чинило се да сањају.

Још је мање стваран био тренутак када су, као на свим матурским баловима у САД, прочитана имена краља и краљице бала које бирају ученици: Бренда Маркс и Питер Ван Вест!

Не верујући да се све то заиста догађа, Питер је непрестано понављао:

– Не могу да верујем да су мене изабрали. Не могу да верујем.

Тако су, на расстанку, матуранти гимназије из Понгасета посредно показали свом другу шта осећају за њега. На свој начин, рекли су му да схватају и цене борбу коју је морао да води како би досегао нешто што сви они узимају здраво за готово: чињеницу да су здрави.

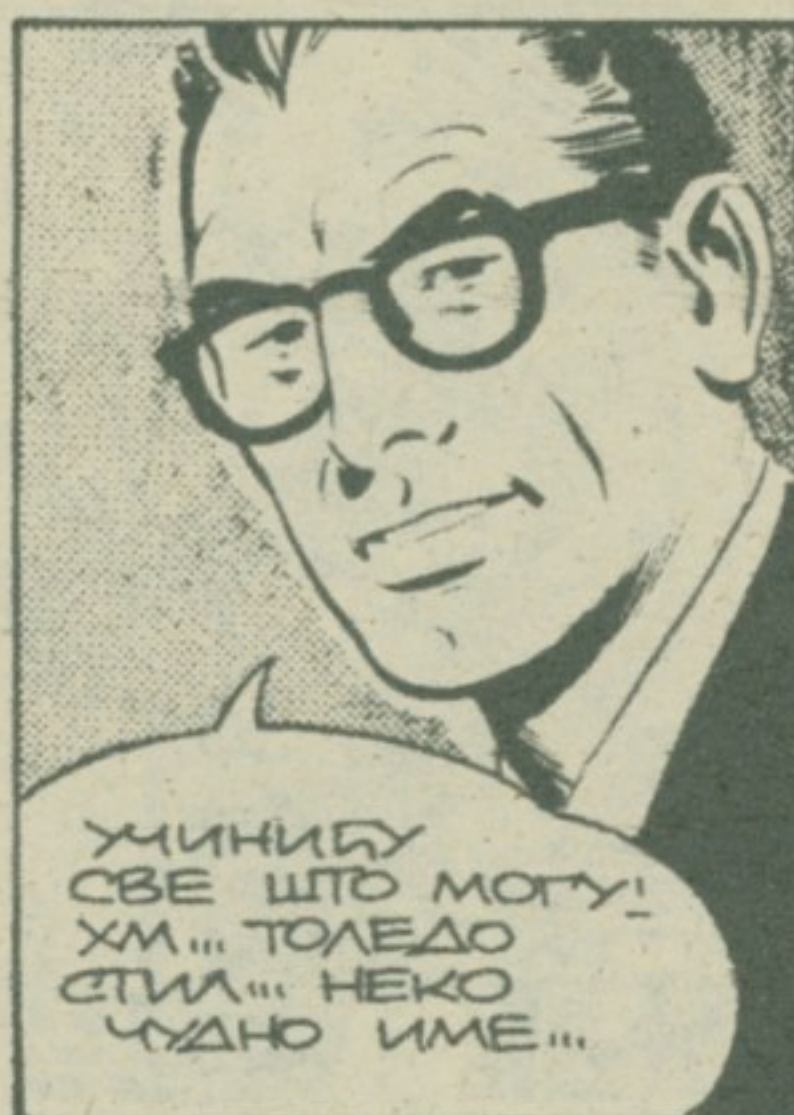
М. Илџ

Илустровао: Рајко Ковачевић

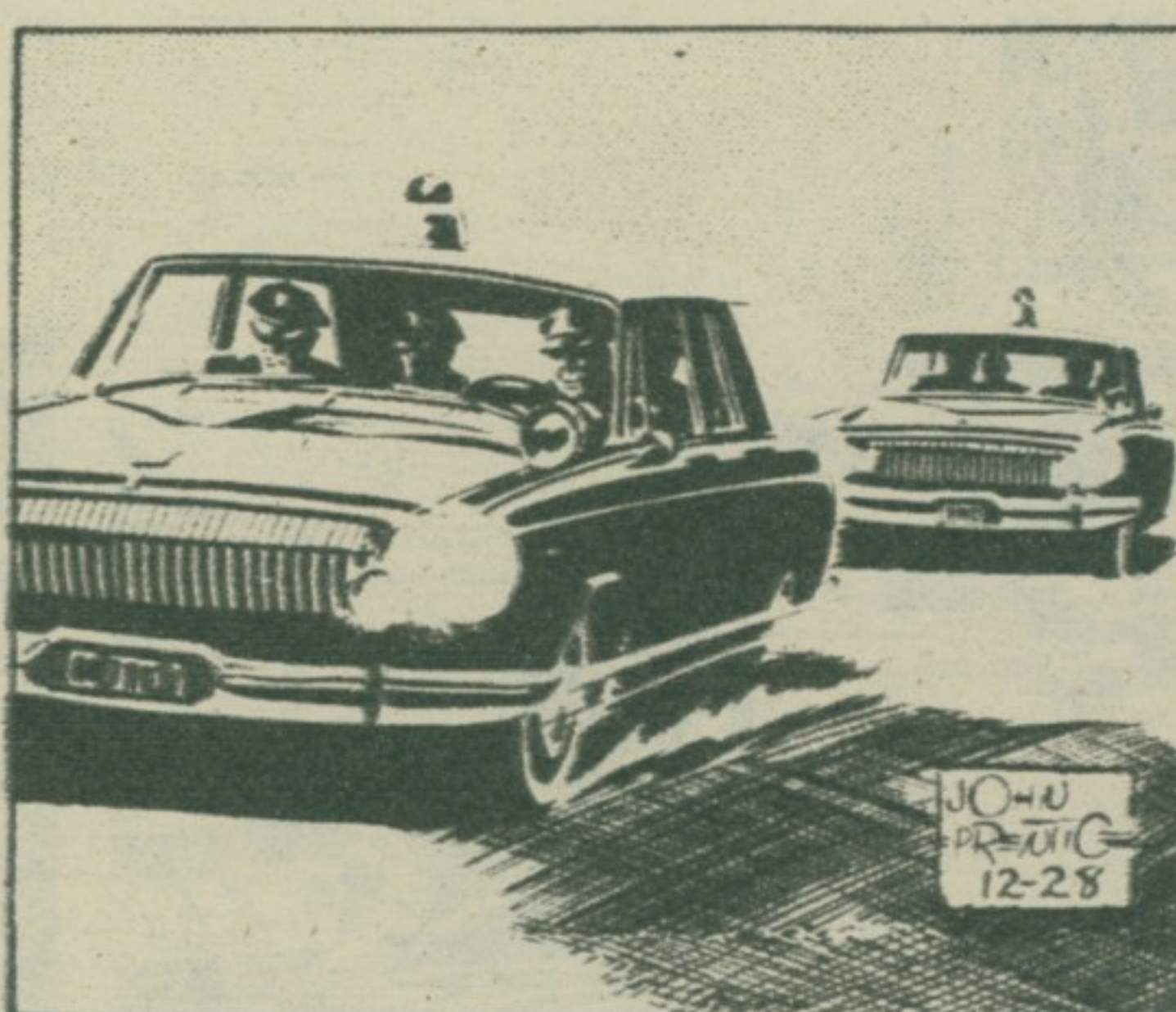
РИП
КИРБИ:

ВЕ 74-13

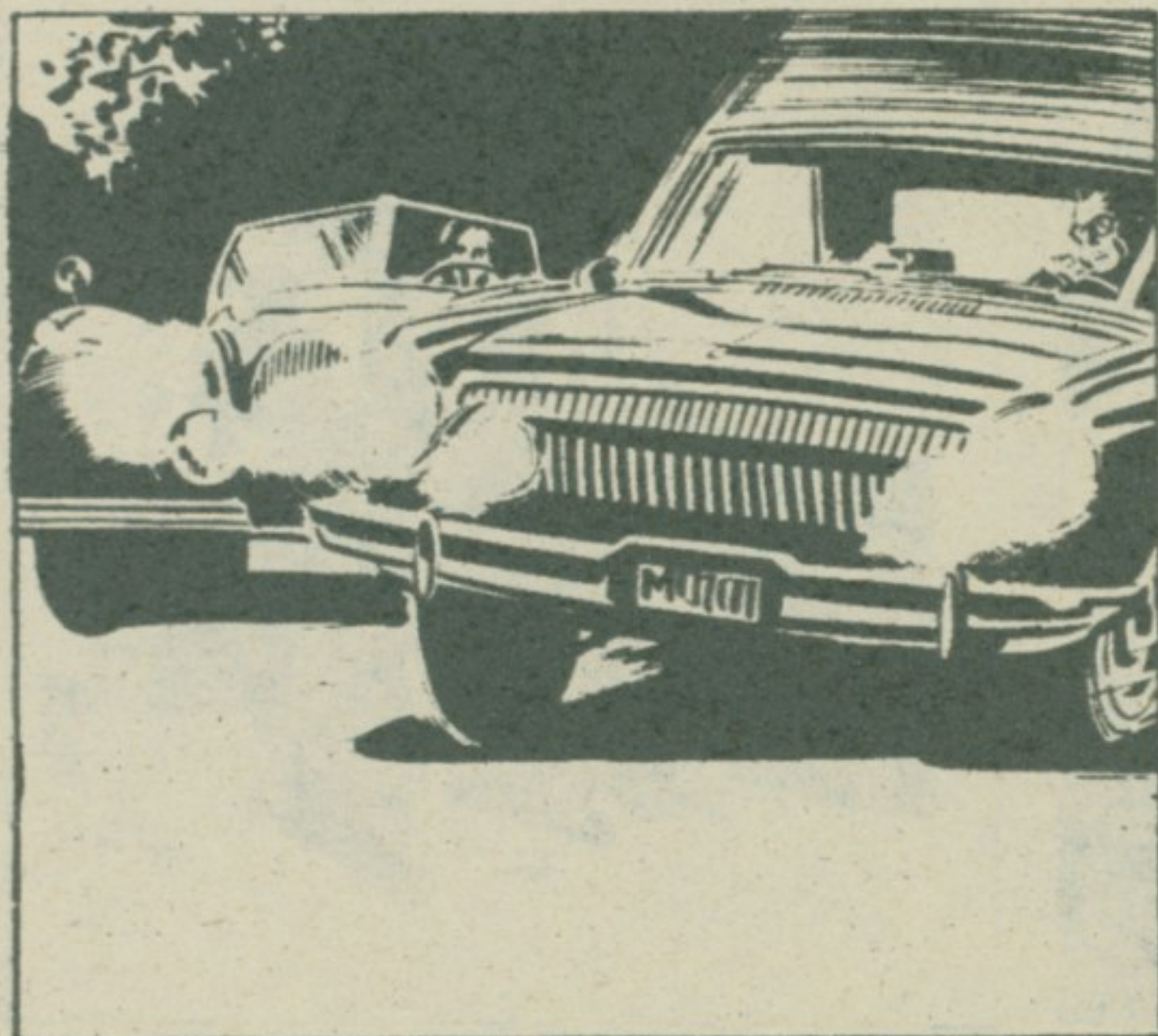
ЦРТА: ЏОН ПРЕНТИС (JOHN PRENTICE) ПИШЕ: ФРЕД ДИКИНСОН (FRED DICKENSON)

ТАМНО! НЕГЕ СЕ ПОНОВИТИ

JOHN PRELUC 1-15

ДА, СМАЈЛИ, КАКО ТИ КАЖЕШ!

JOHN PRELUC 1-16

ДЕЗМОНДЕ, ТОЛЕДО СТИЛ НИЈЕ ОБИЧАЈ СУПАРНИК! А КО ЗНА КАКВИХ ДЕ ЈОШ СВЕ ПРОБЛЕМА БИТИ!

ТОЛЕДО СТИЛ! ОХ, НЕ! УСТАЛОМ, ТРЕБАЛО ЈЕ ДА ПРЕПОСТАВИМ!

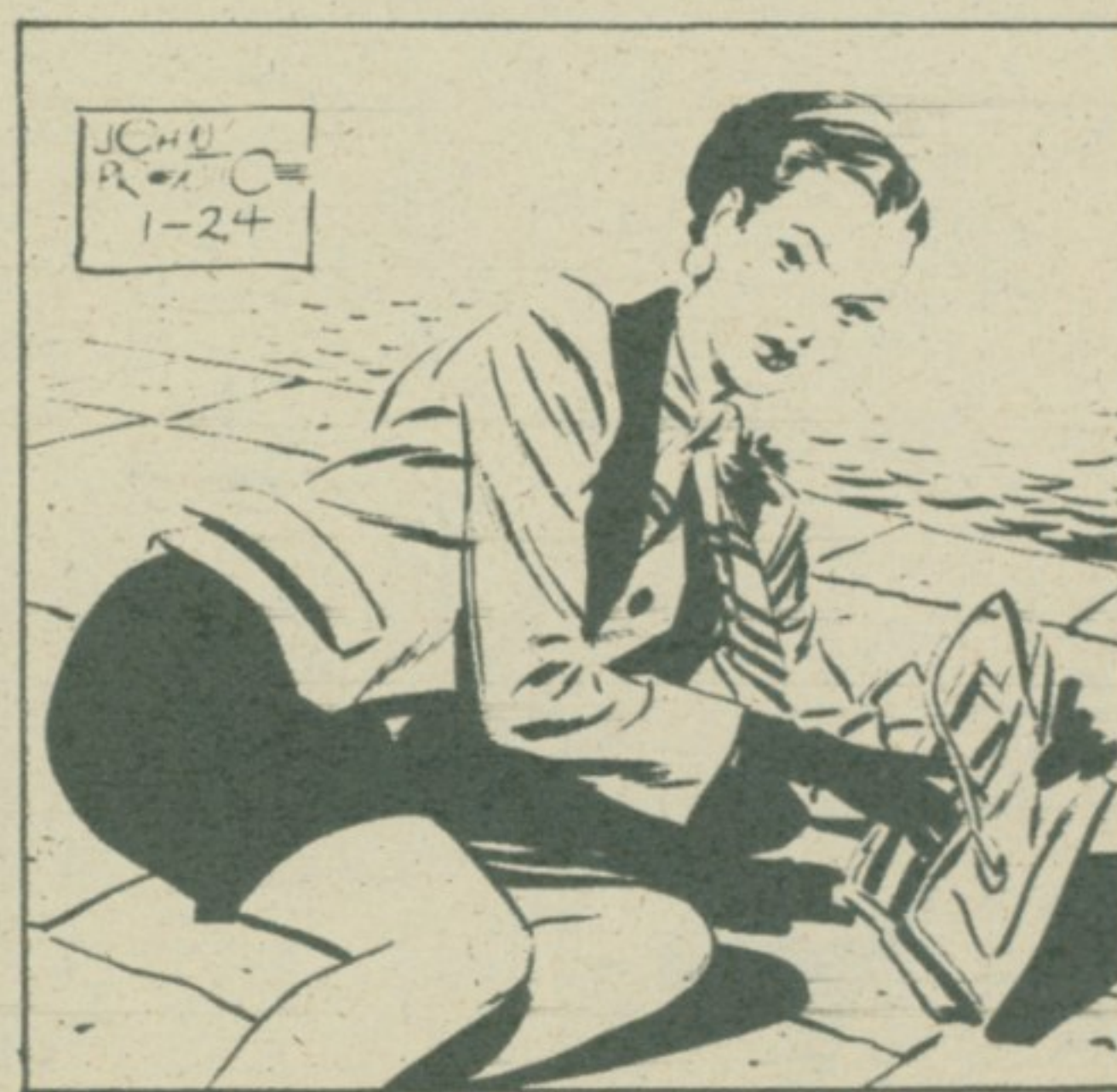
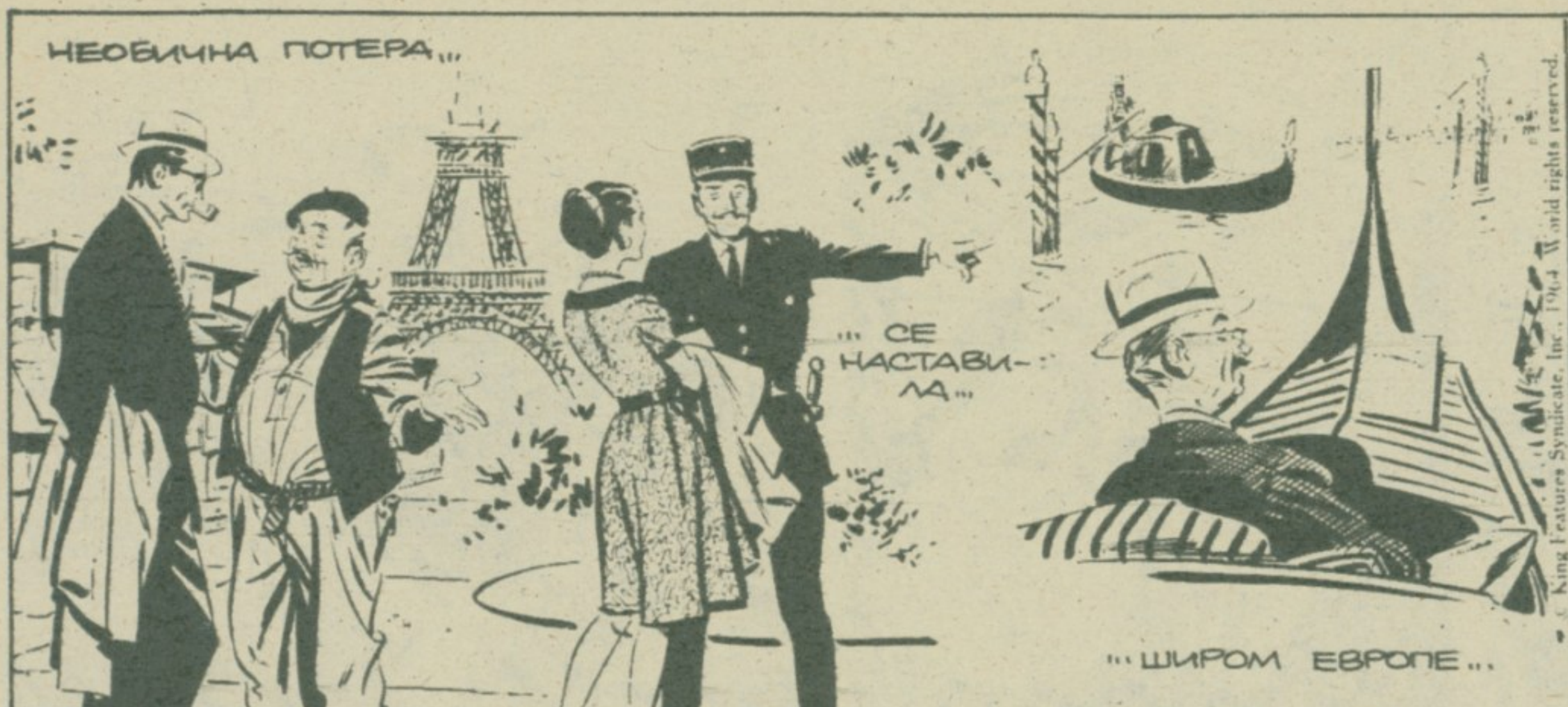
JOHN PRELUC 1-17

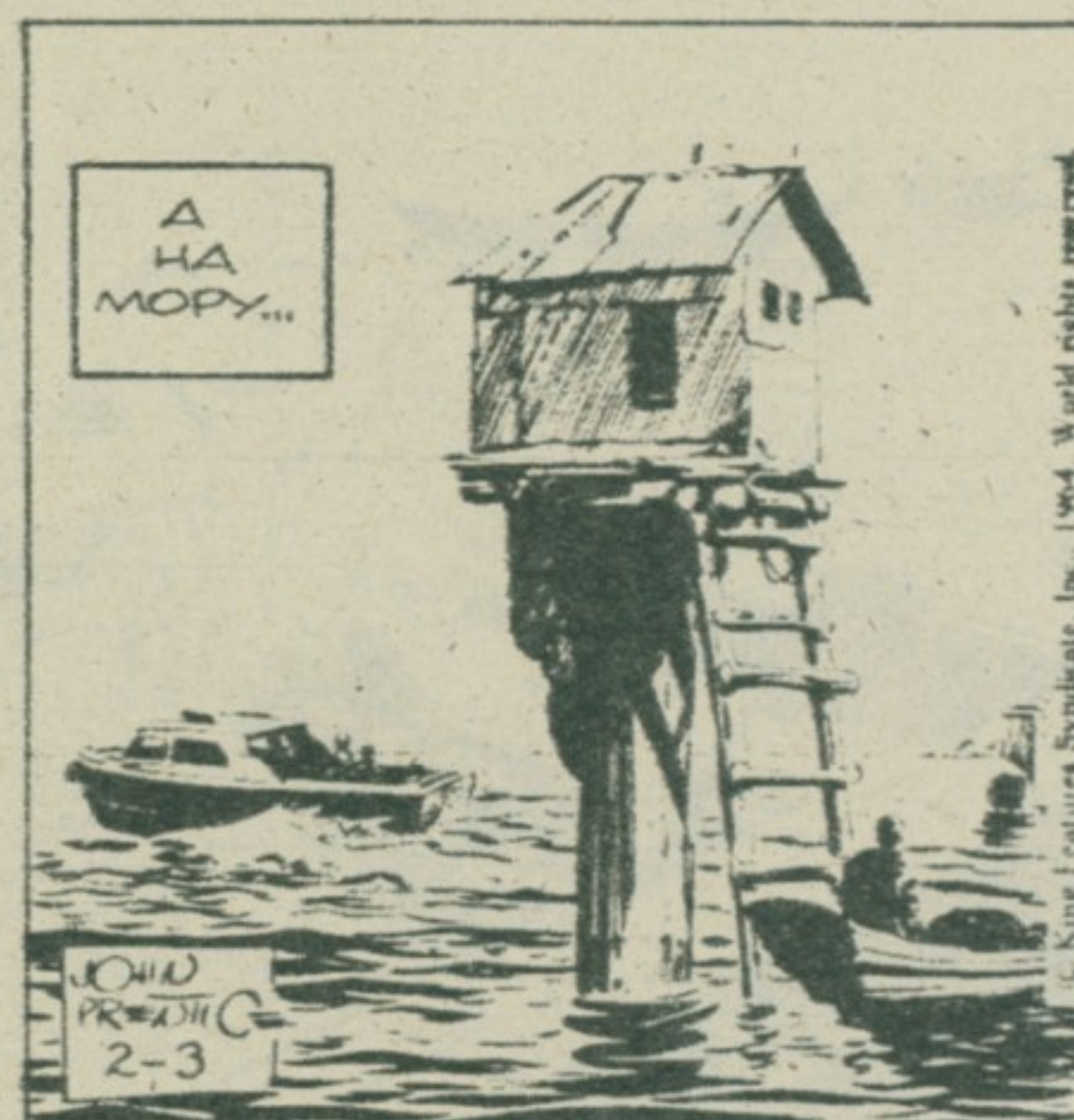
ТАКО ЈЕ НАЈБОЉЕ! НАЈВАЖНИЈЕ ЈЕ ИПАК ДА ПРОНАЈЕМО ТОГ ДОКТОРА!

JOHN PRELUC 1-20

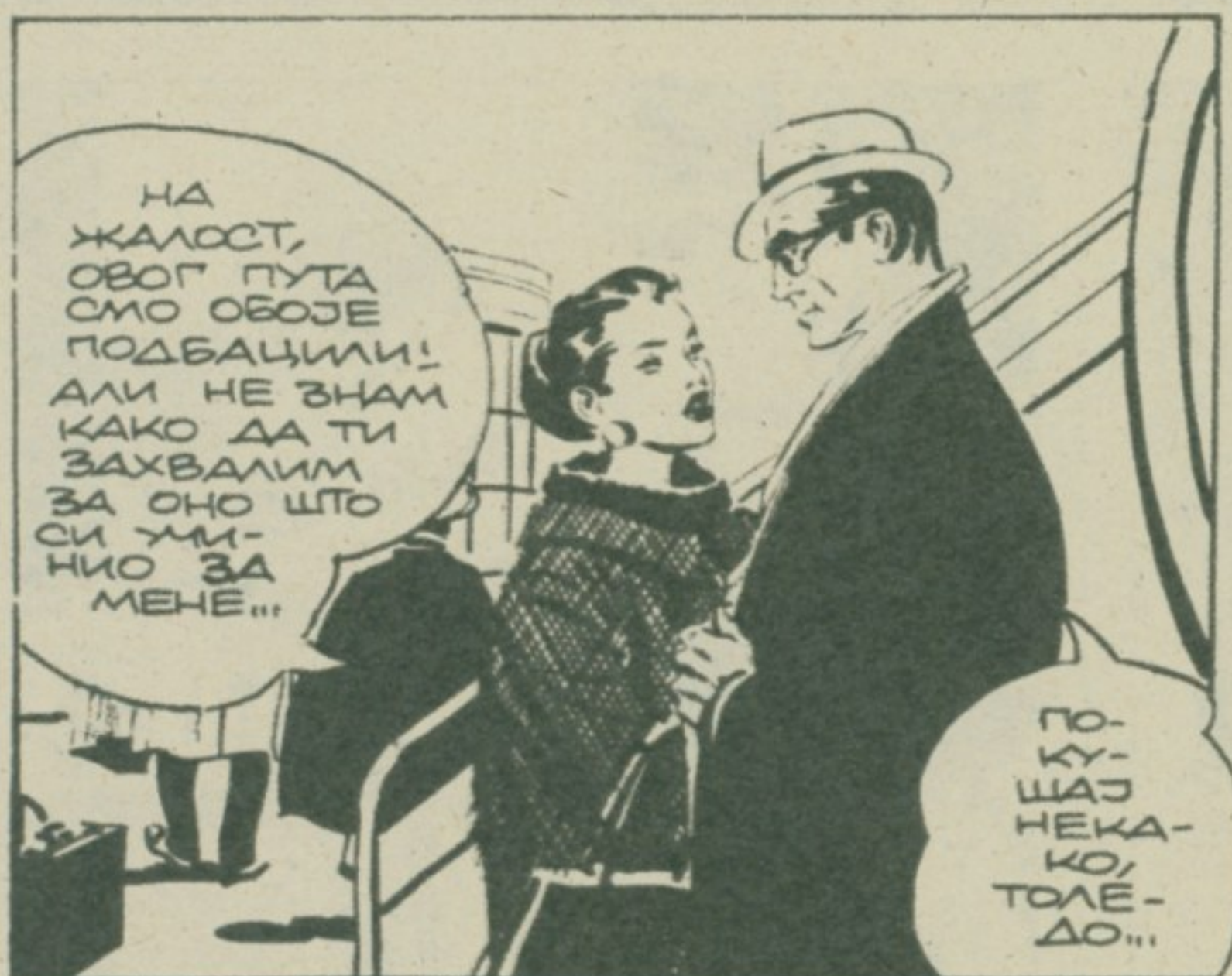

БИЗОН ЈОВАН ПРЕД ВАМ СТАВЉА...

ногама.
Чарапе су
тада, разумљи-
во, страдале.
Келеман се жали да

... ЛАВИЦУ ЕЛЗУ, МАЈМУНА МАРКА
И СЛОНИЦУ СУМУ. – ПРВИ
ПОСЕТИЛАЦ УНИВЕРЗИЈАДЕ
„ДЕЛЕГИРАН“ ИЗ БЕОГРАДА

Бизон Јован већ је стигао у Загреб као први посетилац Универзијаде „делегиран“ из Београда. Београдски зоолошки врт даровао га је зоолошкој башти у загребачком Максимиру, а новинар Радио-Београда Јован Арежина, који је радио-таласима спојио два позната обитавалишта дивљих животиња, нашао се у улози кума па је огромној животињи опаког изгледа наденуо – своје име.

директора Келемана и одобравајуће климање масивне чупаве главе бизона Јована, одлучили смо да овог пута читаоце „Забавника“ упознамо са Елзом, Марком и Сумом.

Лавица Мица је 1. маја 1970. дошла на свет четири младунчета. Три је одмах пригрлила а четврто одбацила. Много касније схватили су да је то учинила по закону селекције – крхљаве и болесне родитељи одбацују. За њих се у природи „побрину“ друге животиње а у зоолошким вртovima бригу преузима човек. У овом случају то је био млади зоолог Келеман који је маче донео у своју канцеларију, направио јој тапацирану кутију, уградио електрично грејање и два месеца је хранио млеком за бебе свака три сата. Тако дан и ноћ. Младунче је добило име Елза. На-

се у то време накуповао женских чарапа.

Пошто је била на видiku нова принова лавова, Врт је морао да се одрекне претходне генерације. У тој групи је била и Елза што је Келеману веома тешко пало. Купио ју је аустријски трговац Хербрихтер и Елза се нашла у Туну код Беча. Новог газду је заводела свим својим великим лављим срцем а и он њу. Спавала је у његовој соби поред кревета и ни за трен се није одвајала од њега. Једне ноћи човеку је позлило – добио је инфаркт. Елза је похитала у другу собу, где је спавала његова жена, и пошто никако није могла да је пробуди свукла је покривач с ње и тужно зацвилела. Жена је схватила да се нешто догодило, ушла у собу, али за Хербрихтера је све било касно. Пошто је изгубила пријатеља, Елза се повукла у себе, одбијала је да једе и једини смисао је био да промени средину. Поклонили су је лондонском зоолошком врту где се налази и данас.

КАД БИ УМЕО ДА ГОВОРИ!

Овај врт је богат мајмунима – 61 примерак од 17 врста. Међу њима је и шест „морнара“ како их овде зову. Име су добили према начину доласка, наиме наши поморци на пропутавању кроз луке Индије и источне Африке за мало пара купују младунце мајмуна који их за време дуге пловидбе увесељавају. Када се искрцају и оду кући, мајмуни се у новој средини понашају како су навикли на броду. Тада обично морнарева жена каже:

– Ја или он.

– И тада мали бескућник обично заврши у неком зоолошком врту. На овај начин овде су стигли: Гаја, Марко, Давид, Чандра и многи други. Да би прелазак у нову средину био безболнији, Келеман их прво узима к себи, у стан. Ту остају док не почну да праве велике штете а онда морају у Врт.

Један од тих „помораца“ је и јавански макак Марко, који по речима Келемана не уме једино да говори. С људима се споразумева мимиком и гестовима. Кад га питају што је нерасположен и да ли

га нешто боли, Марко се ухвати за ухо или неки други део тела где осећа бол. И тако од њега могу да сазнају све што их у вези животиње занима.

Мајмуни су животиње које кад су тужне плачу. У суседном кавезу женки мајмуна је угинуло младунче. Марко је данима неутешно плакао. Иначе, радост изражава на типично мајмунски начин – предњим „рукама“ лупа се у груди. Марко је и „мајстор“. Када су керамичари прошле године облагали мајмунару плочицама, Марко се чудно умирио. Иначе живахна животиња све време је седео и посматрао раднике. Људи из Врта већ су се забринули да није болестан. Једног дана мајстори су облагали кавез до Марковог. Када су отишли на доручак, Марко је провукао „руку“ кроз решетке, узео са полице чекић и длето, сео и, као прави мајстор, почео да „мајсторише“ на поду свог кавеза. Затекли су га у положају који мајстори заузимају када скидају старе плочице.

УТУК НА УТУК

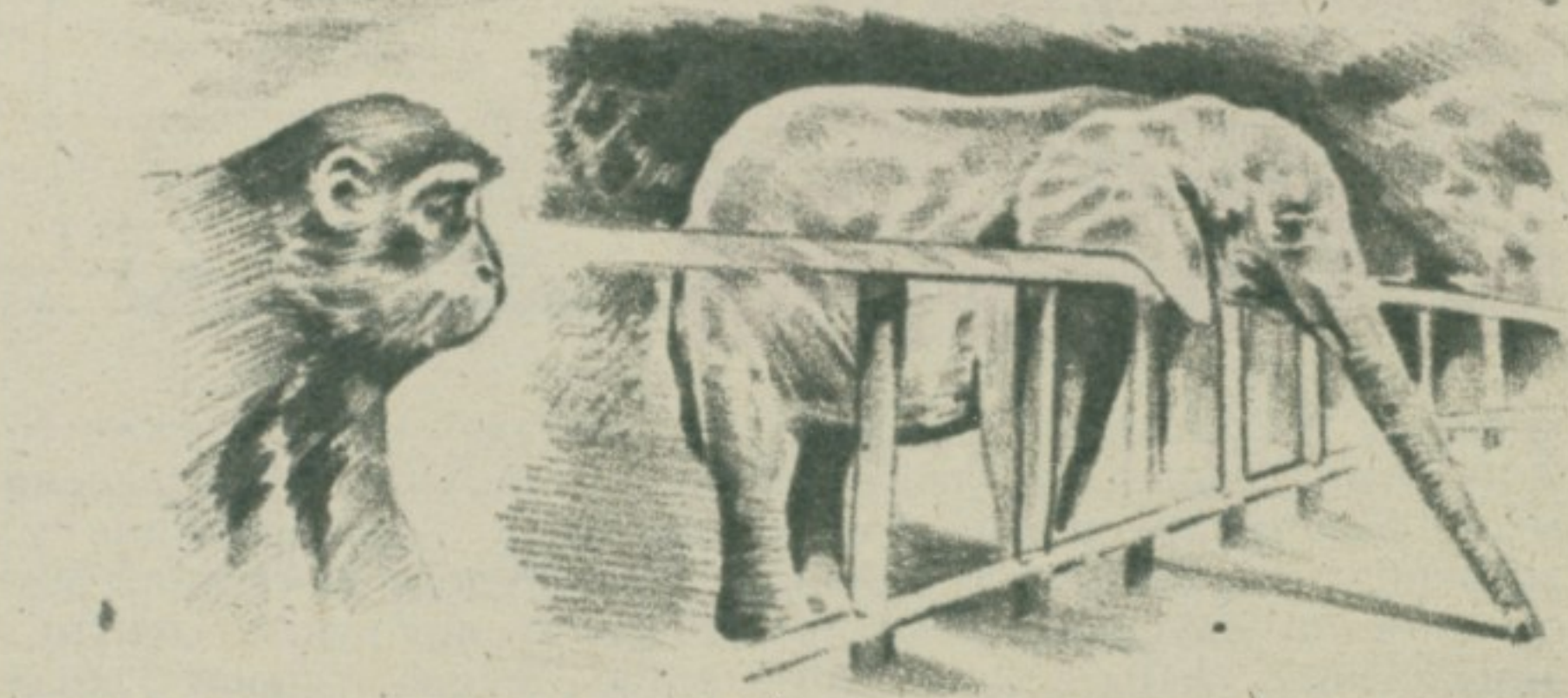
Овде се строго води рачуна да људе, који раде с једном врстом животиња, не померају на друге послове. Ово је нарочито важно када се ради о слоновима јер се између слона и човека ствара чудна нежна веза. Животиња навикне на човеков глас, осећа његов мирис, реагује када је његов хранилац нерасположен чак и на то када су два радника у свађи. Имају веома добро памћење, али су велика злопамтила.

У Врту је донедавно радио хранилац Тончи који је буквално у слонове био заљубљен. Слоница Сума дошла је у Врт као беба. Тончи ју је пригрлио и старао се о њој и ван свог радног времена. Између њих двоје створена је нераскидива веза. Тончи би певао Сума плесала, он је имитирао плач а Сума је била тужна. Разликовала је озбиљну од забавне музике. Тончи се једанпут разболео па је морао да га замени радник из амбуланте. Човек је био мало опорје нарави па је чистећи кавез Суму лупио дршком од метле да се помери. Није тада реаговала, али када је после неколико месеци овај исти радник опет морао да замени Тончија Сума га је при првом сусрету благо ухватила сурлом око струка и нежно бацила у сено. Добро је прошао јер је могла да га завитла о зид или изгази ногама. На овај начин само је хтела да му каже: „Маријане, ти си ми се замерио.“

Јако су у ограђеном простору, животињама је у Загребачком зоолошком врту добро. Најважније је што имају доста простора и највећу бригу људи. Директор Келеман каже:

– Прва мисао људи који раде са животињама мора да буде да су то жива бића која не умеју да изразе своје потребе и емоције као људи. Животиња није лицемер, она не зна да вас превари, реагује спонтано и по инстинкту. Људи прво морају да проуче животињу да би могли да схвате промене њеног понашања. Где тога нема нема ни успеха.

Зора Меденица

За бизоном Јованом у Загреб је кренула и наша новинарка, а директор Томислав Келеман помогао јој је да што више сазна о овом најстаријем зоо врту у Југославији, основаном још 1925. године.

ВЕЛИКО ЛАВЉЕ СРЦЕ

На више од 15 хектара Максимишког парка живи удобно, под брижним очима 43 стручна или обучена радника, око 1.000 разноврсних сисара, птица и риба. Веровали или не, о свакој од њих могла би да се исприча понека занимљива прича: о медведици Теи, аустралијској гуски Гаги, фоки Тини, белој мечки која је у Максимири пристигла из једног варијетеа, пуми „риболовцу“... Ипак, уз помоћ

предовала је веома споро, неколико пута била на ивици живота, прегрмела све „дечје“ болести, али упркос свему проходала и постала ведра и живахна. Осам месеци је становала испод Келемановог стола и свако јутро дочекивала га на вратима управне зграде. Сви у Врту су је мазили, само су, неприлике искривале када би дошао неко са стране, њих је при сусрету са Елзом хватала паника. Ипак, највише муке задавала је домаћем псу коме није давала мира а све у жељи да се с њим поигра што овај никако није схватао. Никада никоме није показала зубе или канце, али је имала једну навику или боље речено: посласница су јој биле женске чарапе. Дошла би тако до неке службенице Врта, оњушила је а онда из чисте љубави помазила шапама по

ОСТРВО ЗА „ГОЛИЈАТА“

**БИТКА ЗА ОЧУВАЊЕ ОВЕ
ВРСТЕ ОКОНЧАНА ЈЕ КАДА
ЈОЈ ЈЕ ДОДЕЉЕНО ЈЕДНО
ОСТРВО**

Са Новог Зеланда ових дана стигла је вест да су научници успели да спасу једну угрожену врсту. Реч је о инсекту који се зове „вета“; строгим ентомолозима,

Још почетком седамдесетих година овог века научници су на острву Мана организовали малу огледну фарму за вете. У то време инсект је већ био ишчезао са друга два новозеландска острва. Ускоро, међутим, научници су установили да су се на острву појавили пацови. Заједно са ласицама, морским птицама и још неким грабљивицама. Пацови су – као и на друга два острва – за кратко време довели вету на руб нестанка.

научницима који проучавају инсекте, више се допада његово латинско име *Deinacrida rugosa* (деинакрида ругоза). Вест можда и не би била тако занимљива да вета није – највећи инсект на свету.

Вета је блиски рођак цврчка и скакавца, а живи једино на острвима јужног дела Тихог океана. У току свог, две године дугог, животног века она може да израсте већа од људске песнице и достигне тежину од око 80 грама. Са изузетно дугим ногама и антенама (пипцима) може да буде дуга пуних 35 центиметара!

Познати ентомолог Мајк Мидз, који сарађује са новозеландским Министарством екологије, назива вету „диносауrom“ у породици скакаваца. Попут бубашвабе, вета је, наиме, једно од неколико праисторијских створења која су преживела милионе година. Њена будућност, међутим, била је угрожена, јер су грабљивице свеле ову врсту на мање од сто примерака.

Године 1977. Мидз је са колегама успео да прикупи 43 вете на острву Мана и предузме прву на свету транслокацију (промену локације) инсеката. Пренео је вете на усамљено острво Мауд уз северни врх Новог Зеланда. Следеће године Мидз се вратио на острво и разочарао се, због тога што је успео да нађе само једну вету.

Наредне, 1979. године открио је на Мауду две вете. Четири године касније, 1983. пошто је прошло неколико циклуса, нашао је на острву 12 вета. Ови џиновски инсекти обитавали су у високој трави и ниском грмљу на острву.

На Мауд се, међутим, ускоро надвила нова опасност: на острву су откривене ласице. Недавно је завршена опсежна операција чишћења. Ухваћено је укупно седам ласица и острво је коначно ослобођено од грабљивица.

„Голијат“ међу инсектима најзад је спасен од потпуног истребљења.

E. J.

ВЕЛИКА

НАГРАДНА ИГРА

„ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА“

И ЗООЛОШКОГ ВРТА БЕОГРАДА

Препознај ме -

Као што видите, игра је у пуном јеку. Данас објављујемо ЧЕТВРТИ задатак. Скрећемо вам пажњу да задатке не радите на брзину, решавајте их у часовима доколице и не заборавите: **игра има још ОСАМ** задатака који излазе у наредна **четири** броја. Тек када објавимо свих 16 задатака даћемо вам упутства како се шаљу радови.

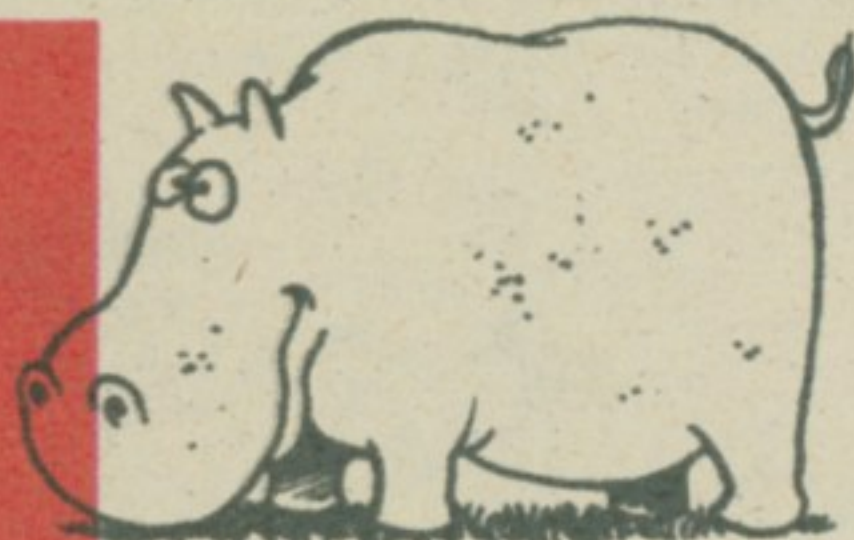
НАГРАДЕ су, као што сте видели, **појединачне** и **колективне**. За појединачне конкуришу сви учесници игре а за колективне само школе.

НАПОМИЊЕМО: Ако путовање у иностранство освоји **ученик** који је конкурисао **преко школе**, са њим на пут иде **његов наставник** или **учитељ** а ако награду освоји **читалац** који је конкурисао **самостално** са њим ће ићи **путник по властитом избору**.

НЕ ЗАБОРАВИТЕ! Да бисте равноправно конкурисали, потребно је да на крају игре, која се завршава у броју од 8. маја, имате решених свих 16 задатака.

ШКОЛЕ за награду конкуришу према броју тачно решених задатака. **ТРИ** које пошаљу највећи број тачних одговора освајају **ПОСЕБНУ** награду – „Забавникова екипа долази у вашу школу“.

ТРИ ЖИВОТА ЈЕДНОГ БУЦЕ

Године 1935. тадашње руководство Београда дошло је на идеју да се оснује зоолошки врт, васпитања ради. Одмах је одређено и место. Калемегдан је као створен. У центру је града, површине су му уређене, гледа на Саву и Дунав. Сваком ко дође да се диви јединственом погледу на две реке, врт ће бити ту, под руком. Непуну годину касније, тачније 12. јула, 1936. врт је свечано отворен. Захваљујући издашној помоћи владе Француске републике, Дворском ловишту у Обедској бари и поклонима Београђана прикупљена је значајна збирка. Поред скоро свих животиња које живе у нашој земљи, ту су се наша и два лава, пар белих медведа и неколико ретких птица. Убрзо су као поклони неких европских градова стигли и зебу, антилопе, леопарди, пантери, зебре, нојеви. Све у свему, београдски зоолошки врт је постао највећи, најбогатити и најлепши у земљи. Међутим, то ће кратко остати, само до 1941. Бомбардовање 6. априла десетковало је и становнике Врта који је имао несрећу да се налази у непосредној близини данашњег „Бека“, фабрике која је у то време производила војничке униформе. Већина оних животиња које су преживеле први напад „штука“ морале су да буду убијене да се не би разбежале по граду. Понека је ипак преживела. Међу њима и нилски коњ Буца, два бела медведа, бизони, зебре и слон.

До новог погрома у Зоолошком врту дошло је приликом ослобођења Београда: Немци су у њему држали један од положаја. Када су топови најзад утихнули а прашина се слегла, медведи, бизони, зебре и слон више нису били међу живима. Буца је опет имао срећу.

У ослобођеној земљи све се градило испочетка. Наравно и врт. Обновљени су и поправљени кавези и пећине, уређене стазе, обновљен животињски фонд. Ипак, стари сјај Врт ни до данас није вратио. Ваљда ће му у томе и наша игра помоћи.

У ОВОМ БРОЈУ ЧЕТВРТИ
ЗАДАТАК НАГРАДНЕ ИГРЕ У
КОЈОЈ ВАС ОЧЕКУЈУ 143
НАГРАДЕ У ВРЕДНОСТИ ОД
ПРЕКО МИЛИОН ДИНАРА.

ВАЖНО!

не
шаљите
док се
игра
не
заврши
јер их
пре тога
нећемо
узимати
у обзир!

бићу твој!

ЧЕТВРТИ НАГРАДНИ ЗАДАТАК

Мозаици које вам нудимо састављени су по редоследу боји и величини, од потпуно истих коцака. Десила се, међитим једна незгода. Из ових мозаика, као и из оних које ћемо објављивати до краја игре испао је један или два дела. Они су пред вама (слика 2) али су тако „пали“ да им се види само полеђина и део неких бочних страница. Уз помоћ мреже (расстављене коцке), коју вам дајемо (слика 3) моћи ћете да схватите и реконструишете слику мозаика.

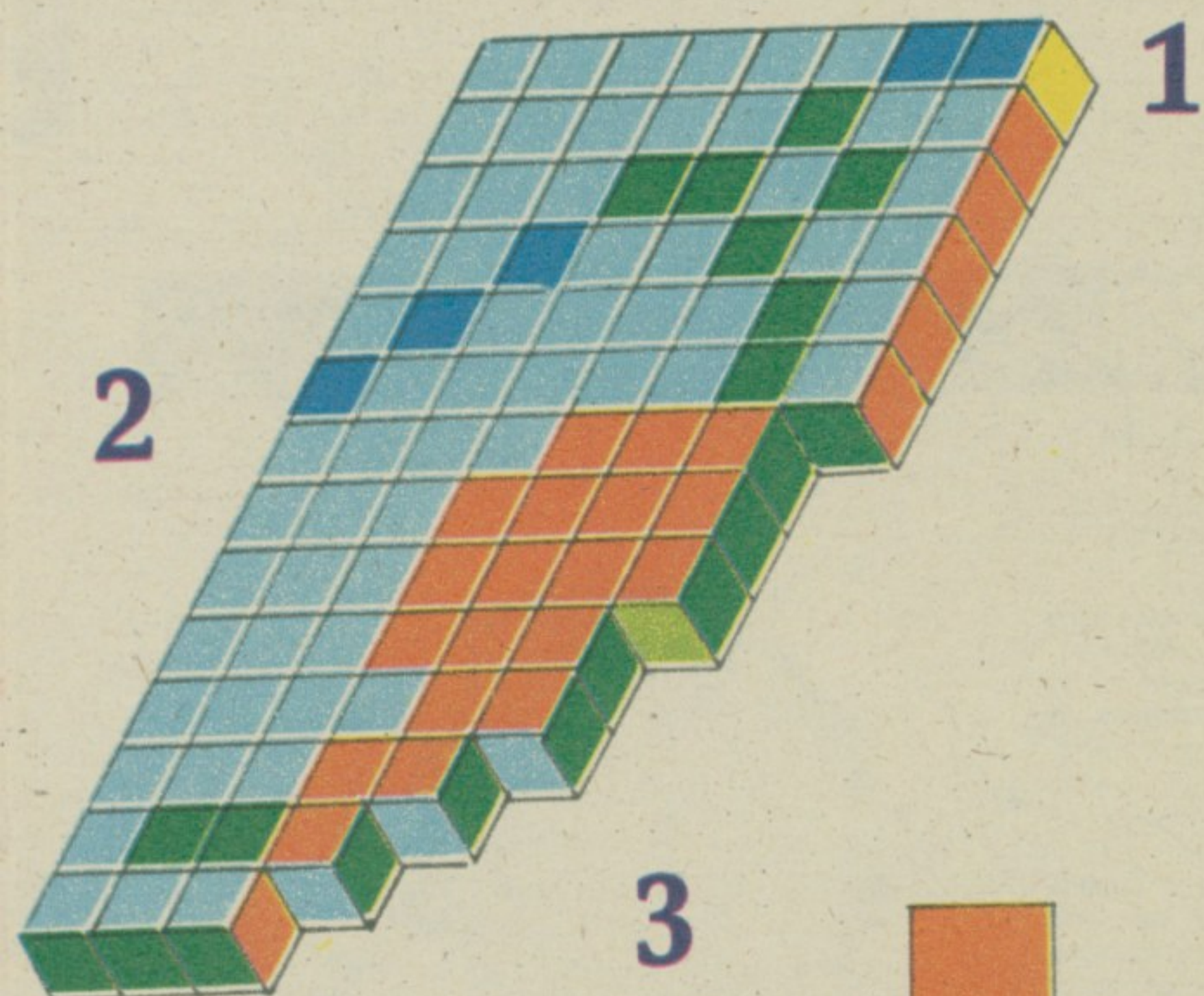
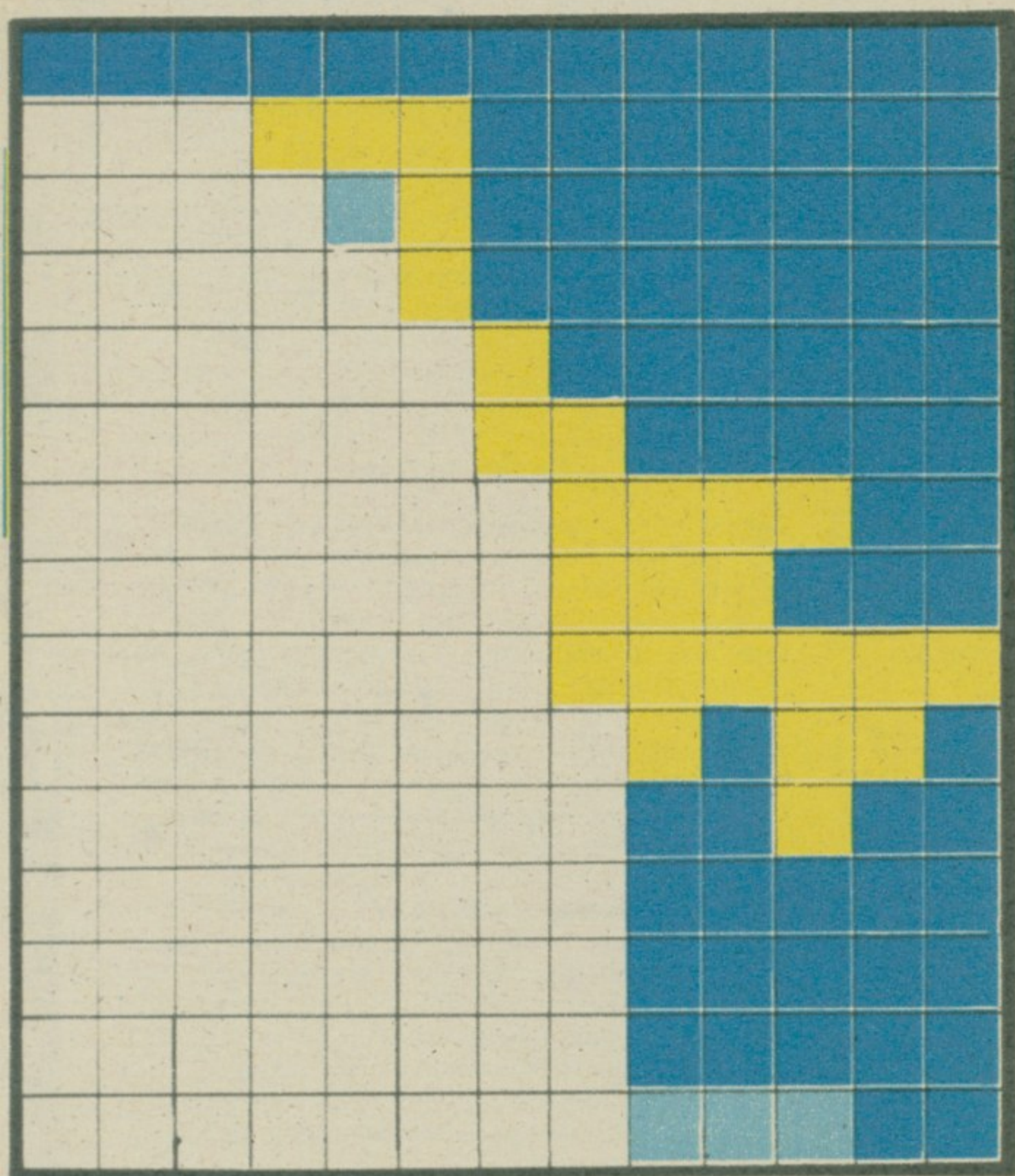
Слика 1: Зид или мозаик у који ћете уцртати решења

Слика 2:
Део који је
испао из
мозаика са
сликом по-
леђине

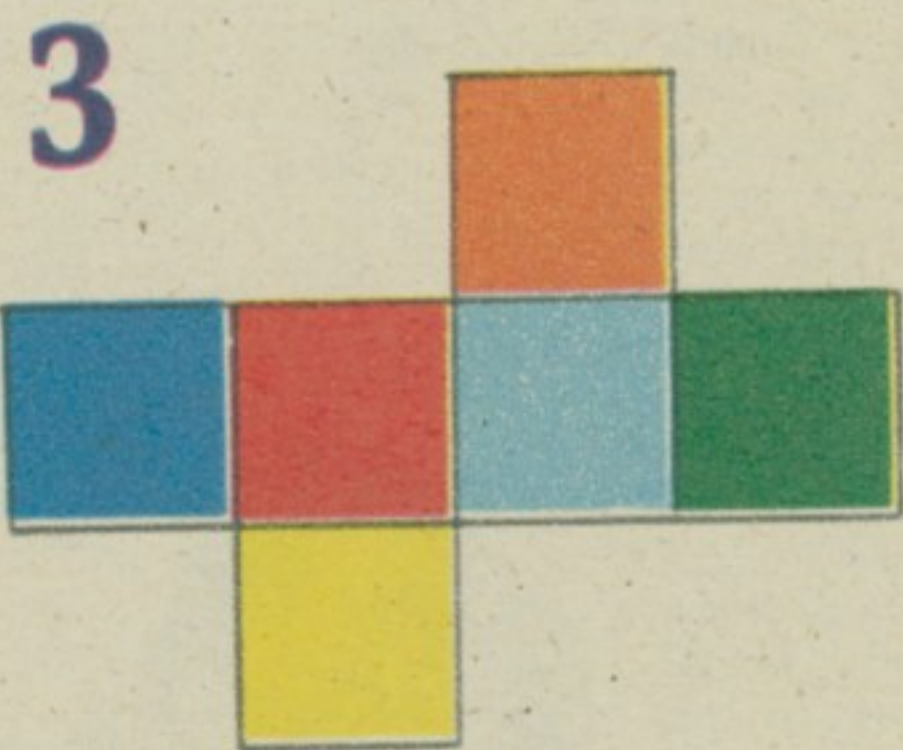
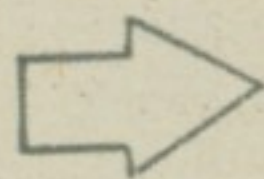
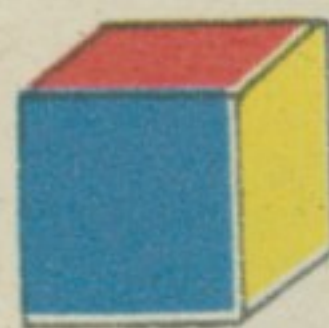
Слика 3:
Пошто су
све коцке
од којих је
направљен
мозаик исте,
дајемо
вам мрежу
како бисте
видели
распоред
боја на
коцки.

Ако
правилно
реконстру-
ишете наш
мозаик и
уцртате у
слику 1,
све боје
правилно,
добићете
лик једне
животиње.
То је већ
добар по-
четак. Кад
скупите
све ликове
које ћемо
објавити и
на крају
игре их по-
шаљете на
нашу адре-
су - сасвим
оправдано
надајте се
наградама.

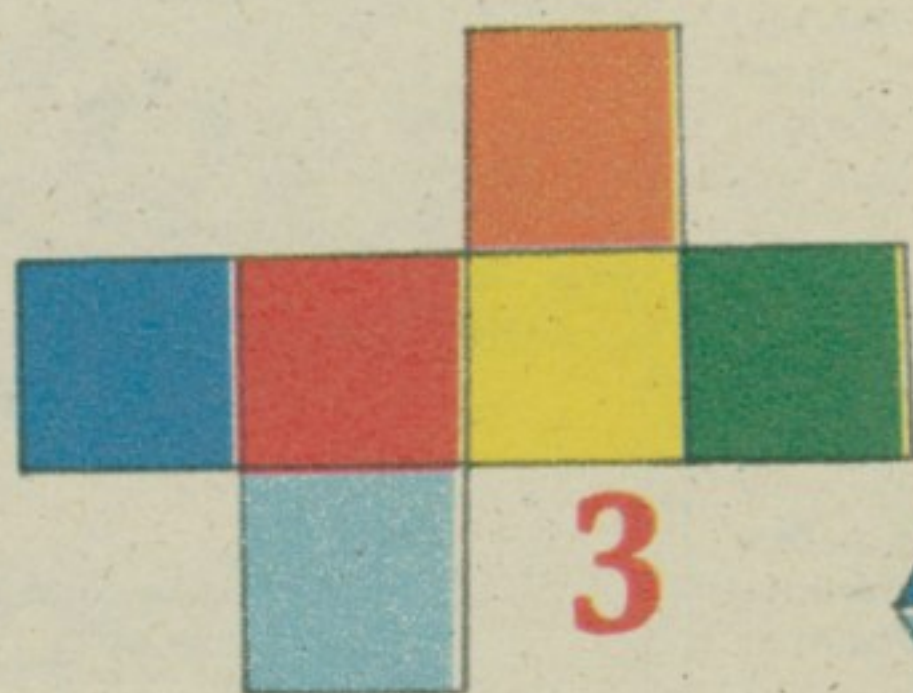
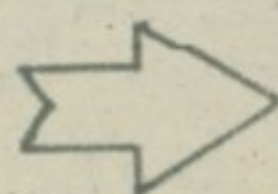
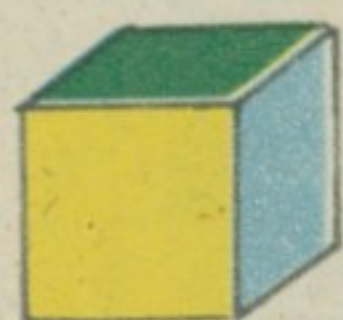
1

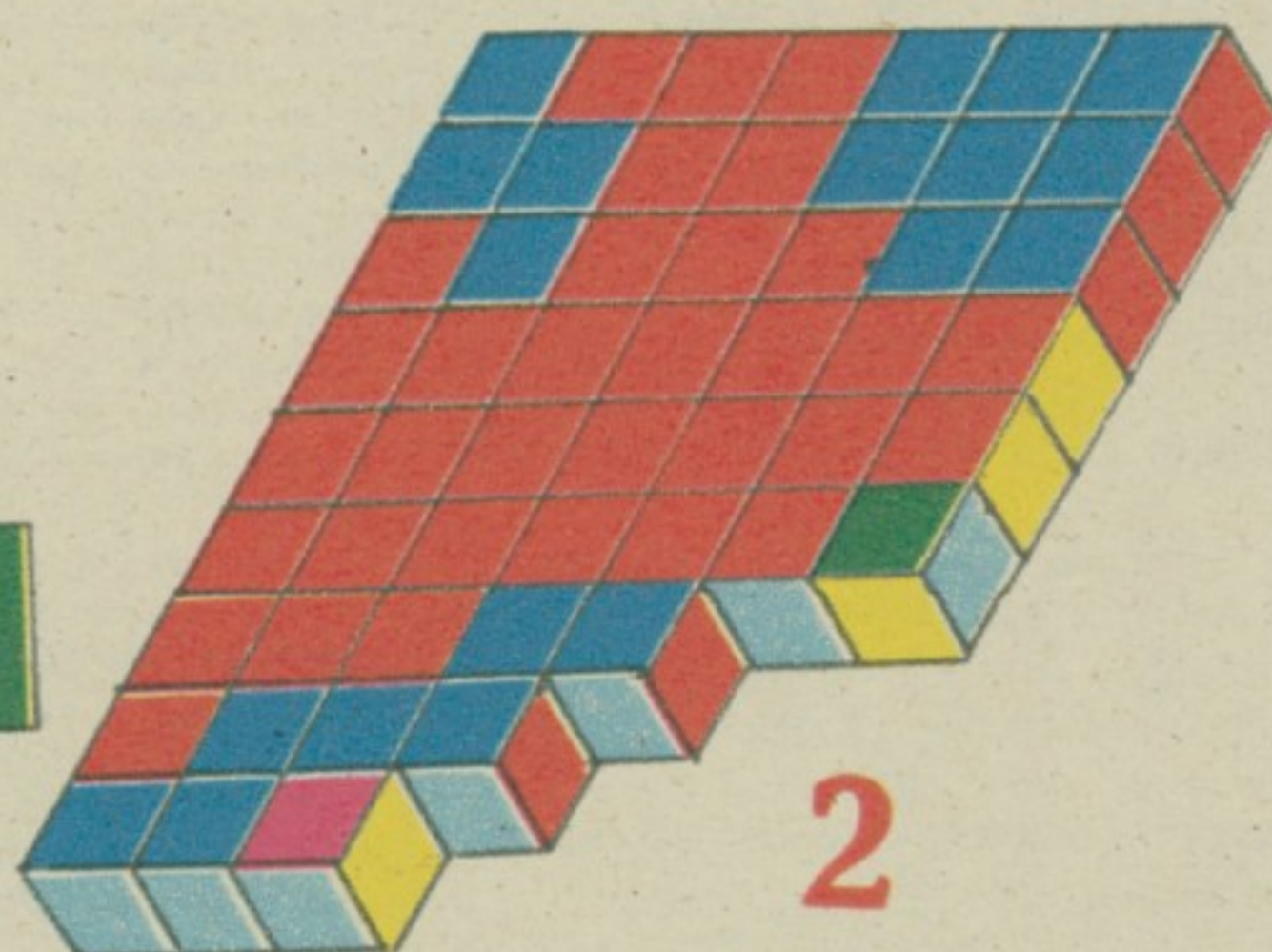
2

3

3

2

ХИТ

НЕПОЗНАТО

НЕПОЗНАТО

НЕПОЗНАТО

НЕПОЗНАТО

НЕ

НАЈУСПЕШНИЈА ПОЛИЦИЈА НА СВЕТУ

**НЕДАВНО СЕ У НАШИМ
ПРОДАВНИЦАМА ПОЈАВИО ШЕСТИ
АЛБУМ ГРУПЕ „ПОЛИС“ („POLICE“),
КОМПАЦИЈСКА ПЛОЧА „СВАКИ ТВОЈ
ДАХ – СИНГЛОВИ“ („EVERY BREATH
YOU TAKE – THE SINGLES“). ОВАЈ
ИЗУЗЕТНИ ТРИО ОБЈАВИО ЈЕ СВОЈУ
ПОСЛЕДЊУ ЛП ПЛОЧУ ЈОШ 1983.
ГОДИНЕ И ОД ТАДА ПОЛУЗВАНИЧНО,
НЕ ПОСТОЈИ. ПРЕД ВАМА ЈЕ СПИСАК
НЕКИХ КУРИОЗИТЕТА О СТИНГУ,
СТЈУАРТУ КОПЛЕНДУ И ЕНДИЈУ
САМЕРСУ**

Полис“ су се на британску листу најпродаванијих синглова вратили крајем прошле године, скоро три године пошто је са те лисе сишао њихов шеснаести и последњи хит – „Краљ бола“ („King Of Pain“).

Песма која их је поново уврстила међу најпродаваније је „Не стој тако близу мене“ („Don't Stand So Close To Me“), у потпуно новој верзији у односу на ону која је била на првом месту листе пре шест година.

Кад се све сабере, „Полис“ у свој скор имају уписаних пет синглова на првом месту британске топ листе. Више првих места у историји топ листа забележило је само седам извођача.

Свој први сингл „Полис“ су објавили још 1977. године за независну диско кућу „Илегално“ („Illegal“). Продат је у изузетно малом тиражу, али је скренуо пажњу на групу, што је Стингу и друговима донело уговор са мултинационалним дискографским концерном „А & М“.

Њихов први сингл за нову фирму на „А“ страни имао је један од највећих хитова групе „Роксен“ („Roxanne“), али и та мала плоча је врло лоше прошла на топ-листама, иако су је радио-станице често емитовале.

Друга мала плоча за велику кућу била је „Не могу поднети да те изгубим“ („Can't Stand Losing You“), и замало промашила статус хита, односно пласман међу четрдесет најпродаванијих синглова у Великој Британији.

„Полиција“ против „Пацова“

После тога „Роксана“ је објављена као сингл у САД и одмах се пласирала високо на тамошњим листама, тако да је „А & М“ одлучио да ову плочу поново објави у Великој Британији. Овог пута, захваљујући и изненађујућем успеху у

САД, „Роксана“ се више допала енглеској публици, па је у свом „другом животу“ сстигао до дванаестог места британске листе.

Тада је поново издат и „Не могу поднети да те изгубим“ који је прошао још боље. Стигао је до другог места, а да избије на сам врх спречио га је један од највећих хитова с краја седамдесетих – „Не волим понедељке“ („I Don't Like Mondays“) групе „Бумтаун Ретс“ („Boomtown Rats“) у којој је певао Бог Гелдоф.

Сваки твој дах

Насловна „нумера“ следеће мале плоче песма „Порука у боци“ („Message In A Bottle“) била је више него пун погодак. Стигла је на прво место британске листе после само две недеље, што је повећало интересовање и за први сингл групе, тако да је „Испадање“ стигло међу седамдесет и пет најпродаванијих синглова. Сви касније објављени синглови групе ушли су међу првих двадесет, укључујући и „Пакет од шест“ („Six Pack“) који никако не би могао да се назове синглом, јер се радило о пакету од шест сингл плоча. Продавао се по цени већој од оне по којој су продавани албуми. У продају је пуштено, и за само неколико недеља распродато, четрдесет хиљада ових пакета, што је групи донело седамнаесто место на сингл листи. То је до данас остало најскупље издање које се пласирало на ову листу. Касније су таква издања продавана као албуми – два су се пласирала на листу албума (колекција Мајкла Џексона и Елвиса Прислија).

„Полис“ су, иначе, група које је била много популарнија међу купцима албума, него међу купцима синглова. Све њихове ЛП плоче „Outlandos D'Amour“, „Regatta De Blanc“, „Zenyatta Mondatta“, „Gost In The Machine“ и „Synchronic-“

ОВО НИСТЕ ЗНАЛИ

И МЕТАЛЦИ ДОЂОШЕ НА РЕД

„Бон Џови“ („Bon Jovi“) су били прва хеви метал група чија је плоча у новембру прошле године стигла на прво место америчке листе синглова и то с песмом „Дајеш љубави лоше име“ („You Give Love A Bad Name“). Само једанаест недеља касније поновили су овај успех с песмом „Живећи од молитве“ („Livin' On A Prayer“).

Обе песме написали су двадесетчетворогодишњи певач Џон Бонџови (Jon Bongiovi), гитариста Ричи Самбора (Richie Sambora) и Дезмонд Чајлд (Desmon Child), налазе се на трећем албу-

му групе – „Клизаво кад је мокро“ („Slippery When Wet“) – То је други хеви метал албум у историји америчке листе који је стигао до првог места (први је био „Ван Хален“ – 5150) и истовремено први који је два пута био на првом месту.

„Клизаво кад је мокро“ иначе је и рекордер по броју продатих примерака хеви метал албума последњих годину дана – за нешто више од шест месеци само у САД продат је у тиражу већем од пет милиона примерака.

Металци, свака част!

РЕКОРДИ

ПАДА И МАЈКЛ ЏЕКСОН

У мору рекорда које су оборили својим албумом „Браћа по оружју“ („Brothers In Arms“) „Дајер Стрејтс“ су, после скоро две године, стигли до најзначајнијег. Овај њихов албум је (захваљујући и тиражу од 200.000 продатих примерака у компакт диск варијанти) достигао укупан тираж од преко два милиона и четирисот хиљада примерака у Великој Британији и сада је само питање недеље када ће достићи и престижни најпродаванији албум свих времена у тој земљи. Реч је, наравно, о албуму „Трилер“ („Thriller“) – Мајкла Џексона (Michael Jackson) из 1984. године који је титулу држао скоро две године.

Ако је судити по темпу којим из продавница нестају „Браћа по оружју“, сасвим реално може да се очекује да ће овај албум до лета премашити три милиона продатих примерака.

Марк Кнофлер, вођа групе „Дајер Стрејтс“

ty" продате су у тиражима већим од пола милиона примерака. Последња четири стигла су на листу директно на прво место, али највише недеља на листи провео је први – „Оутландос Д'Амоур" који се никада није попео више од шестог места. Међу сто најпродаванијих ова плоча провела је пуних деведесет и шест недеља.

Не треба посебно напомињати да је „Every Breath You Take – The Singles" такође започео свој живот на топ-листама директно на првом месту, а већ је прешао тираж од триста хиљада, тако да је само питање недеља када ће и он прећи магичну цифру од пола милиона примерака.

Штета што је „Не стој ми толико близу" једини нови снимак на овом албуму. Осталих једанаест песама у истим верзијама су као и на малим плочама.

На жалост, чини се да „Полис" и поред овог новог тријумфа неће ускоро снимити нешто ново. Диско-кућа „А & М" објавила је да су Стинг, Самерс и Копленд снимили само ову песму и не планирају да ускоро сниме нешто ново.

За утеху љубитељима Стинговог гласа и свирања бас гитаре остаје податак да је снимио стару песму легендарне певачице Били Холидеј (Billie Holiday) – „Чудно воће" („Strange Fruit"), која ће се појавити на једном компилацијском албуму. Ту су песму недавно снимили Роберт Вајат (Robert Wyatt) и група „Ју Би Форти" („UB 40"), а биће највероватније и насловна нумера следећег Стинговог соло-сингла.

Но, окупили се „Полис" поново или не, једно је сигурно: новине које су они унели у музику остаће дуго као пример новим генерацијама музичара и изузетно задовољство за публику. „Сваки твој дах – синглови" једна је од плоча које најтоплије препоручујемо.

ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ

БОМБА У ГРУДИМА

Пред очима све ми се окреће
још чујем бат твојих корака
сви црни људи слажу своје
црне гласове
за трећи светски рат у твојим
ногама

Ти имаш покварено плаве
увојке
и знак Луне у очима
и радиш shake – страшно
страшно добро
многа боље него банда
светских shakera.

Ти имаш божји дар на уснама
зато пољуби ме и то што год
можеш боље
ја имам бомбу у грудима
и један жесток план само за
двоје

Срце каже да кад крене песма
која је најбоља
а твој глас је honky tonky
за моју песму такав глас је
сасвим довољан

Ти твоји покварени плави
увојци
и знак Луне у очима
они су једини прави другови
у мојим поквареним црним
ноћима

Текс: Игор Поповић; изводи:
група „Jakarta"

КАД СИ СТАР И ПОНОВО ЗА- НИМЉИВ

Пол Сајмон (Pol Simon),
члан једног од најпопулар-
нијих дуета у рок музици
„Сајмон и Гарфанкел", био
је крајем прошле године
четири недеље на првом
месту британске топ-листе
са соло албумом „Греј-
сленд" („Graceland"), а по-

четком фебруара поново
се вратио на прво место
листе. Тираж овог албума
прешао је милион и двеста
педесет хиљада примера-
ка, а захваљујући томе по-
расло је и интересовање
за његове раније радове
са Артом Гарфанклом. Та-
ко се у фебруару на листу
вратила и плоча „Колекци-
ја Сајмона и Гарфанкла"
 („Simon And Garfunkel Col-
lection") што није велико
изненађење јер се она
често појављује на британ-
ској листи. Изненађење је,
међутим, појава на топ-
листи плоче „Највећи хи-
тови Пола Сајмона, и тако
даље" („Paul Simon's Gra-
test Hits, etc.") која је нека-
да била врло популарна,
али се на листи последњи
пут појавила пре више од
девет година.

ПОСАО ⁰⁰✓ 40

Нортропов прототип је по изгледу атрактивнији, али то још не значи да ће стићи први на циљ.

Није грешка, износ наведен у наслову тачан је. Ради се о 40 милијарди долара које ће команда америчког ратног ваздухопловства следећих година да исплаћује „на парче“ за истраживање, пројектовање и серијску производњу 750 примерака новог типа ловца.

У игри је велики новац. Ни захтев није мањи. А он је крајње јасан: авион мора да буде ловац извиђач, да поседује најмодернију електронику и систем управљања, да је способан да „крстарећом“ – нормалном – брзином лети два пута брже од звука и да му за слетање и узлетање са вертикалним пењањем није потребно више од 600 метара.

У ствари, будући ловац ће бити претходница новој генерацији која ће летети небом у следећем веку.

Од 40 милијарди долара заврти се у глави, али треба знати да је трагање за новим техничким решењима у ратној авио-индустрији изузетно скуп и мукотрпан посао. Ипак, при оглашавању понуде команде америчког Ратног ваздухопловства, пре непуних две године, настало је право комешање међу произвођачима авиона и авио-опreme. Јер, руку на срце, кад се подмире сви трошкови, остаје зарада.

Без белих рукавица

Већ после неколико месеци понуде су почеле да стижу. Ниједна од великих америчких фирми за производњу авиона није хтела да испусти посао столетња. Са студијским цртежима и оквирним техничким решењима јавили су се Локид, Нортроп, Груман, Роквел, Боинг, Мекдонел Даглас и Џенерал Дајнамикс. Међу њима није било „гажења по ногама“, али се нису ни носиле беле рукавице!

Октобра прошле године команда америчког Ратног ваздухопловства одлучила је да у трци остану само Локид и Нортроп. Они који су отпали добили су друге мање послове, тек утехе ради. Боинг и Даглас су се задовољили мрвицама, пристали су да помажу победницима, за новац, разуме се.

Тешко је рећи зашто су се војни стручњаци определили баш за Локидов и Нортропов пројект, али је извесно да су ловци обе

фирме врхунски домет. Ко ће од ова два произвођача на крају први проћи кроз циљ, односно чији ће авион бити прихваћен – остаје да се види. И Локид и Нортроп су се обавезали да до краја 1990. године испоруче армији по два примерка новог ловца – за испитивање у ваздуху и један за испитивање на земљи.

Локидов прототип је означен са YF-22А, а Нортропов са YF-23А. И по спољашњем изгледу и по концепцији знатно се разликују. Оба произвођача пристала су на још један услов: у случају победе у овом надметању склопиће 750 примерака новог ловца по цени од 35 милиона долара по авиону, тачније по ценама материјала и рада из 1985. године! То значи да ће од укупно 40, колико је команда америчког Ратног ваздухопловства издвојила, на серијску количину отићи око 26 милијарди долара! У реду је, 750 супермодерних ловаца није ситница, али шта рећи за пилотску кабину – она ће само током пројектовања и обликовања (укључујући системе управљања и

**АМЕ-
РИЧКО РАТНО ВАЗ-
ДУХОПЛОВСТВО
ОГЛАСИЛО ЈЕ ПОНУДУ
ЗА НОВИ РАТНИ АВИОН.
ЈАВИЛО СЕ СЕДАМ
ПРОИЗВОЂАЧА,
ОТПАЛО
ЈЕ
ПЕТ**

навигације) „прогутати“ 10 милијарди долара!

Утаначено је да 1995. полети прва ескадрила од 24 ловца будућности. Сталним повећавањем њиховог броја повлачиће се из употребе садашњи ловци F-15 „игл“ и F-16 „фалкон“.

Да ти шапнем

И Локидов и Нортропов прототип служе на част конструкторима. Сваки авион ће са масом од 22 тоне моћи да развије брзину од 2,5 Маха и убрзање три пута веће него данас познати F-15 „игл“. Без додатног горива долетаће и до 1300 километара. Произвођачи су се обавезали да обављају пробе са моторима двеју фирми – Џенерал Електрика и Прат-Витнија. Мотори су у класи потиска од 136 килоњутна.

Наоружање остаје у границама „класике“. Чине га пројектили

ваздух-ваздух и топ са такозваном телескопском муницијом. Оружје које и најмањим делом штрчи не долази у обзир јер свако испупчење и неравнина на авиону повећава отпор ваздуху а тиме смањује његову брзину и маневарске способности.

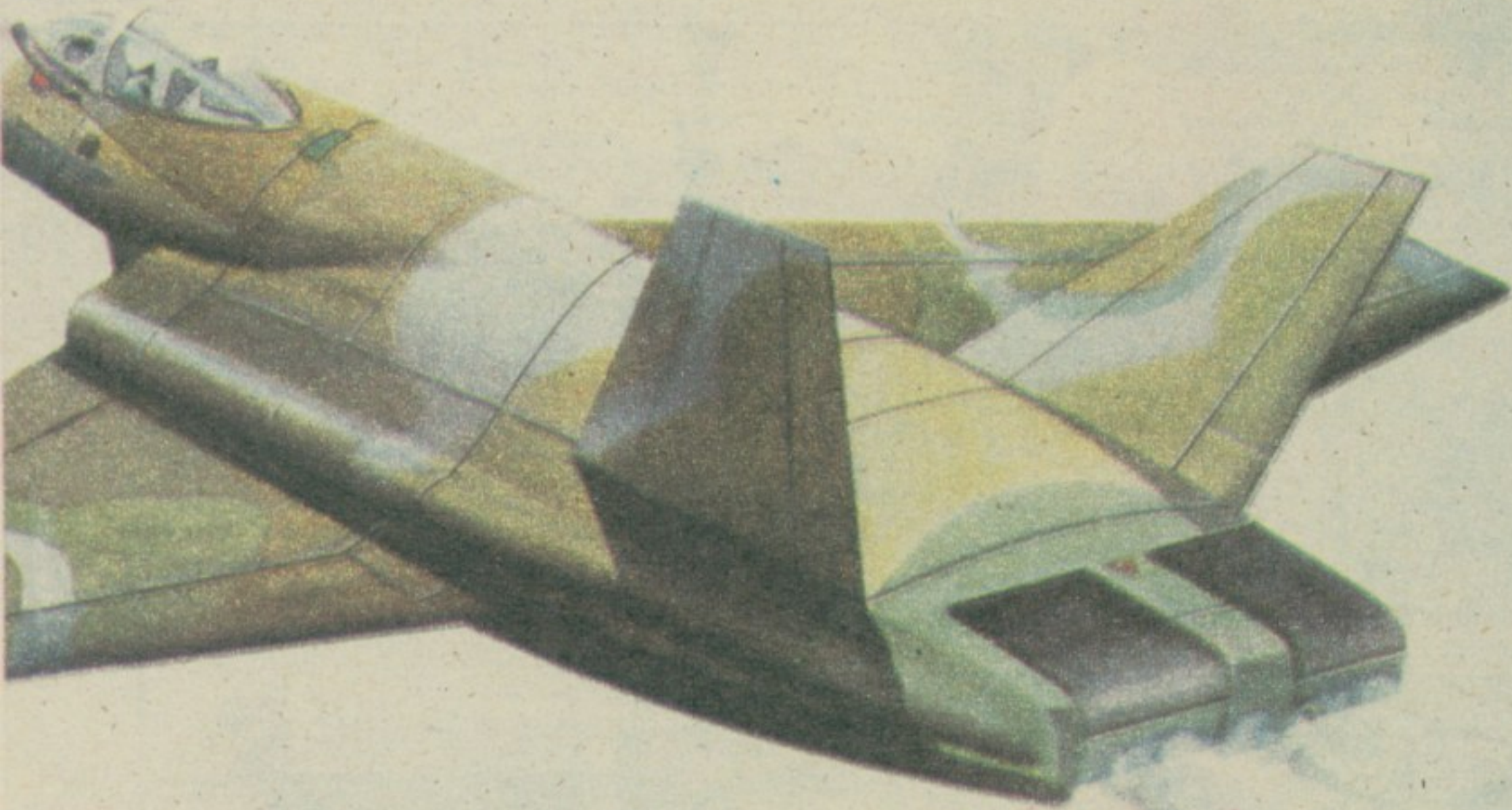
Програмирање летења од старта до циља може да се обави на земљи те је пилот лишен сваког рада. Истина, то је постојало и до сада али не при суперсоничним брзинама.

Највећа тешкоћа је пилотска кабина. Треба да буде готово минијатурна због високих температура које се услед трења јављају на његовој спољашњој површини, а и због аеродинамичности целе летелице. Права је вештина сместити у тако малом простору пилота и инструменте.

Америчко Ратно ваздухопловство чврсто је у захтеву: рад свих система авиона и све што

МИЛИЈАРДИ ДОЛАРА

Овако би
требало да
изгледа
пилотска
кабина ловца
следећег
века. Уместо
човеча
радиће
компјутер.
Ипак, пилот је
и даље
неопходан.

Остао
је у
„игри“:
Локидов
прототип,
за
сада
са
ознаком
YF-22A
Уочљиве
су
беспрекорно
глатке
површине
летелице
и додатна
крила
са
променљивом
геометријом.

се догађа далеко око њега мора
непрестано да „ослушкује и ос-
матра“ компјутер а затим да са-
општава податке путем једног,
највише три екрана. Компјутер
ће бити и дужан да с пилотом
делимично „разговара“ како му
очитавање података у одсудном
тренутку не би скретало пажњу
са других ствари. Компјутер ће и
гласовно да га упозори да уради
што је пропустио или на опас-
ност која се приближава.

Искуства са свега неколико
екрана на којима се у току лета
очитавају компјутерски подаци
већ постоје. Но, то су још пио-
нирски подухвати. Пре неколико
година Џенерал Дајнамикс је ек-
спериментисао са верзијама
ловца F-16. Исто је чинио и Мек-
донел Даглас у пилотској кабини
F-18 „хорнета“.

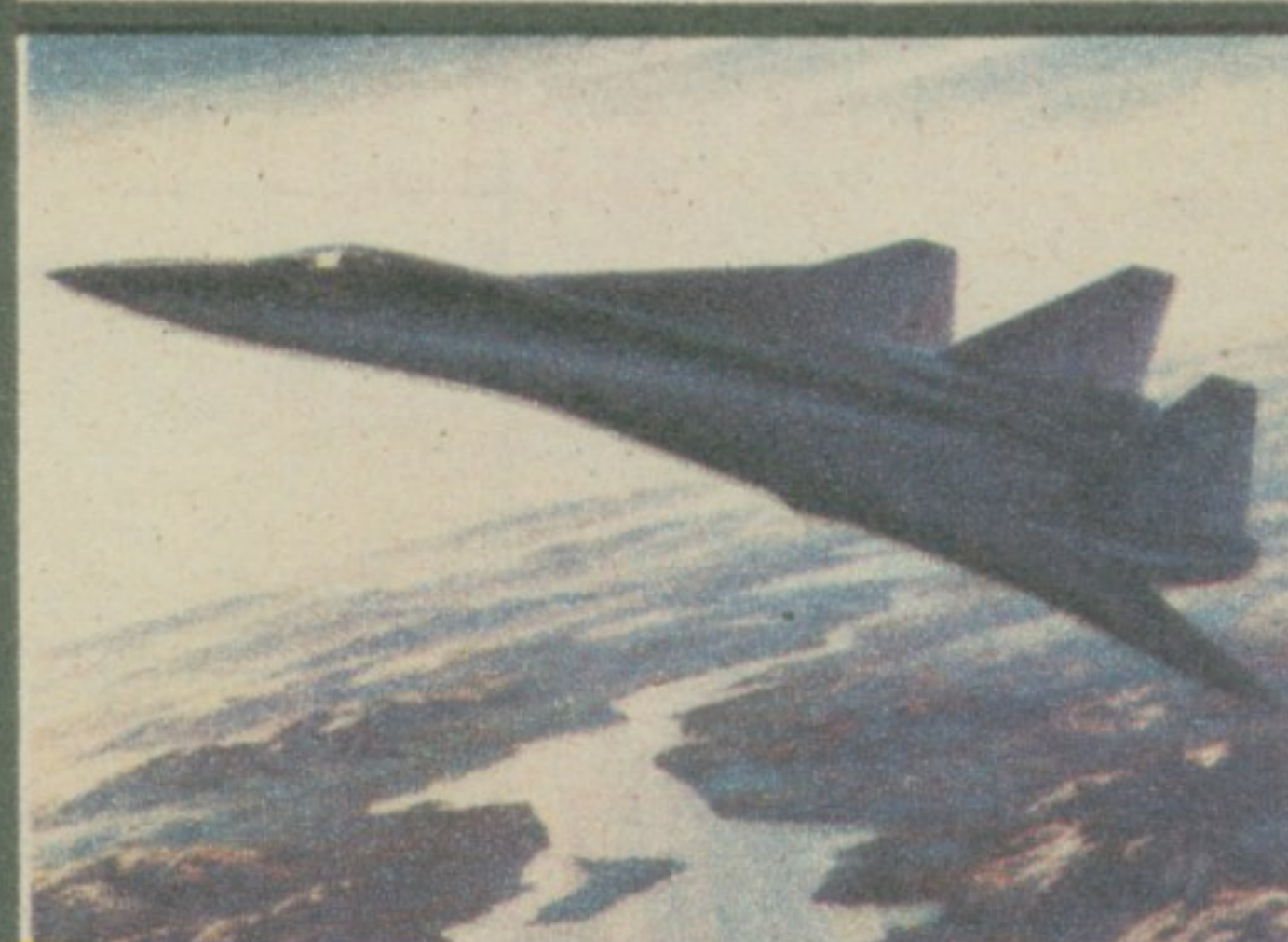
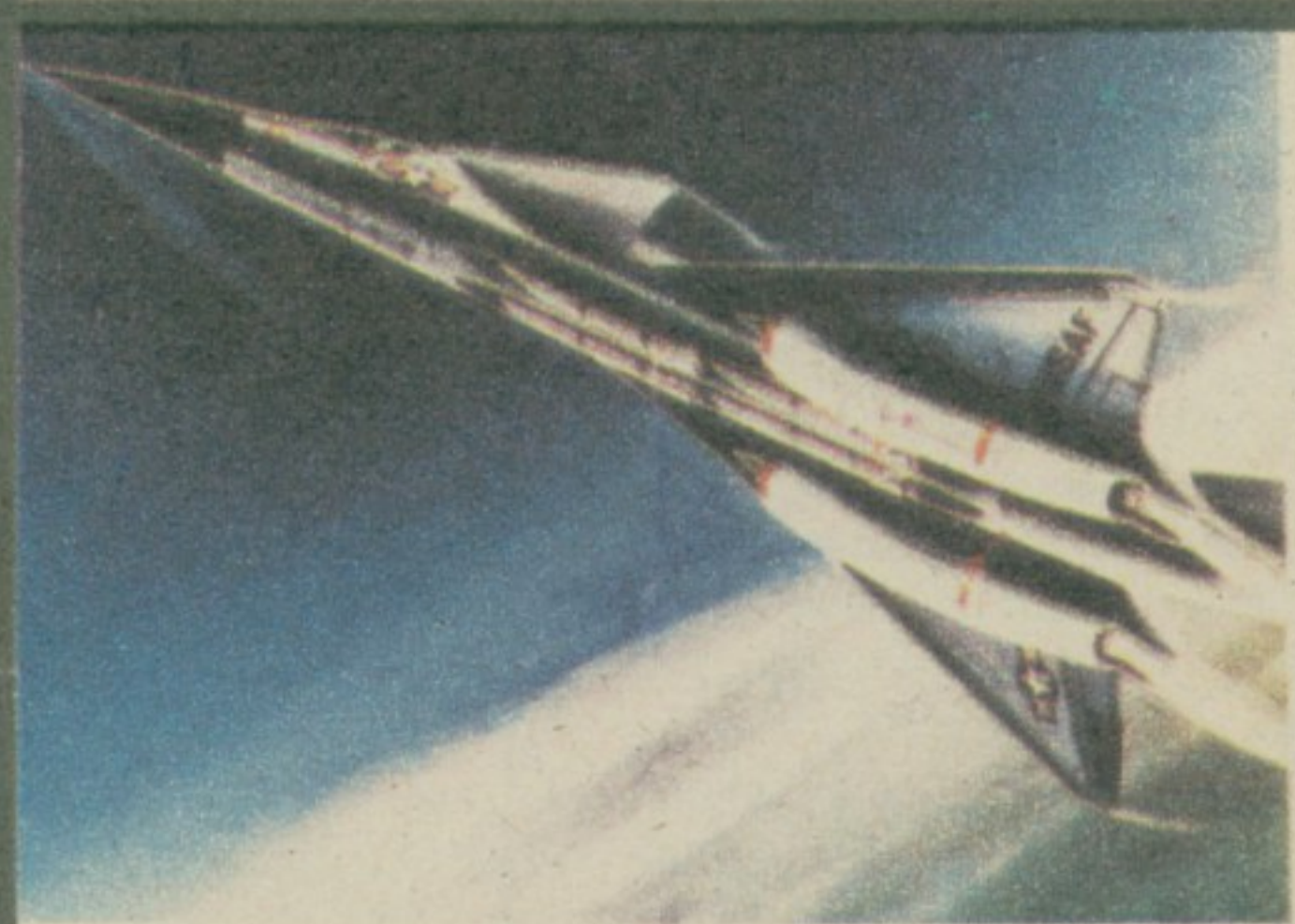
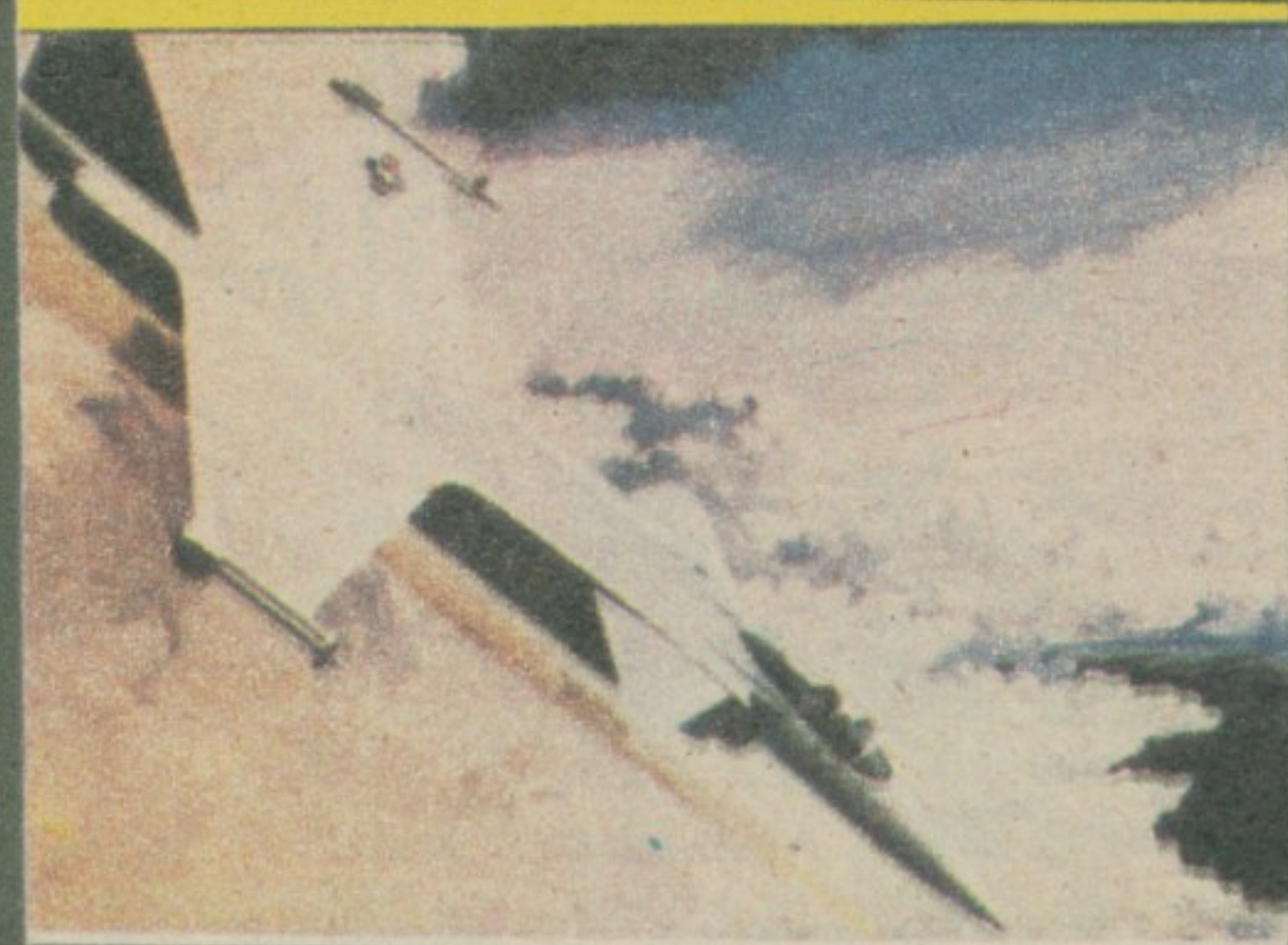
Тежи се компјутерској обради
који ће се читавати на једном
екрану. Мноштво екрана захтева

да поглед лута тамо-амо. То и
није новост.

Пилотска кабина будућег лов-
ца представљаће, дакле техно-
лошку револуцију у ваздухоп-
ловству. За посао лицитирају
Тексас инструментс и Џенерал
Електрик. Вестингхаус и Хајс не-
мају изгледа. Производе из-
врсне радаре и систем за испа-
љивање пројектила, али је цео
инструментариј у пилотској каби-
ни за њих крупан залагај.

Многа техничка решења и ма-
теријали примењени у изради но-
вог ловца моћи ће, очигледно,
да се користе и у цивилном ваз-
духопловству. Биће, на сву при-
лику, да је то једина вајда од
оних 40 милијарди долара. Јер,
оружје ником није донело сре-
ћу, осим ако се њиме земља не
брани. У сталном наоружавању
великих сила оно чак брже за-
старева него што настаје.

Миленко Тодоровић

Из надметања су отпали авиони (одозго на доле) фир-
ми: Мекдонел Даглас, Груман, Боинг, Џенерал Дајна-
микс и Роквел. Шта је навело војне стручњаке да их
одбаце?

НАДАХНУТИ КОКОШИЈИ МОТЕЛ

Баш у ово време велике економске кризе, дубоко у самој њеној празној души, мајка, отац, мој брат Скип и ја упутили смо се у нашем старом „бјуику“ на Запад. Уз пут смо набасали на оно што ћемо касније увек звати Надахнути Кокошји Мотел.

Отац је рекао да је овај мотел права ствар из Откровења.

Жива бића обдарена су разноликим талентима. Али, кокошке су ипак највећа глупа мистерија. Нарочито квочке које смишљају и шаљу поруке исписане краснописом на рељефном калцијуму љуски у којима њихово потомство спава.

А те дуге јесени 1932. године, док су нам успут гуме пуцале и док смо дуж ауто-пута бр. 66, за собом остављали каишеве од вентилатора, ми нисмо имали појма да нас негде даље чека тај мотел и та чуднија и од најчудније кокошке на свету.

Наша породица је иначе била право љупко гнездо учтивог презира. Држећи мапе у својим рукама, брат и ја смо били сигурни да смо много паметнији од оца, отац је био сигуран да је паметнији од мајке, а мајка је била убеђена да може све заједно да нас ушине у памети кад год то зажели.

Толико о савршенству. Свака породица чији чланови показују здраво међусобно непоштовање – остаје заједно. Док год постоји разлог за свађу, људи заједно ручају и вечерају. Када то нестане, породица се распада. Тако смо свако јутро скакали из кревета једва чекајући да чујемо какву ће глупост неко да извали уз прегорелу сланину и исувише житку кајгану. Хлеб је увек био недовољно или исувише печен. Цема је било довољно само за једног. Ако би се отац похвалио да још увек расте, Скип и ја бисмо одмах јурнули по метар да му докажемо да се током ноћи смањило. То је људски. То је природа. То је породица.

Спавање без снова

Али, као што сам почео, ето нас како гунђамо кроз Илиноис, како се кошкамо у преливима јесени Озарка, како се надмудрујемо кроз Канзас.

Наредни дан је био још бољи. Испливали смо из кише и улетели у жегу која нас је умртвила, ако не рачунам неколико љушки које је отац преко рамена упутио Скипу, а које

су, наравно, погодиле мене. До подне, изнојили смо сав породични презир и управо смо почели са добро познатим, рафинираним увредама, када смо стигли до кокошје фарме близу града Амариља у Тексасу.

кључањем садржаја из купатила који је цурио у подрум кроз распукли линолеум са оријенталном шаром.

У 11 сати те вечери, сви у Тексасу били су будни због страшне врућине. Газдарица мотела нас је посетила и

Наравно, нико није питао „какав посао“, постојали су само послови без имена, да се уста нахране, да се купи бензин, можда понекад сладолед. Биоскоп? Ха!

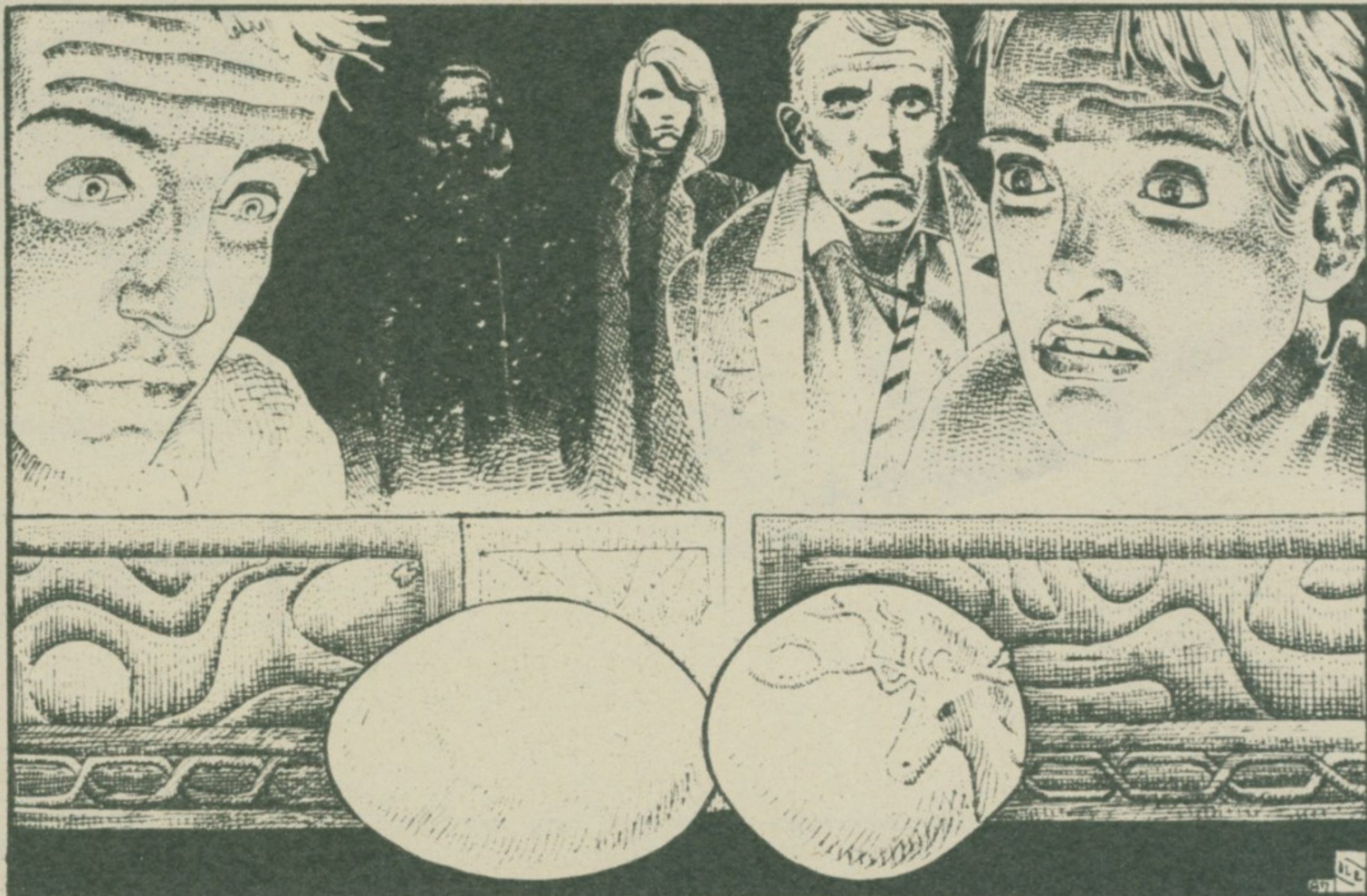
Као да је осетила да је дошао тренутак за изузетан чин, газдарица је изашла и после неколико минута се вратила са две мале картонске кутије у наручју. Носила их је као да садрже неку породичну реликвију или пепео вољеног ујака. Ставила их је нежно на крило и тако дуго седела и ћутала.

Чудно, дирнуо нас је мук и изгубљеност на лицу жене. Лице на ком су се одражавали губици који су могли да испуне читав људски век. На њему су никад рођена деца заплакала, на њему су се видела деца рођена и одгајана да оду у свет и никад не пишу. Причала је о томе како су се она, муж и фарма борили да преживе и да некако истрају.

Газдарица је почела да отвара поклопац једне кутијице, полако, са несвесном драматиком. И унутра...

– Па то је само јаје! – узвикнуо је Скип.

– Погледајте мало боље – тихо је рекла.

Илустровао Саша Живковић

Прво смо угледали неког старца који је, прилазећи капији, са задовољством ритнуо певца који му се нашао на путу. И ми смо се задовољно насмешили. Место обећава. Наслонио се на прозор и рекао оцу да издаје собе за само 50 центи, зато што смрде на кокошињац. Пошто је место као поручено одговарало нашем породичном амбијенту, отац је прекопао џепове и исплатио 50 центи у најситнијим металним новчићима.

Наша велика очекивања су се у потпуности испунила. Опруге на креветима стручно су давале инјекције приликом сваког и најмањег померања. Промаја је кроз даске на патосу доносила смрад кокоши из подрума, помахниталих од пролива изазваног

распрела причу о 18 милиона незапослених. Распитивала се куда смо се упутили, шта ћемо да радимо, шта нас чека сутра.

Наишао је и први хладни дашак тог дана. Из сутрашњице је дувао хладан ветар. Узнемирили смо се.

– Дакле... – отац је извадио мапу на којој је црвеним мастилом обележио територију наших живота, како ћемо живети у данима који долазе, како ћемо преживети, тачније, колико ћемо јести, како ћемо спавати без снова.

– Тако дакле – рекла је газдарица. – А какав посао тражите? – Чим је изговорила ове речи, схватила је да је направила одличан виц. Сви смо прснули у смех. Заценили смо се од смеха.

Избуљили смо се у свеже бело јаје ушукано у вату из флашице са аспиринима.

– Хеј! – рекао је Скип.

– О, да! Хеј! – рекао сам ја.

Насред јајета, као рељеф извајан неком чудесном природом, налазила се глава јелена с великим роговима. Личила је на дело врхунског творца накита који је успео да на магичан начин укроти крхки калцијум у уметничко ремек-дело.

– Ово јаје, са овом шаром, снесено је тачно пре три дана. – рекла је газдарица. Затворила је кутију, дубоко уздахнула, напола затворила очи и подигла поклопац друге кутијице.

– Гледајте! – рекла је жена.

Сви смо се наднели над кутијицу.

На љусци јајета било је исписано 5 речи, као да их је нервни систем кокошке, подстакнут поноћним разговорима које је само она могла да чује, исписао дирљиво читким словима. На јајету је писало.

Будите спокојни срећа је близу

Отац није могао да одвоји поглед. И сви ми. Усне су коначно почеле да нам се мичу, изговарајући речи без звука. Отац је погледао газдарицу. Узвратила му је погледом мирним, чврстим и поштеним, налик на страну, спарну, празну и суву равницу. Није ни разјашњавала, ни објашњавала. Нашла је јаје испод квочке. Ту је. Гледајте га, говорило је њено лице. Читајте речи.

Уздахнули смо и издахнули. Отац је полако отишао до врата, одакле нас је све обујмио погледом. Затрептао је. Очи су му биле влажне, светле и нервозне. Изашао је из бунгалова. Газдарица је пажљиво затворила поклопци, устала и пошла ка вратима. У тиллини, пошли смо за њом.

На тољу смо нашли оца код жичане оgrade кокошарника у коме се комешало преко десет хиљада кокошки.

– Ено – рекла је наша газдарица. – То је она. – Прстом је показала на море усталасане живине. – Ено моје љубимце. Видите? Зар није величанствена?

Гледао сам, пропео се на прсте, жмиркао, буљео.

– Ено! Мислим... – узвикнуо је Скип.

– Бела – помогла је газдарица – са жућкастим мрљама. Лице јој је било озбиљно. Знала је она своју квочку. Чак иако ми нисмо могли да је нађемо и видимо, квочка је била ту, као свет и небо.

– Аха! – рекао је мој брат, па застао збуњен. – Не, тамо. Чекајте, није, ено је тамо!

– Аха! – узвикнуо сам ја. – Видим је! И заиста, у једном кратком тренутку учинило ми се да видим једну кокошку у овом мору живине, једну дивну птицу белу од осталих, дебљу од осталих, срећнију од осталих. Само за тренутак.

– Видео си је? – запитала је газдарица, стежући жичану ограду.

– Да! – крадомице сам погледао оца, да видим да ли је озбиљан, или ми се подсмева.

Отац и мајка вратили су се у бунгалов. Газдарица, Скип и ја остали смо код оgrade, ћутећи, све док није дошло време за спавање.

Лежао сам широм отворених очију. Сећао сам се свих оних ноћи када смо Скип и ја прислушкивали очеве и мајчине разговоре. Волели смо да слушамо о стварима о којима су причали одрасли, местима на која су одрасли одлазили. Мама би забринуту питала, а отац сигурно, сталожено и убедљиво одговарао. Ћуп са златом. Крај дуге. Нисам у то веровао. Земља меда и млека. Нисам ни у то веровао. Исувише смо прошли и исувише видели да бих могао у то да поверујем... али...

Једном ће упловити мој брод...

У то сам веровао.

Кад год бих чуо оца да то каже, очи би му засузиле. Виђао сам такве бродове на језеру Мичиген, како се враћају на обалу пуну раздраганог света, конфете у ваздуху, музика, и у мом личном сну пројектованом на зид спаваће собе током безбројних ноћи, мајка, отац, Скип и ја на доку. Упловљава огроман, бео брод са милионерима на горњим палубама који бацају – не конфете! – него златнике и доларе, а ми поскакујемо, скупљамо и смејемо се.

А ове ноћи, пошто смо сви дуго ћутали у мраку, запитао сам:

– Оче, шта оно значи?

– Шта значи које? – рекао је отац из тмине.

– Порука на јајету. Да ли је то брод? Ускоро ће упловити?

Опет дужа тишина.

– Да – рекао је отац. – То значи баш то. Спавај, Даг.

Окренуо сам се ка зиду и покушао да јастуком пригушим јецаје.

Ујутру у 6, да бисмо предухитрили врућину, напустили смо Амариљо. Током првог сата нисмо разговарали јер смо били поспани, а током другог зато што смо мислили на претходно вече.

Онда је ватрица у тати ипак почела да пуцкета.

– Десет хиљада! – рекао је.

Чекали смо да настави, што је и учинио полако одмахујући главом.

– Десет хиљада глупих кокошки. И ЈЕДНА међу њима, из чистог мира је решила да нам напише поруку!

– Тата! – говорила је мајка, тоном пуним прекора – ваљда не верујеш?!

– Заиста, тата! – рекао је Скип истим тим тоном, са истим призвуком прекора.

– Треба то имати на уму – рекао је отац, погледа упртог на пут, руку смирено спуштених на волан, кормилар нашег малог сплава кроз пустињу. Иза оног брежуљка чекао је други, а иза њега...?

Мајка је погледала оца и није имала срца да га поново освоји оним тоном. Запитала је тихо, да смо је једва чули: – Како оно беше?

Отац нас је провозао кроз дугу кривину ауто-пута према граду Вајт Сендс, затим је прочистио грло и рекао:

– Будите спокојни, срећа је близу!

Прешли смо километар пре него што сам проговорио:

– Колико... овај... колико вреди једно такво јаје, оче?

– Нема људске цене за такву ствар – рекао је не осврћући се. Возио је напред ка хоризонту. – Дечко, јајету које је излегла надахнута кокошка у Надахнутом Кокошјем Мотелу не може да се одреди цена. Тако ћемо га увек звати. Надахнути Кокошји Мотел.

Наставили смо да возимо равномерно брзином од 40 миља на сат, у врући и прашњави дан који ће доћи после сутра.

Скип ме није задиркивао, нисам ни ја њега. Све до подне, када смо стали да поквасимо цвеће поред пута.

М. Г.

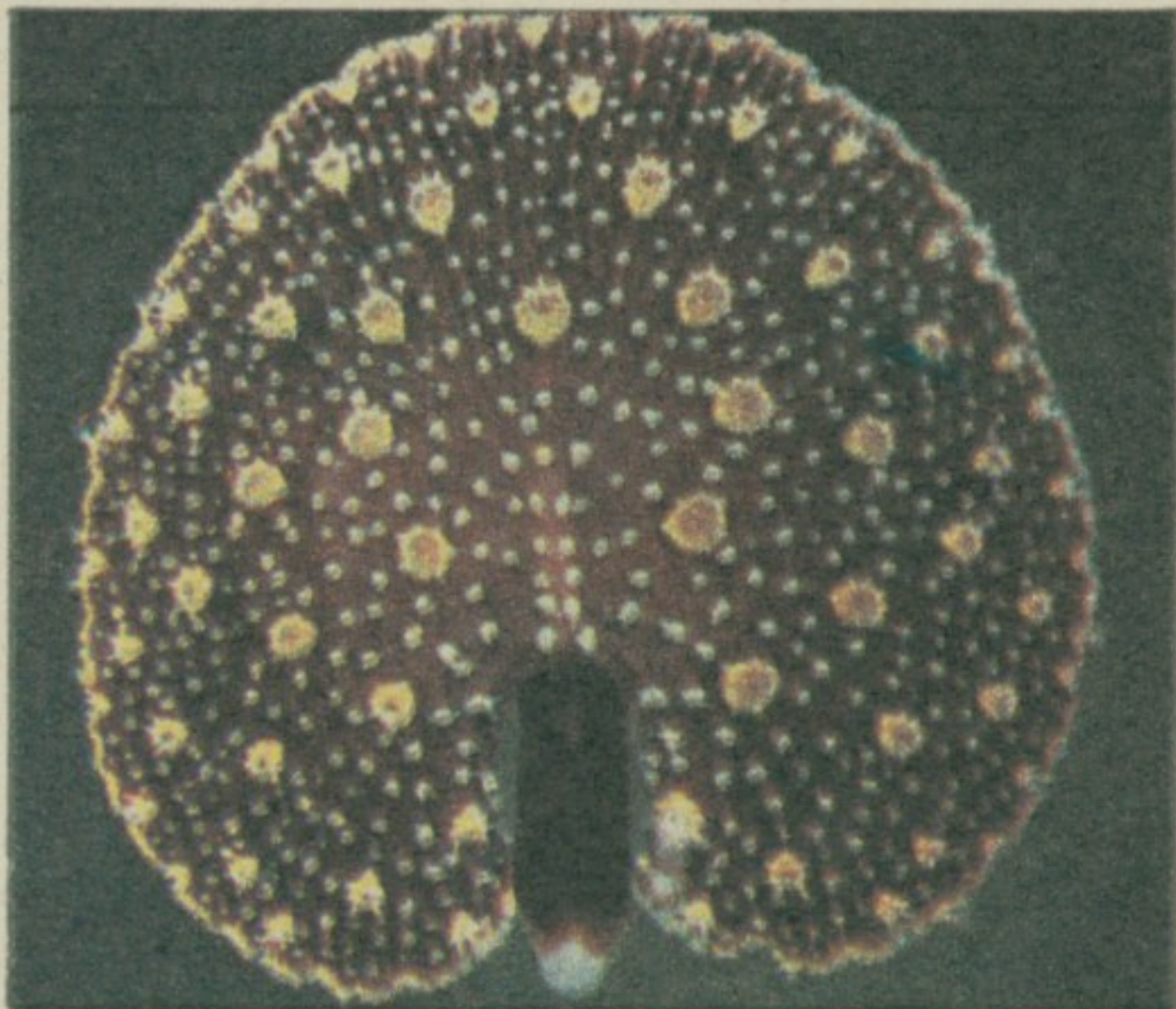
УКРШТЕНЕ РЕЧИ

аутор BeMak	НАШ ПЕС- НИК (1856- 1912)	УМЕ- НОСТ, ОБРА- ЗОБА- НОСТ	ТАКО ВЕЛИК	ЗА- ВРШНА РЕЧ, ПО- ГОВОР	ЗАРА- ВЛА, НАЗД- РАВИЦА	КОЈИ СУ ВЕ- ЛИКИХ ОМЈУ	СТРАНО МУШКО ИМЕ
ГРИКИ ВАЗАР ИЗ VI В. ПРЕ Н.Е.	а	н	т		н	о	т
НАО- ТАМ- КЕ	н	а	о	т	а	к	о
МАМА	т	у	л	м	т	а	н
ПО- СТАТИ ЈАК, ЧИО	о	г	т	р	а	т	м
ПО- КОЈИ НЕ- КОЈИ	н	е	к	а	к	н	и ЈЕ- ДАН И ДРУ- ГИ
АНТУН НАЛИС	а	н	з	а	а	н	о
ДУ- ШЕВИ ПО- ТРЕС	н	о	к	т	л	о	с
ЖЕНО ИМЕ	к	с	е	н	м	ј	а
Р2	е	т	к	н	н	а	т
МАЛА ЧЕТ- КА	р	о	а	г	н		
РАДИ- ЈУС	н	а	н	а	н	г	
НАДИ- МАК СПАСЕ- НИЈЕ БАВО- ВИС	н	а	н	а	н	г	
НАЈНИ- ЖА ПА- НОНСКА ПРАНИНА У ХРВАТ- СКОЈ	н	н	е	т	а	т	н
ПОПУ- ЛАРНИ ТВ КОМИ- ЧАР	с	е	н	н	х	н	л
ЗНАК ЗА ИРИ- ДИ- ЈУМ	н	р	а	а	а	а	
АФ- РИКА ДРЖА- ВА	л	н	с	н	ј	а	н
ЗАГРУ- ТИ ЗЕМ- ЉУ ОКО БЛИКЕ	о	к	о	т	а	т	н
ЗНАК ЗА ТИГА- АМПЕР	т	а	е	е	о	т	
ИМЕ БАЛЗА- КА	о	к	о	р	е	а	
УЛОВ- НА МЕРА	р	а	г	н	ј	а	н
ОДИ СИР- БЕТНЕ КИСЕ- ЛИНЕ	а	н	е	т	а	к	н

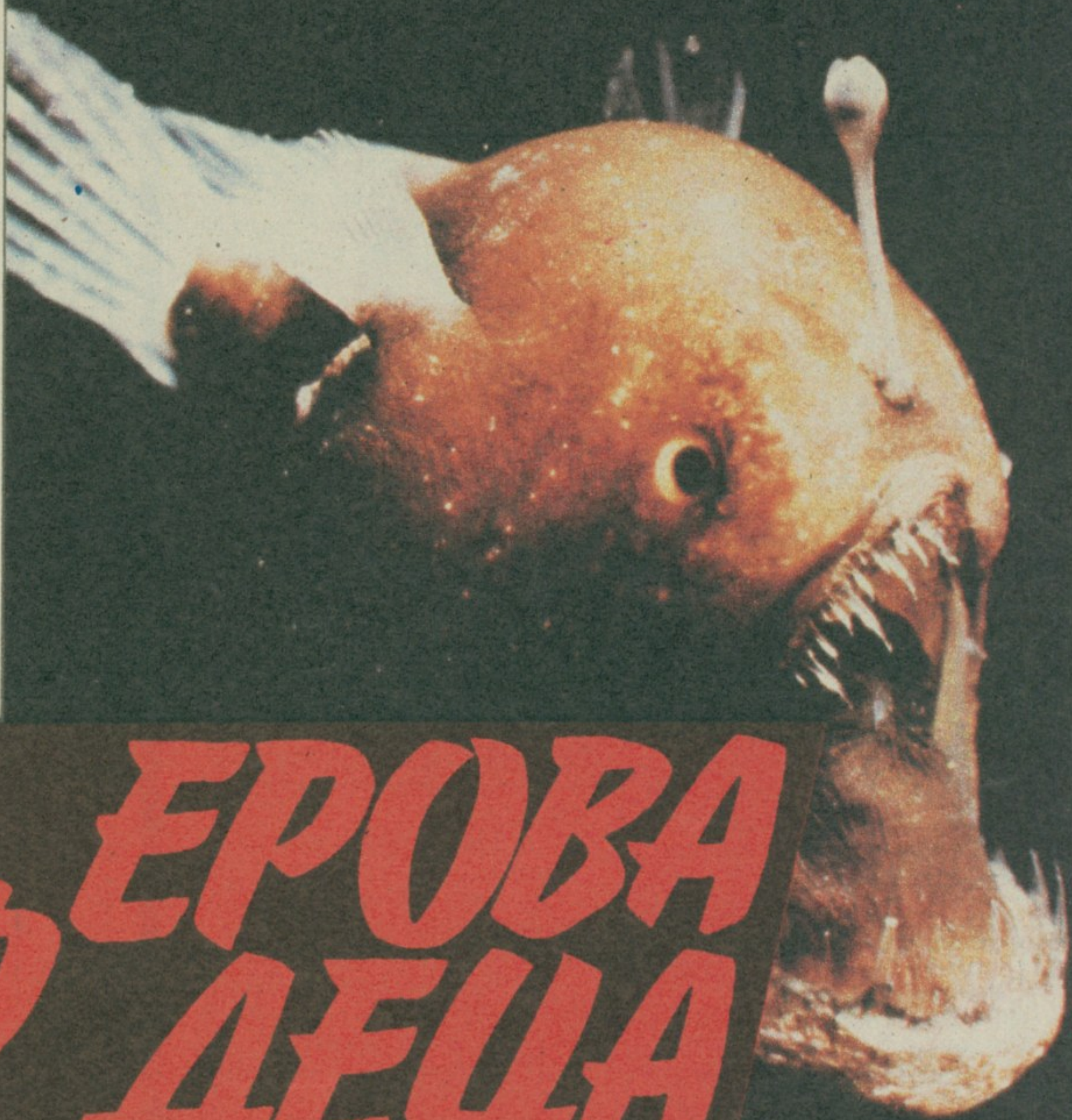
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: стаклар, Калиопа, атестат, Лакташи, арс, Рим, Сали, и, ик, Енгр, залага, реоници, освајач, ијс, рата, Арад, иг, В, лом, А, Абадан, табанаш, Иравади, иси, аш, клатно, к, Осечина, терилан.

ШТА ТО СВЕТЛИ У ПРИРОДИ

Живи генератори светлости:
морска љубичица ствара
светлуцање на површини мора

ЛУЦИ ФЕРОВА ДЕЦА

**СВЕТ ЈЕ ПУН
ЖИВИХ
ГЕНЕРАТОРА
СВЕТЛОСТИ.
САМЕ
ОД СЕБЕ СВЕТЛЕ
БАКТЕРИЈЕ,
ГЉИВИЦЕ, ГУСЕНИЦЕ,
ИНСЕКТИ, МЕДУЗЕ,
ЛИГЊЕ, РАКОВИ,
РИБЕ. У РУКАМА
НАУЧНИКА ОВА
ХЛАДНА СВЕТЛА
ПРИРОДЕ МОГУ ДА
„РАСВЕТЛЕ“ НЕКЕ
ТАЈНЕ ЖИВОТА**

Кад стигне лето, проше-
тајте ноћу по околини —
без обзира да ли живите у
граду, на селу или у близи-
ни мора. Најпре ћете уочи-
ти свице, инсекте познате
по светлуцању за време
њиховог ватреног парења.
У шуми, печурке под ва-
шим ногама можда ће
светлети зеленим сјајем.
Са плаже ћете можда ви-

дети неке морске „свице“:
шкољке, рибе, лигње, сун-
ђере и мајушне једноће-
лијске организме.

Моћ сијања

Хемијске реакције које
стварају необични фено-
мен светљења ових ство-
рења годинама опчињава-
ју научнике. Хладна свет-
лост коју производе живи
организми назива се био-
луминисценција (биос на
грчком значи „живот“, а
луминисценција је светље-
ње без повишења темпе-
ратуре, односно грејања).

Све доскора мистериоз-
на хладна светлост смат-
рана је само необичнош-
ћу. Данас, међутим, науч-
ници је изазивају у лабора-
торијама. Захваљујући то-
ме они су установили да
биолуминисценција може
да открије бактерије у мле-
ку, количину радиоактив-
ног зрачења, начин делова-
ња ћелија у мишићном
ткivu, па чак и отровност
хемикалија.

Биолуминисценција је
чешћа појава међу живо-
тињама него међу биљка-

ма. Око четрдесет редова
(група) животиња стварају
светлост, најчешће инсек-
ти, медузе или гусенице.
Рибе су једине луминис-
центне животиње довољ-
но развијене да имају кич-
му: ни једна врста птица,
гмизаваца, сисара или во-
доземаца „не зна“ како да
светли.

Лигње и рибари

Јесте ли знали да посто-
је гусенице које сијају? То
заправо и нису праве гусе-
нице него незрела ларвал-
на форма мушица која
живи у печуркама (њихово
научно име је *Mycetophilidae*).
Оне живе обешене у
прозирним цевчицама о
таванице пећина, с лепљи-
вим нитима које висе ис-
под њих, налик на траке за
муве. Кад се намамљени
гладни инсект улепи у нити,
оне га повуку нагоре и ето
ручка за светлећу ларву.

Испод површине океана
може да се нађе више
природног светла него на
копну. Уз северозападну
обалу Порторика налази се
залив који у мраку светли

зеленобелом сјајем. То
сабласно место назива се
Фосфоресцентни залив.
Тврде да толико светли да
се ноћу виде цифре на
ручном часовнику.

Узрок ове појаве су би-
лиони жућкастих једноће-
лијских биљака чије је име
„динофлагелате“. Да су
светлећа подручја попут
овог озбиљна ствар, све-
дочи и чињеница да је
Центар за поморске систе-
ме из Сан Дијега начинио
мапе биолуминисцентних
биљака у свим светским
морима како би америчке
шпијунске подморнице из-
бегле ризик да их открије
неочекивано „осветље-
ње“.

У пролеће, дуж обала
Јапана виде се светла де-
сет центиметара дугих лиг-
њи *Watasenia scintilans*.
Оне користе светлост да
би нашле другу јединку ра-
ди парења. У току ноћи ис-
пливају до површине и
круже треперећи плавобе-

Биолуминисцентни мамац:
риба „морски ђаво“
својим светлуцавим клобуком
привлачи плен

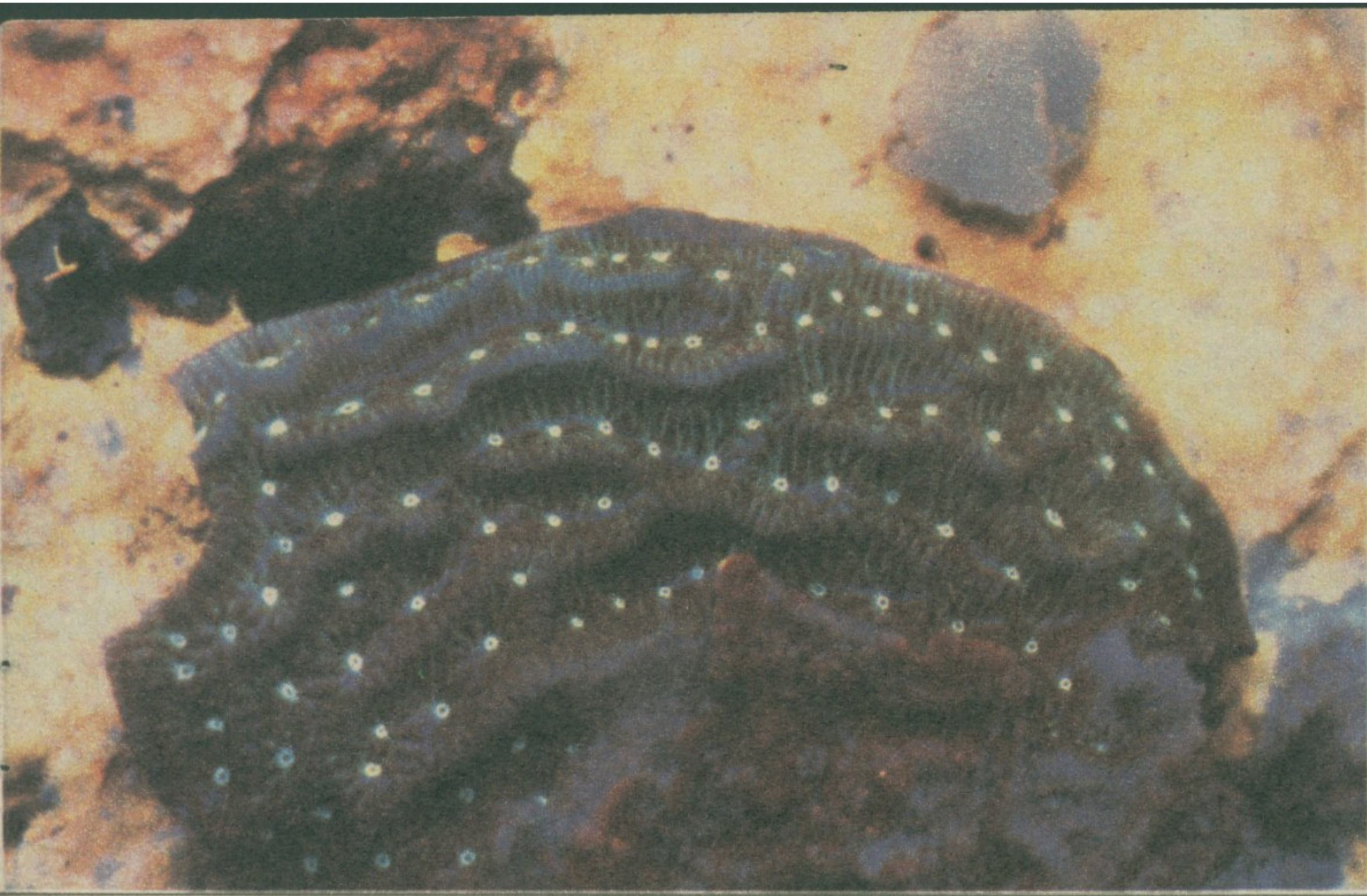
лом светлошћу. На
жалост, ова светла не при-
влаче само друге лигње
него и — рибаре.

Ђаволове хемикалије

Бактерије су најмањи
организми који могу да
светле. Неке од њих вели-
ке су само хиљади део
милиметра, односно око
један микрометар, али мо-
гу добро да се виде под
микроскопом. Милиони
бактерија које светле у
мраку обавештавају граб-
љивице о свом присуству.

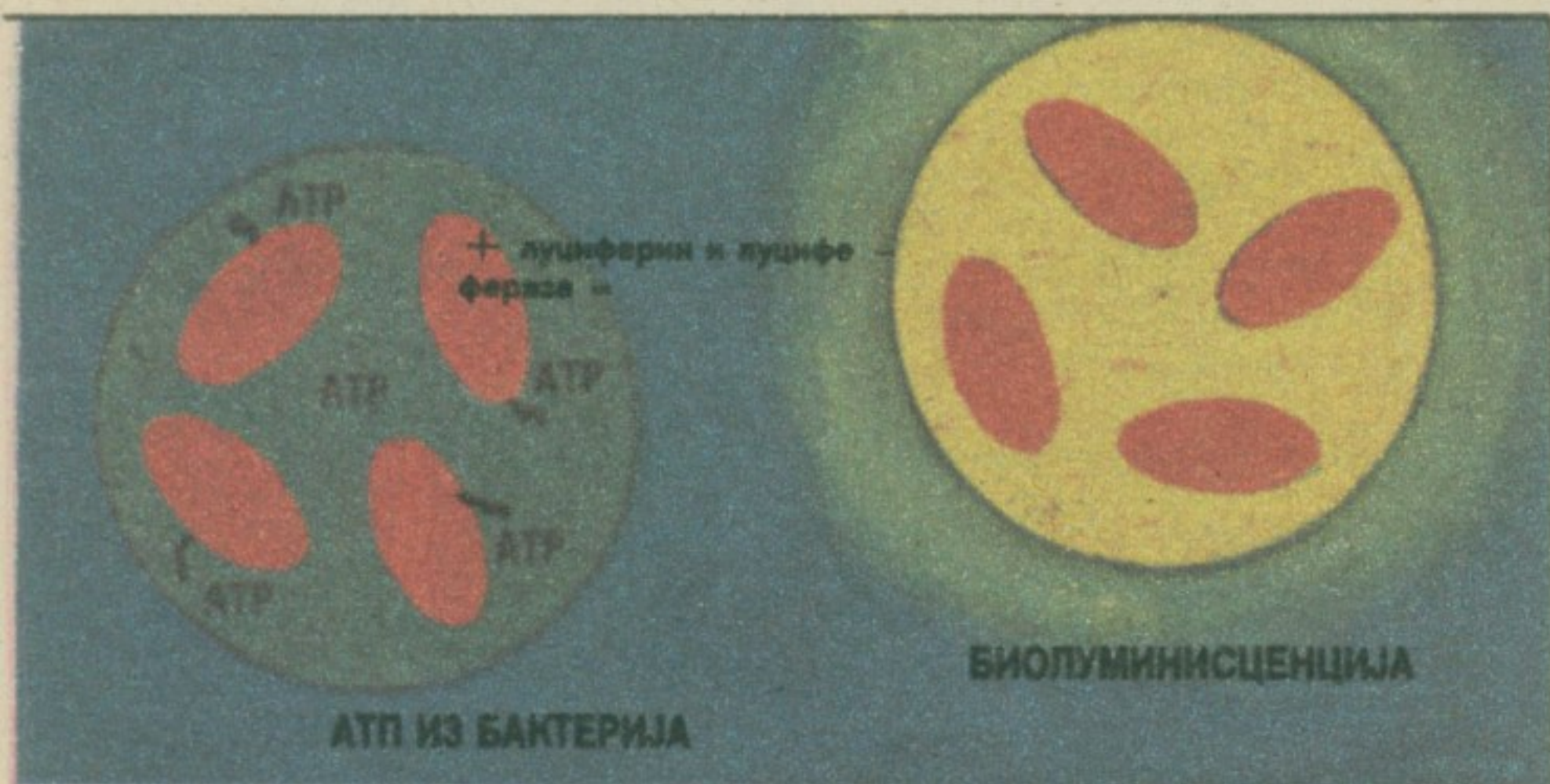
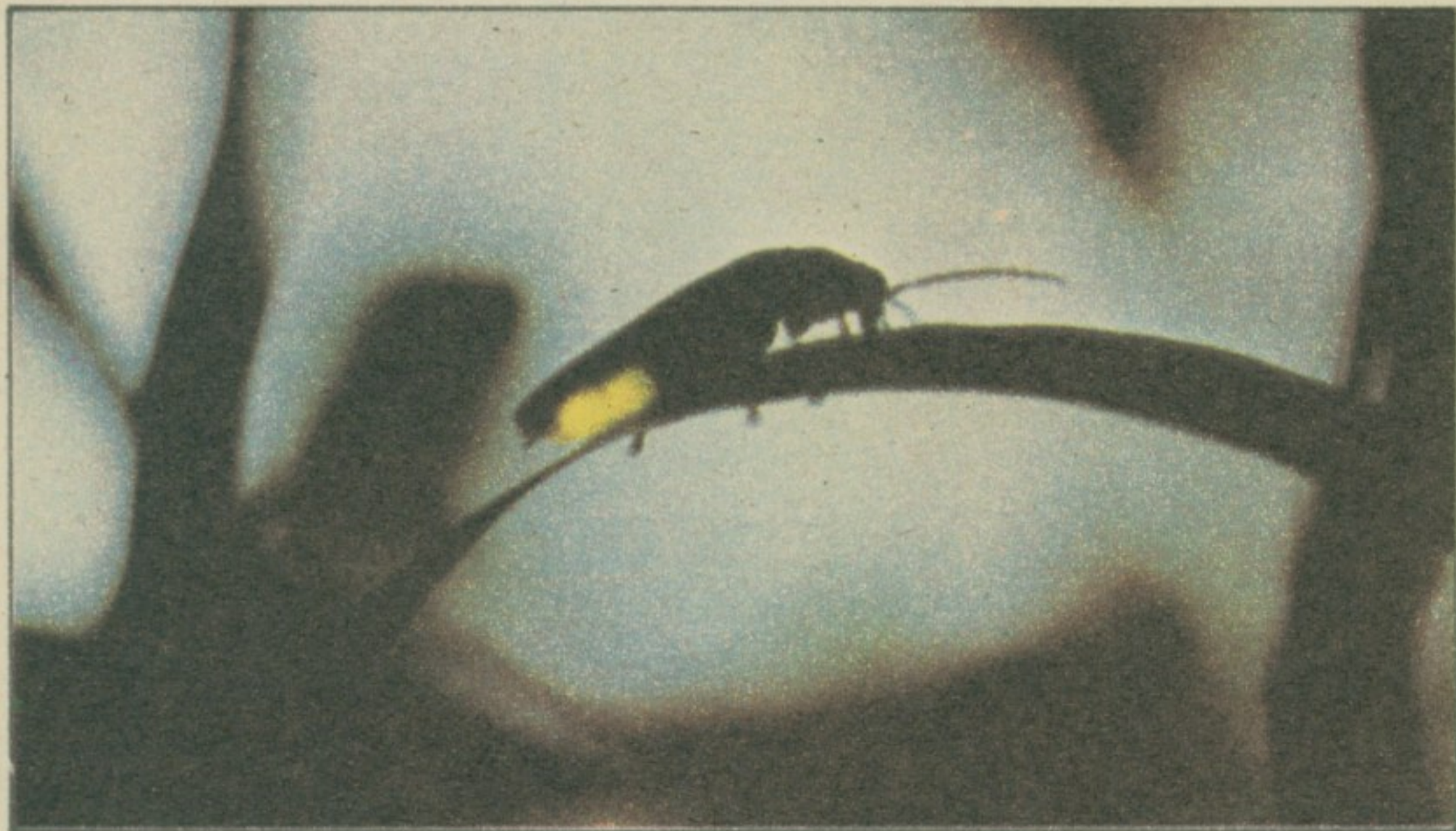
Зашто је природа удеси-
ла да неки организми свет-
ле а други су способни да
сасвим лепо преживе без
луминисценција. Чему он-
да то светљење? Ово пи-
тање дуго је збуњивало
научнике, али тачан разлог
због кога су неки организ-
ми развили моћ сијања
још је мистерија.

Без обзира да ли служи
као мамац, упозорење или

Хладна светла природе: биолуминисцентни корал у водама Кариба

Светлосни „шоу“: свитац прави два брза блеска у свакој секунди

Тест за присуство бактерија: ако се средини са бактеријама и аденозин-трифосфатом (лево) дода мешавина луциферина и луциферазе, узорак почиње да светли (десно)

позив на парење, „хладну светлост“ производе нарочита хемијска једињења луциферини. Ови молекули реагују у додиру са кисеоником и посебним ензимима званим луциферазе. Ензими су, познато је, белан-

чевине које настају у ћелијама у телу, изазивају хемијске реакције, а лако их разара топлота. Луминисцентне животиње луче луциферин и луциферазу из одвојених жлезда у организму.

Луминисцентна створења се називају „фотофоре“, од грчких речи фотос (светлост) и фореус (носач). Фотофора, дакле, значи „носилац светлости“, или „лучоноша“. Исто то значи и „луцифер“, од ла-

тинских речи lucis (светлост) и фери (носити). А Луцифер је као што се сећамо, лучоноша али и вођа ђавола, или у католичком веровању сам ђаво, враг. На сличну, „демонску“ природу живог светла у природи указују и називи супстанци луциферин и луцифераза.

Сваки организам производи сопствену врсту „хемикалија сјаја“, како је неко називао луциферин и луциферазу. Код свитаца, на пример, ове хемикалије су другачије него код рачића. Светлост не може да се добије комбинавањем луциферина из једне врсте животиња и луциферазе из друге врсте. Оне се, једноставно, не „уклапају“ да би произвеле светлост. Као што су неспојиви комадићи из две различите слагалице.

Свици у лабораторији

Научници су открили да се сјај светлости контролише уз помоћ једног важног молекула, носиоца енергије који постоји у свакој живој ћелији: аденозин-трифосфата (АТФ). Овај молекул је основа сваког животног процеса: он даје енергију за раст, или за зацељење ране. Када се луциферин и луцифераза помешају у епрувети са АТФ, настаје светлост чији је интензитет сразмеран количини АТФ. Ово откриће је научницима пружио могућност да тестирају присуство АТФ — начин да истражују сам живот.

Доктор Виљем Макле-рој са Универзитета Џонс

Хопкинс успео је 1961. године хемијским путем да произведе луциферин свица. Ово откриће игра све већу улогу у истраживањима, пошто научницима омогућује да „осветле“ и сам живот. Ево и како. Ензим луцифераза може да се добије једино од свица. Када се АТФ једном уклони, екстракт свица светли сваки пут само када се смести на здраве ћелије организма — због тога што ћелије саме стварају АТФ. Али када се екстракт свица стави на канцерозне ћелије, производи се веома мало светлости. На овај начин свици могу да помогну код откривања рака.

Исте хемијске реакције које производе светлост код свица омогућују да се открију бактерије у млеку. Млекаре улажу велике напоре да прерађују млеко тамо где нема бактерија. Сирово млеко се редовно тестира да би се установио број бактерија. Време потребно за мерење количине бактерија аденозин-трифосфат скраћује са два дана на тридесет минута.

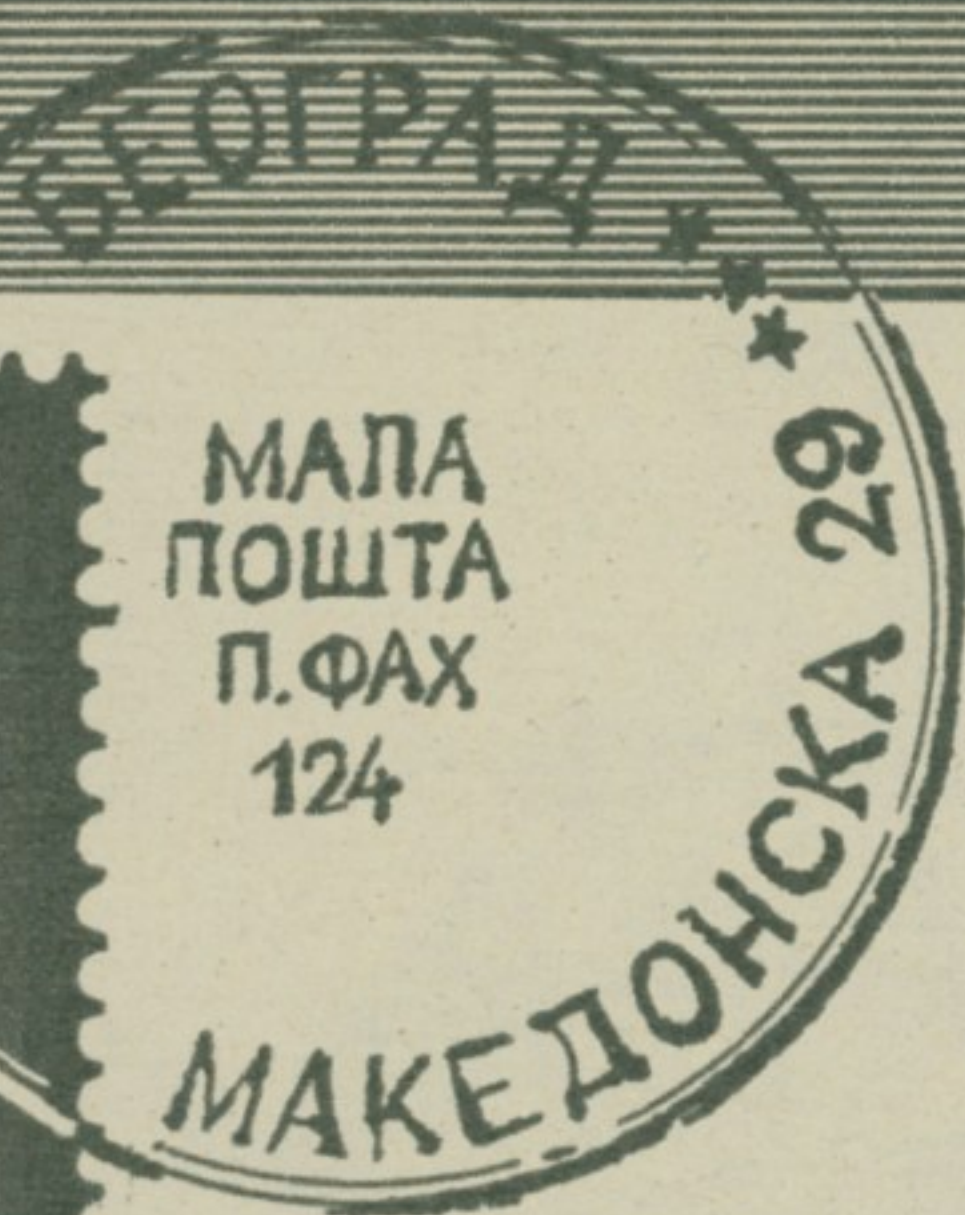
Без обзира да ли помаже астронаутима да избегну загађење космичке летелице горивом, или омогућује лакше постављање дијагнозе код рака, биолуминисценција има много већи значај него само да указује на непожељне организме.

Али одакле научницима уопште свици? Истраживач Сепо Колехмајнен из предузећа „3М“ из Минеаполиса, које производи биолуминисцентне материје, указује да то није нимало лак посао. Ова компанија је, на пример, покушала да ангажује становнике једног индијанског села да прикупљају свице, којих у близини има у изобиљу. Није ишло: Индијанци су одбили то да раде, јер верују да свици потичу из прстију на рукама и ногама умрлих.

За лов на свице ангажују се деца која с мрежама обилазе околину. Компанија „3М“ на тај начин добија, уз пристојну новчану накнаду, пола милиона свица годишње.

Расветљавање мистерија биолуминисценције, као што видимо, пружа све веће користи у свакодневном животу. Живи светионици природе можда јесу Луциферова деца, као што је једном неко написао, али они све више откривају да је њихово право лице далеко од тога да буде ђаволско.

Е. Јакуповић

Вукове муке са старцем Милијом

Кад смо на часу српско-хрватског језика говорили о Вуку Стефановићу Караџићу, нашим народним песмама и певачима од којих су забележене, наставница је спомињала и извесног „старца Милију“, рекавши да је био необи-

чан и занимљив човек. Читала сам о Филипу Вишњићу, другом великом Вуковом певачу, али о старцу Милији не знам ништа. У овој, Вуковој години, он ће, вероватно, да занима и друге читаоце.

БИЉАНА БИЛИЋ
Тина Ујевића 12
58260 Имотски

Сакупљајући наше народне песме, Вук је оставио и неколико записа о људима од којих их је чуо. За гуслара Милију, познатијег као „старца Милију“, зна се да је живео у пожешкој нахији у првој половини прошлог века где је добегао из Старог Колашина. Године 1822. Вук је тражио од кнеза Милоша да се Милија доведе у Крагујевац. Ту је Вук од њега чуо и забележио четири песме, међу којима и знамените „Бановић Страхиња“ и „Женидба Максима Црнојевића“.

– нашу најдужу народну песму. О свом сусрету с овим певачем и, вероватно, састављачем песама, Вук је оставио следећи запис:

„Послије неколико дана дође Баса и доведе старца Милију. Али кад се с Милијом састанем, онда

ми се тек радост окрене на нову тегобу и муку: не само што он, као и готово сви остали пјевачи (који су само пјевачи) није знао пјесме казивати редом до само пјевати, него без ракије није хтио ни запјевати, а како мало сркне ракије, он се, ионако слаб, које од старости, које од рана (јер му је сва глава била исјечена тукући се негда с некаквим Турцима из Колашина) тако забуни да није свагда редом знао ни пјевати!“

Због овога је Вук молио старца Милију да му сваку песму говори неколико пута да би је забележио тачно и у целини.

Ултразвуком против куге

За шта се још, сем у медицини, користи ултразвук?
ДИМЧЕ МИТРЕВСКИ
91440 Неготино

Људи су одувек веровали у чаробну моћ звука метала, нарочито звона. Остало је забележено да је ово веровање било раширено у древној Кини, старој Грчкој, Египту и другим бившим цивилизацијама. Када је пре неколико векова куга харала Европом, звона су звонила непрекидно, и дању и ноћу, да би се опака болест отерала. У Страсбуру је од силне звоњаве једно звоно чак и пукло.

Савремена наука потврђује могућност таквог деловања звоњаве,

јер она садржи и ултразвук који људско уво не чује. Утврђено је да се њим „споразумевају“ цврнци, скакавци, пчеле и други инсекти, али и китови и делфини. Он веома успешно растерује мишеве и пацове, главне преносиоце куге, и тиме се објашњава јењавање епидемија ове болести под утицајем звоњаве. Иначе, звоно је најједноставнији извор ултразвука.

Данас наука може помоћу ултразвука и да – убија: он, на пример, убија вирусе беснила или спречава развој неких бактерија. Најјачи ултразвук развија звоњава плоча од волфрама, злата, гвожђа и бакра. Наравно, највећу и најкориснију примену ултразвук има у модерној медицини.

Две тоне челика за једну палачинку

Обожавам палачинке, па ме занима ко је светски рекордер у прављењу највеће палачинке.

МАРИО МАРИНКОВИЋ
И. П. Рибара 21
47000 Карловац

ТРАЖИМО ПРИЈАТЕЉЕ

Драган Николић, 3. октобра 30/8, 19210 Бор – има 11 година, сакупља постере страних певача, воли риболов.

Сандра Матеш, Улица палих бораца 366, 41040 Загреб, – има 13 година, воли спорт и музику, сакупља постере.

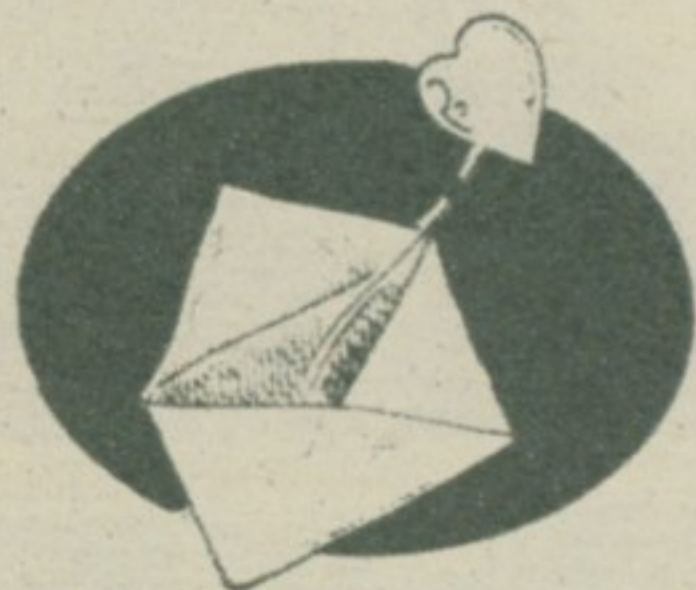
Тања Стојић, Блок партизана – ламела 6/19, 21400 Бачка Паланка – има 12 година, воли забавну музику и филм.

Љубомир Марић, Маршала Тита 65, 59300 Клинч – има 9 година, воли животиње, сакупља разне сличице.

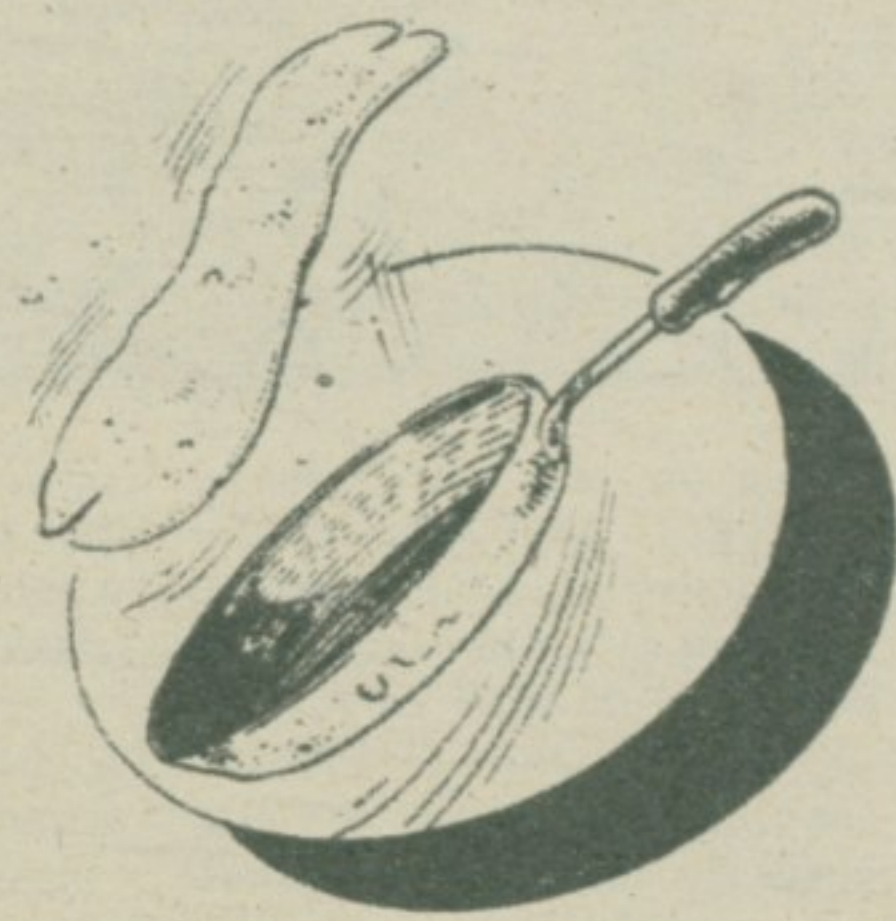
Амира Имамовић, Иве Андрића 3ц, 7200 Зеница – има 16 година, воли музику, нарочито Бајагу и Инструкторе, спорт и лепе књиге.

Гордана Дрча, Каће Дејановић 3, 21000 Нови Сад – има 15 година, сакупља значке, салвете, бави се спортом и воли животиње.

Анета Петковска, Иве Поле Рибара 74 – II/13, 91000 Скопље – има 14 година, воли филм, музику, књиге и животиње.

Наташа Арамбашић, Бранка Радичевића 30, 22231 Чалма – има 12 година, сакупља салвете, постере и значке, воли спорт и забавну музику.

Директор НО „ПОЛИТИКА“
др Иван Стојановић

В. д. руководиоца ООУР-а и в. д.
главног и одговорног уредника
„Политикин забавник“
Дарко Рибникар

Заменик главног и одговорног
уредника
Зефирино Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ
Сима Беговић, Бранка Булатовић,
Милојко Боковић, Љубинка Ђуровић,
Љиљана Златковић, Милан Илијин,
Милован Кљајић, Нада Михаиловић,
Душан Петровић (председник), Дра-
гољуб Петровић, Радован Поповић,
Зора Продановић, Радомир Ристић
(заменик), Верица Смиљанић и Ник-
ша Стиљчевић. Чланови Савета из
Редакције: Дарко Рибникар, Зефири-
но Граси, Соња Јашовић, Мирјана
Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:
Диего Варагић, Радана Весовић, Ол-
га Вукадиновић, Душан Глушац, Бо-
јана Дожић, Светлана Ивановић, Ми-
на Илић, Соња Јашовић (графичко-
технички уредник), Мирјана Крсту-
ловић, Иван Лончар, Мирјана Марин-
ковић (уредник стрипа), Иванка Ми-
лединовић, Петар Милатовић, Вера
Милићевић, Весна Минић, Нада Не-
вајдић, Вито Недељковић, Биљана
Орловић, Љубомир Патрновић, Зоран
Петковић, Радоје Савић, Весна Соф-
реновић, Војислав Стаменовић, Не-
дељка Сташић, Даринка Тодоровић,
Миленко Тодоровић, Милош Томић и
Бранислава Црномарковић, Зора Ме-
дица.

СЕКРЕТАРИЈАТ:
Јованка Војводић, Олгица Стаменић
и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ –
ООУР Издања за младе „ПОЛИТИ-
КИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29,
11001 Београд. Поштански фах 124.
Телефони: секретаријат 324-471, ре-
дакција 324-483, техничка редакција
326-620, централа 324-191 и 325-761.
Рукописи, фотографије и цртежи се
не враћају. Огласна агенција: Маке-
донска 35/1, тел. 322-711. На основу
мишљења Републичког секретарија-
та за културу СР Србије, број
413-2973-02 од 22. I 1973. године не
плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 200 дина.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 1.656,00 динара, полуго-
дишња 3.312,00 динара, годишња
6.624,00 динара

ПРЕТПЛАТА
ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 3.312,00 динара, полуго-
дишња 6.624,00 динара, годишња
13.248,00 динара

Претплата се врши на жиро-рачун
број 60801-601-29728 уз обавезну на-
знаку НО „Политика“ ООУР „Прода-
ја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО
У СТРАНОЈ ВАЛУТИ
ГОДИШЊА:

САД	\$ 36.-
СР НЕМАЧКА	ДМ 65.-
ШВЕДСКА	Шкр. 229.-
ФРАНЦУСКА	Ффр. 216.-
ШВАЈЦАРСКА	Шфр. 55.-

Уплате из иностранства слати на де-
визни рачун НО „Политика“ код „ИН-
ВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун
број 60811-620-63-257300-00054 уз
обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА НА
ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника
одговоран: Миливоје Весовић, руко-
водиоца ООУР-а „Дубока штампа“.

Насловна страна:

Шта је с госпођом Присли?

Редовно гледам телевизиј-
ску серију „Далас“ у којој иг-
ра и Присила Присли, бивша супру-
га Елвиса Прислија. Испунићеш мо-
ју огромну жељу ако објавиш да ли
је Присила још удовица или се уда-
ла после Елвисове смрти.

ШЕМСО МУЛАХАСАНЕФЕНДИЋ
71408 Иловача

Годинама је, данас четрдесетдво-
годишња, Присила била позната
као жена Елвиса Прислија, али је
сада и она постала телевизијска
звезда, захваљујући највише „но-
вокомпонованој сапунској опери“

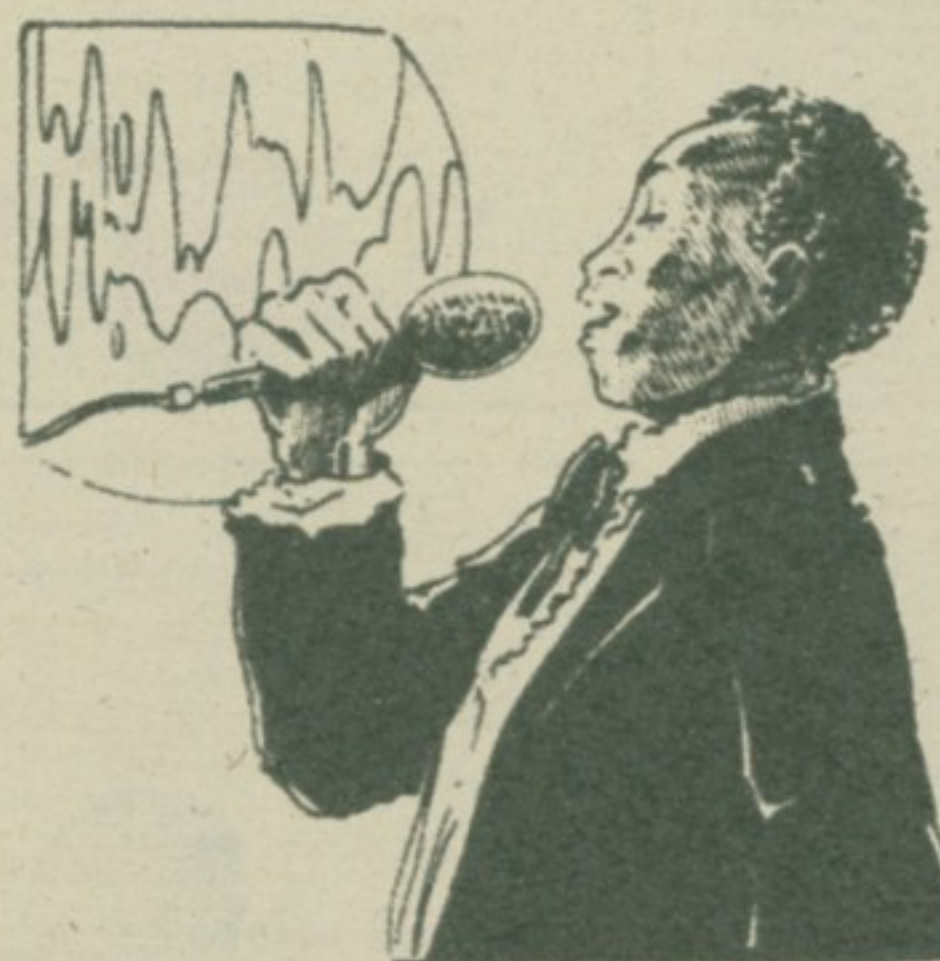
„Далас“. И не само то: Присила
више није удовица, што ће сигур-
но да разочара многе њене
обожаватеље широм света, па и
код нас. Некадашња госпођа При-
сли удала се за телевизијског пис-
ца и продуцента Марка Гарибал-
дија и недавно родила сина. Нава-
рон Ентони Гарибалди, како се зо-
ве малишан, ускоро ће и сам да
ступи пред камере, такође у „Да-
ласу“. Иначе, Присила већ има
једно чедо, Елвисову осамнаесто-
годишњу кћерку, која још није
кренула маминим путем: не глуми
и не удата је.

Белафонте уместо Кеја

Недавно је умро глумац
Дени Кеј који је у целом све-
ту био познат и као велики пријатељ
деце и амбасадор добре воље UNI-
CEF-а. Да ли га је неко већ заменио
у овој хуманој мисији?

НАДА ПИРИЈА
59243 Муртер

Од 20. до 30. марта ове године у
Сенегалу је одржан велики међу-
народни скуп о невољама деце
Африке. Председавао је славни
амерички глумац и певач Хари Бе-
лафонте, који је у UNICEF-у заме-
нио Денија Кеја. Конференција у
Сенегалу организована је према
замисли овог глумца којег су воле-
ла сва деца света, као и он њих,

без обзира на боју коже, језик,
стандард... Његов наследник Ха-
ри Белафонте, пре четврт века је-
дан од најпопуларнијих певача на
свету, познат је и као одлучан бо-
рац против апартхејда и кршења
људских права.

Највише орхидеја у - Москви

Где се налази највећа бо-
таничка башта на свету?

ЗАИМ ПАШИЋ
71491 Челебићи

Прва ботаничка башта, врт у ко-
ме се гаје биљке из разних краје-
ва света у саврху наставе и научног
испитивања основана је почетком
14. века у Салерну, у Италији. Ме-

ђу најпознатијим и највећим бота-
ничким баштама на свету су Бун-
тензорг на Јави, Пераденија на
Џејлону, Кју Гарден у Лондону и
Ботаничка башта у Паризу. Међу-
тим, највећа и најбогатија бота-
ничка башта налази се у Москви:
заузима површину од 362 хектара
и у њој се гаји више од 40 хиљада
врста биљака. Нарочита атракција
је најбогатија збирка орхидеја на
свету.

Неколико ботаничких башти на-
лази се и у нашој земљи – у Бео-
граду, Загребу, Љубљани, Сараје-
ву и Скопљу. Београдску ботанич-
ку башту основао је и уредио
1874. године Јосиф Панчић.

Пико Блаж, Отишки врх
109а, 62373 Шентајанж –
воли музику и спорт, бави се
пливањем и смучањем.

Љиљана Будимир, Народни
фронт 77, 79260 Сански Мост
– има 13 година, воли рок му-
зику и жели да се дописује са
вршњацима.

Живојин Станић, Богићеви-
ћева 4/13, 32000 Чачак – има
12 година, сакупља значке,
хемијске оловке и постере.

Гордана Грујић, Едварда
Кардеља 13, 59326 Дарда –
има 15 година, сакупља по-
стере и налепнице, одговара
на свако писмо.

Тања Ћосовић, Данила Ђоки-
ћа 3/4, 71000 Сарајево – има
13 година, жели да се допису-
је са младима из земље и
иностранства.

Биљана Николић, Булевар
револуције 564, 11050 Бео-
град – има 16 година, воли
музику и спорт, а највише до-
писивање.

Маја Милошевска, Жикице
Јовановића Шпанца 1/8,
91300 Куманово – има 12 го-
дина, воли забавну музику,
сакупља салвете, писма и
марке.

Инге Рашић, Ивана Мештро-
вића 9, 58300 Макарска – са-
купља марке, обожава живо-
тиње, нестрпљиво очекује ва-
ша писма.

Блаженка Сегеди, Светоза-
ра Милетића 246, 21239 Ђур-
ђево – има 10 година, сакуп-
ља марке, салвете, значке и
папиранте лутке.

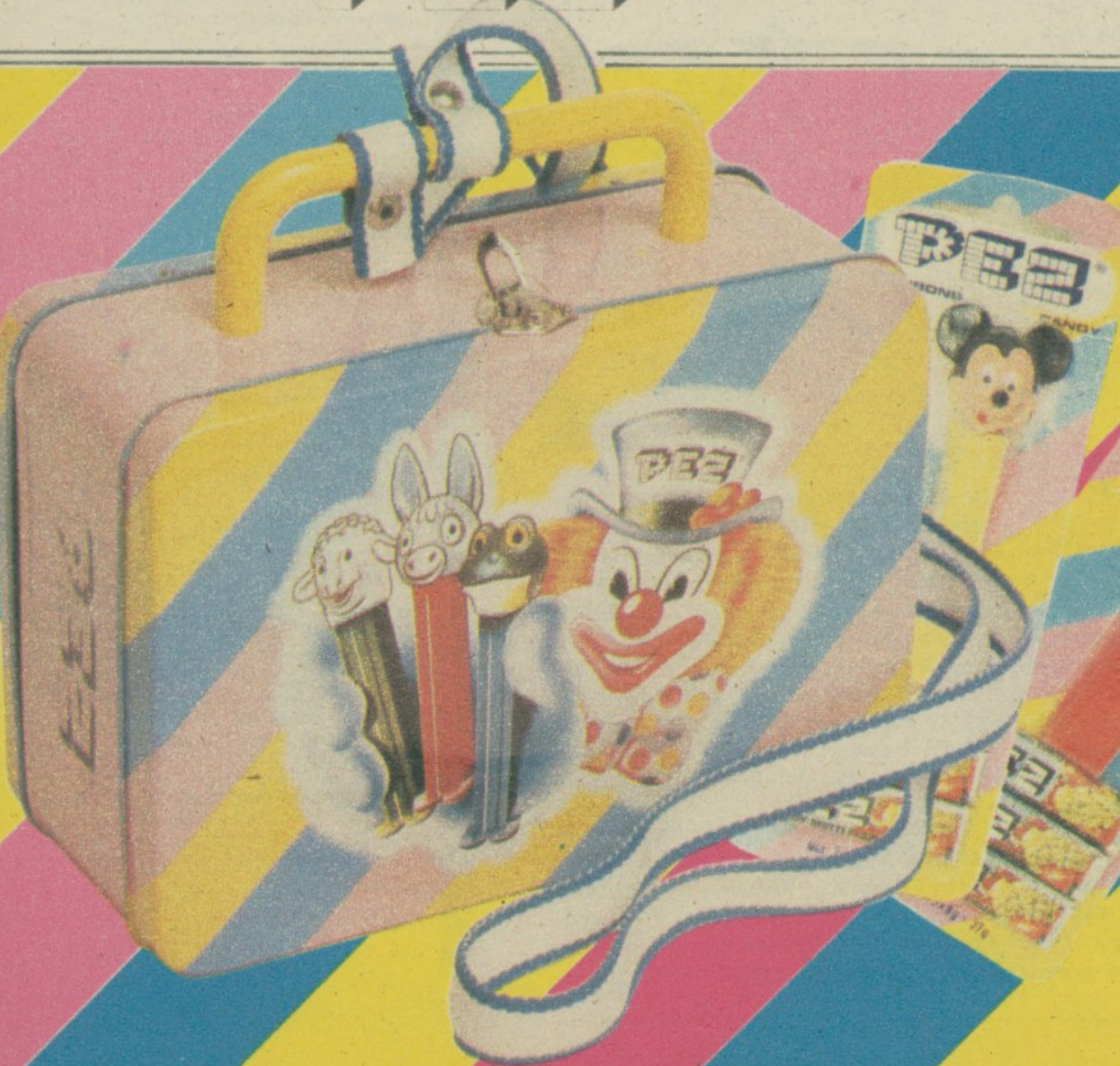
Јасна Фазлић, Народног
фронта 3, 75000 Тузла – има
13 година, игра фолклор, воли
рок и поп музику.

Шеф хотела у градићу Челтна-
му, на западу Енглеске, направио
је крајем фебруара дивовску па-
лачинку пречника 7,6 метара и
тврди да је то светски рекорд.
Овај горостас од палачинке
садржи 5274 јајета, 418 литара
млека, а печена је на 58 литара
уља у специјалном тигању од две
тоне челика!

Према Гинисовој књизи необич-
них рекорда, пречник до сада нај-
веће палачинке износио је „само“
6,2 метара, а направљена је 1984. у
Хајгејту у Вермонту.

Петар **РЕЗ** награђује своје пријатеље!

Сви чланови PEZ клуба стичу могућност да од свог пријатеља ПЕТРА PEZ-а добију корисну награду. Педесет, жребом извучених бројева чланских карата PEZ клуба, објавићемо једном месечно у ЗАБАВНИКУ и на њихове адресе послати коферчић са ликом ПЕТРА PEZ-а и фигурицом PEZ бомбона.

- У јуну једна супер награда - МОТОЦИКЛ АУТОМАТИК.
- У новембру супер награда - СКИЈЕ са аутограмом Р. Петровића и Б. Крижаја.

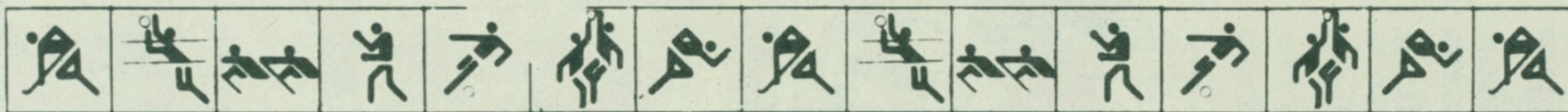
Да постанеш пријатељ ПЕТРА PEZ-а, пошаљи 5 омота PEZ бомбона са својим подацима и годином рођења на адресу: ПОЛИТИКА - агенција ПП, 11000 Београд, Македонска 35.

7890

Sportaska knjiga

Beograd, Makedonska 19 тел. 320-226

препоручује

БОРИЛАЧКИ СПОРТОВИ

1. Јорга-Ђурић	дин.
АБЦ КАРАТЕ – ТЕКИ 1 ЕНПИ КАТА	2000
4. Р. Мудрић, ШКОЛА КАРАТЕА II	3800
6. Шегвић-Стојиљковић, КУНГ ФУ	3000
12. Врачевић-Куртовић, ОДБРАНА ОД НОЖА	2800
13. Врачаревић-Куртовић	
ЛЕПШИ ПОЛ – ЈАЧИ ПОЛ (самоодбрана за жене)	4500
76. Јорга-Ђурић, КАРАТЕ-МАЈСТОРСКЕ КАТЕ I	7000
77. Јорга-Ђурић, КАРАТЕ-МАЈСТОРСКЕ КАТЕ II	7000
15. С. Бојовић, РВАЊЕ – слободним стилем	3500
16. С. Бојовић, БОРЕЊЕ – слободним стилем на македонском језику	680
134. Д. Павловић, КЕНДО	3000
142. С. Поповић, ТАЈНЕ ЏУДОА	2500

ШАХ

19. Трифуновић-Вуковић, ШАХОВСКИ БУКВАР	дин.
20. И. Бондаревски	1500
КОМБИНАЦИЈЕ У СРЕДИШЊИЦИ	
24. Ј. Р. Капабланка, ОСНОВИ ШАХА	1800
33. НОВА ПРАВИЛА ШАХОВСКЕ ИГРЕ	1500
34. Д. Бјелица	
НА ПОТЕЗУ БОРИС СПАСКИ	3000
36. Д. Бјелица	
РЕКАО МИ ЈЕ АНАТОЛИЈ КАРПОВ	800
37. Д. Бјелица, БУГОЈНО 78	2600
39. Д. Андрић	
ШАХ – ИГРА МИЛИОНА – Нижи курс	3000
40. Д. Андрић	
ШАХ – ИГРА МИЛИОНА – Виши курс	3000
136. А. Алехин	
МОЈ ПУТ ДО СВЕТСКОГ ПРВАКА	4500
140. Ј.Р. Капабланка	
МОЈА ШАХОВСКА КАРИЈЕРА	2000
Марјановић-Ђорђевић	
43. ТУРНИРИ У ЛОНДОНУ (1849-1982)	1200
44. ТУРНИРИ У АМСТЕРДАМУ (1889-1981)	1200
45. БЕЧКИ ТУРНИРИ (1873-1961)	1200
47. ТУРНИРИ У ЊУЈОРКУ (1857-1980)	1200

ФУДБАЛ

52. А. Боженко	дин.
РАД СА ФУДБАЛЕРИМА МЛАЂИХ УЗРАСНИХ КАТЕГОРИЈА	2000
53. Б. Елснер	
МЕТОДИКА РАДА СА ФУДБАЛЕРИМА	3000
67. В. Стефановић	
САВРЕМЕНИ ФУДБАЛ И ПЕДАГОШКО-ПСИХОЛОШКИ РАД	3500

68. А. Боженко	
ТРЕНИНГ ВРХУНСКИХ ФУДБАЛЕРА	1500
69. Б. Дукић	
ВЕЖБЕ ОБЛИКОВАЊА ФУДБАЛЕРА	4500
70. Д. Шаренац, ФУДБАЛ – У СЛИЦИ И РЕЧИ	3000
71. С. Јоксимовић, ГОЛМАН У ФУДБАЛУ	2700
144. В. Стојковић, ЛЕГЕНДЕ ФУДБАЛА	7500

СПОРТСКО-СТРУЧНА БИБЛИОТЕКА

52. Д. Шаренац, КАКО У XXI ВЕК	дин.
54. В. Стефановић, ПЕДАГОГИЈА И СПОРТ	900
55. Хавелка-Лазаревић, СПОРТ И ЛИЧНОСТ	3500
56. Ј. Малацко	1500
ОСНОВЕ СПОРТСКОГ ТРЕНИНГА	4500
75. С. Мишовић, КОШАРКАШКИ ПИВОТМЕН	3000
80. Вердерсулбецке	
ГИМНАСТИКА + ИГРЕ ЗА ДЕЦУ	2500
82. Ивовић-Жарковић	
ИГРЕ – за спорт, школе и рекреацију	3500
66. Р. Арменулић, ТЕНИС	3000
135. Група аутора, СПОРТСКА ГИМНАСТИКА	6500

РЕКРЕАЦИЈА

48. Ј. Пуљо	дин.
ЈОГА – ХАРМОНИЈА ДУХА И ТЕЛА	4500
81. Ј. Пуљо	
МИНИ ВЕЖБЕ ЗА МАКСИ ЗДРАВЉЕ	2000
124. Група аутора, ЈУ АЕРОБИК	2500
78. М. Чабрић, АТЛЕТСКА ГИМНАСТИКА	2000

СПОРТОВИ НА ВОДИ

94. Д. Шаренац, РАНДЕВУ НА БАЗЕНУ	дин.
95. Р. Неговетић	1500
ЉУДИ ЖАБЕ – приручник за спортске рониоце	900
96. Н. Шандор, НАУЧИ И ТИ ДА ПЛИВАШ	1500

МОНОГРАФИЈЕ И АНТОЛОГИЈЕ

122. Група аутора	дин.
ФИЗИЧКА КУЛТУРА И СПОРТ У ЈУГОСЛАВИЈИ	800
127. Д. Шаренац	
АНТОЛОГИЈА ЈУГОСЛОВЕНСКЕ СПОРТСКЕ КАРИКАТУРЕ	2500

ДОКУМЕНТАЦИЈА И ПРАВИЛА

57-65. АЛМАНАХ ЈУГОСЛОВЕНСКОГ СПОРТА (8 књига)	дин.
72. Ратковић-Мићуновић, ПЛАВИ У ОРБИТИ	6400
91. С.С.Ј.	2000
СМУЧАЊЕ НОРДИЈСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	250
148. Д. Шаренац, ЛЕКСИКОН 40 СПОРТОВА	3200

СПОРТСКА МЕДИЦИНА

97. Котуровић-Јеричевић, КОРЕКТИВНА ГИМНАСТИКА	дин.
98. В. Ђурђевић, СПОРТСКО СРЦЕ	3500
99. В. Смодлака	4800
СПОРТСКА МАСАЖА И САМОМАСАЖА	3500
149. В. Смодлака	
МЕДИЦИНСКИ АСПЕКТИ ФУДБАЛА	2800
102. Д. Дубин М. Д.	
БРЗА ИНТЕРПРЕТАЦИЈА ЕКГ	6.500
103. Д. Слијепчевић, ХОРМОНИ ПОЛНЕ СФЕРЕ	3.500
128. А. Шкоклјев	
АУРИКУЛО АКУПУНКТУРА	2.500
132. В. Смодлака, СПОРТСКЕ ПОВРЕДЕ	2.800
146. М. Поповић	
СПОРТСКЕ ПОВРЕДЕ У РУКОМЕТУ	2.500
143. Д. Бакоч, ДОКТОР БЕЗ РЕЦЕПТА	12.000

ХОБИ ИЗДАЊА

105. В. Литричин, ОСНОВНА ЗНАЊА О ПСУ	дин.
106. М. К. Костериситз	2.500
400 САВЕТА ПРИЈАТЕЉИМА ПАСА	2.500
107. Н. А. Сахаров, ДРЕСУРА ПАСА	2.500
108. Мишковић – Грабовшек, ИГРАТЕ ЛИ БРИЦ	4.800
138. Д. Цветковић	
ЗАНИМЉИВА МАТЕМАТИКА – ПРЕФЕРАНС	3.200
101. М. Ђонић, ДУНАВСКИ АЛАСИ	2.000
109. М. Ђонић, РИБЉИ СВЕТ	1.500
110. М. Ђонић, МАМЦИ И ВАЉЦИ	1.500
147. М. Ђонић – Д. Милосављевић	
ПОНАШАЊЕ НА ВОДИ	1.500

ОСТАЛА ИЗДАЊА

104. М. Трифуновић, ПСИХОЛОГИЈА КУПАЦА	дин.
111. С. Протић, ЗАПИСИ ИЗ КУЋЕ МРАКА	1.600
114. А. Новаковић, ЗВУЦИ СА ПАРНАСА	1.000
115. Ј. Пуљо, БИСЕРИ МУДРОСТИ	200
119. М. Пауновић, СВЕТСКА АВИЈАЦИЈА	4.500
113. Н. Попадић	3.000
СРЦЕ НА ТРАВИ (Поезија о фудбалу)	800
120. Р. Мићуновић	
САЊАЛИШТЕ (Поезија за децу)	150

МУЗИЧКА ИЗДАЊА

116. Ж. Вукосављевић	
АКОРДИ И ХВАТОВИ НА ГИТАРИ	1.500
117. Ж. Вукосављевић, ШКОЛА ЗА ГИТАРУ	1.500

ИГРО „СПОРТСКА КЊИГА“

Београд, Македонска 19, п. факс 720

НАРУЧБЕНИЦА ПЗ-1/87

Поручујем књиге под редним бројем _____

у укупној вредности од _____ дин.

1. Унапред уплаћујем на ваш жиро рачун 60801-603-22384.
2. Плаћам поштару при преузимању књига – ПОУЗЕЋЕМ (Заокружити начин плаћања)

(презиме и име)

(поштански број, место, улица и број)

Исећи и залепити на дописницу.
Књиге можете поручити и телефоном на 011/320-226.
У цену књиге нису урачунати ППТ трошкови.

